

قَالَ هَذَا صِلَا فِي رِثَقَاتِ بَنُوهِ وَالتَّبَعُونَ
لِغَيْرِهِ

یاسای ریان له اسلام دا

منتدی إقرأ الشقافي

www.iqra.ahlamontada.com

چاپی کم

علی مندربهرده کوزی : خالد ولی علی

ياساى ژيان له ئېسلامدا

پیشگهش

- بهو لاهه موسولمانه شیرین پهفتارانیه که به کردهوهی راست و دروستی خویان سهرنجی لاهه خوین گهرمهکانی دموروبهریان بۆلای ئیسلام پاده کیشن و پئیان دهسهلینن که تهنه ئیسلام دهتوانن مرۆفی پهوشت بهرز دروست بکات .
- بهو خوشکانه ی که بهفاکو فیکى رۆژئاوا هه لئاخه له تین و گهرده لولی نهفامی نوێ کاریان تیناکات .
- بهولاهه شه که تو ماندوانه ی که بهدوای راستیدا ویلن و هه موو هۆشو بیریان خستۆته گهر بۆ هه تهینانی مه ته لی زیانو ، مه بهست له هاتنه دنیا یان .

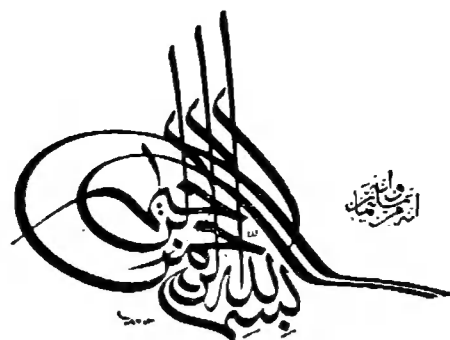
یاسای زیان له ئیسلام دا

چاپی یکم

علی خدر به رده کوزی خالد ولی علی

چاپخانه یی. انکوادش.

به غلدا - ۱۹۸۷

پیشہ کی

مرؤف (۱) هەر به سرووشت هه ز له ژياني کومه له و شارستانيه ده کات ، که واته پيوسته له ناو کوپرو کومه لي ئاده ميزاد ژيان به سهر به ريت ، چونکه هيج کاتيک ناتواني به ته نيا هه موو پيوستيه کاني ژياني خوي دابين بکات ، هه روو له چوڻ ئاره زووي جنسي پالي پيوه ده ني بو تيکه له بوون و کو بوونه وه ، بنگومان ته مهش به کيکه له حیکمه ته کاني خوي گه وه بو ئاوه دان کردنه وه زه وي و ، به رده وام بووني ژيانيکي خوش و پازاوه بو به ردي ئاده ميزادي داهتوو ، بو نه وه ي بيه جي شيني خوا له سهر زه وي ، ئينجا له کومه لگاي ئاده ميزاددا چه ند به يوه ندي به کي پيکه وه به ستر اوو جيا جيا پهيدا ده بن ، وه هه کاتيک ئاده ميزاد له خوړپه ووشت دوور خرايه وه تووشي نيکدان و له ملانه و کوشتن و پرين و قات و قري ده بيت و ، ئازاوه و گيچه له به ره ده سييت و ، ده سه لاند ار بي ده سه لات و ، به هيز بي هيز له ناو ده بات ، وه ياساي ئازه لي ديته کايه وه ، خواست و ويستي مرؤفايه تي له نه نجامي بي ياسايي و شيرازه بچراني له ناو ده جييت و ، به د به ختي و چاره په شي پوو

(۱) ثم كتبته له ناميلىكهى (نظام الحياة في الاسلام) نوسراوى (ابو الاعلى المودودى) وه رگيراه .

له خوځيان و نه وده کانيان ده کات ، وده تاوه داني و شتوازي زيتيان تڼک
 ده چټ . جا له بهر نه وده پټويست به بووني ياسايه که ده کات بو
 پڼکخستني زياتي خه لکي تاوه کو تاراسته ي هه موو هتزو په يوه نديه کاني
 بکت ، له پټاو بنات نان و تاوه دان کردنه ودي زه وي و پست به يه کتري
 به ستن و کومه کي و هاوکاري يه کتري و هينانه کايه ودي تاسايش و داد
 په روه ودي و به ده ست هيناني گه وره ترين نه اندازه له بهرزه ودي و
 که لک بو هه موو نه دمايک نه نه دماه کاني هم کومه لگايه ، وده چاره
 سر کردني هه موو کيشه و تهنک و چه له ميه که به يي نه ودي تووش ي
 به ره لستي و زوران بازي يه که بين : يان به لاي که موه کهم کردنه ودي
 نه و گيرو گرفتانه به يي توانا . وده نه ووش پټويستی به وده ده کات که
 سر به ستي نه دماه کاني کومه ل به چند مه رچيکه وده به سترته وده تا
 بيته هوي دوور خسته وديان له دوو بهر کي و ، دوو زمن کاري
 يه کتري ، له بهر نه وده ، سر به ستي يه کي بهر لايانه و يي سنورو ،
 کو بوونه و يه کي يي ياسايانه ي مروف له گه ل يه کتري دا دوو دوزمني
 ترسانکن و نابي به شتي کي ساده و يي بايه خ سه يريان بکه ين .

ثاي له و نمونه جوانه ي که پڼغه مبر (صلي الله عليه وسلم) له
 فرمايشتي کي دا بوي دباري کردووين که ده فرمووي :

(مَثَلُ الْقَائِمِ فِي حُدُودِ اللَّهِ وَالْوَاقِعِ فِيهَا كَمَثَلِ قَوْمٍ اسْتَهَمُوا عَلَى
 سَفِينَةٍ فَأَصَارَ بَعْضُهُمْ أَعْلَاهَا ، وَبَعْضُهُمْ أَسْفَلُهَا وَكَانَ الَّذِينَ فِي أَسْفَلِهَا إِذَا
 اسْتَقَوْا مِنَ الْمَاءِ مَرَّوْا عَلَى مَنْ فَوْقَهُمْ فَقَالُوا : لَوْ أَنَا خَرَقْنَا فِي نَهْيِنَا
 خَرَقًا وَلَمْ نُؤْذِرْ مَنْ فَوْقَنَا فَمَا نَزَكُوهُمْ وَمَا أَرَادُوا هَلَكُوا جَمِيعًا وَإِنْ أَخَذُوا
 عَلَى أَيْدِيهِمْ يَنْجُوا وَيَنْجُوا جَمِيعًا) رواه البخاري .

واته : وینهی ئەو کەسەى کە بەبێى دەستورو یاسایى خوا هەل
 دەستى و کاروبارى دەبا بەپێوە وەکو وینهى گەلێک وایە کە بەشک
 (فرعە) بکەن بۆ سوار بوونی کەشتى جا هەندیکیان لای سەرەوهیان
 بەر دەکەوێ و وە هەندیکیان لای خوارى ، وە ئەوانەى لای خوارە وەن
 ئەگەر ئاویان بردبا بە سەر ئەوانەدا پەت دەبوون کە لە سەرەوهن ،
 ئینجا لە نێو خۆیاندا بریاریان داو گوتیان : ئیمە لە بەشى خۆمان
 کەشتى یە کە کون دەکەین ، وە ئازار بە ئێوە ناگەیهنین • جا لێرەدا
 ئەگەر کۆمەڵەى سەرەوه لێیان گەڕێن ئەو کارە بکەن ئەو هەموویان
 لە ناو دەچن ، بەلام ئەگەر دەستیان بگرن و بیان گیرێنەو لەو کارە ،
 ئەو کاتە ئەمانیش و ئەوانیش رزگاریان دەیت (۱) • وە ئەو مەرجانەش
 لەو پڕیم و یاسایانەدا خۆ دەنوێن کە پێشەنگى کاروانى ژيان و خەلکى
 دەجولین و هەموو ماف و پێوستى بەرژە وەندى و بەر پرسیارى یەکانى
 مەرووف دیارى دەکەن •

ئادەمیزاد هەر لە بەرەبەیانى ئێزودا ئاشناى بە سەر سى شتى
 بنچینهى دا بەیدا کردوو •

- ۱ - لە سەر بنچینهى جینسى •
- ۲ - لە سەر بنچینهى زەوى (نیشتمان) •
- ۳ - لە سەر بنچینهى بیرو پروا (عقیده) •

(۱) لەم فەرماشته پیرۆزەدا ئەوەمان بۆ دەردەکەوێت ئەگەر لە نێو
 کۆمەڵەدا کەسانێک هەبوون کە چەند هەلوێستێکى وایان دەکرد
 دەبوو بە هۆى لە نێو چوونى خۆیان و خەلکى بێ تاوانى دیکەش
 ئەو لەو کاتەدا پێوستە دەستیان بگرن و لەو خرابەیه بیان
 گیرێنەو ، پێگای راستیان نیشان بەهین بۆ ئەوێ ژيانى هەموو
 مەرووفەکان پارێزراو بێت و ئەکەوێتە مەترسێ یەو •

وەرگێڕ

هیچ گومانی تێدانییه که بنچینهی سۆیەم واتا (بنچینهی بیرو
 بپروا) هەر ئەوەی که لە گەڵ نایەت کارییەکانی مرۆف و شوێنیدا
 دەگونجێ ، چونکە بیرو باوەڕ بەرەمیەکە لە بەرەمیەکانی هۆش و بیر
 کردنەوە ، که ئەویش بەرزترین پلەو پایەیی مرۆفایەتییه ، سەرە
 پای ئەوەی که بپروا تاکە بنچینهیەکی دەست کەوتی ئێسان و
 هەلژاردنیهتی ، وە سەر بەستی بەنرخترین بەخششە که ئێسان پێی
 بەهەرەوەرە ، وە هەردووکیان واتە (هۆش و هەلژاردن) نیشانهی لێ
 برسراوی و پێزی مرۆفە ئالێردا جیاوازی نێوان کۆمەلگای ئێسلامی و
 کۆمەلگای نەفامییهکانی دیکه دەردەکەوێت . چونکە بە پاستی
 پێغەمبەرمان محمد (صلی الله علیه وسلم) هەستا بە دامەزراندنی بنچینهی
 کۆمەلگای ئێسلامی لە شاری مەدینهی پێرۆز لە سەر بنچینهی بیرو
 باوەڕی پاستەقینه وە هەر لە سەر ئەم بنچینهیە بڕایەتی خستە نێوان
 بیلالی حەبەشی و .. صوهەیبی رۆمی و ئەبوبەکری قوڕەیشی و سەعدی
 کۆری معاذی مەدینهیی .

کەواتە پێویستە خەڵکی کۆ بێنەوێو لە هەمان کاتدا یاساو
 بەرپەرە و ئێکیان لە ناو دا بێت بۆ ئەوەی لە سەری پێوێن .

جا ئەبێ چ کەسێک هەبێت شایەنی ئەوە بێت که ئەم یاسایە بۆ
 کۆمەلای ئادەمیزاد دا بەزریت ؟ ئالێردا جیاوازی دووێم دەردەکەوێت
 لە نێوان کۆمەلگای ئێسلامی و کۆمەلگای تر .

ئێنی ئێسلام لە سەرەتادا یاسا دانان بە مافێکی بێ خەونی
 (خالص) یەزدان دادەبێت . واتە :

بەرنامە دانان بۆ بەرپەرەبردنی ژیاڵ تەنها دەبێت لە لایەن
 بەرەوێردگەرەوێت .

چونکه ياسا دانان يه كيكه له تايهت كارى يه گاني خوايه تى
 په روه ردگار ، هه ر وه كو خوى گه وره له قورئاني پروژدا
 ددهرمووي :

(شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي
 أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا أَوْحَيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ
 أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ) الشورى ۱۳۰

واته : ئه ي ئددميزاده كان ئه و تايه ته ي كه محمد (صلى الله عليه
 وسلم) هيناويه تى بو ئه و تايى خوا به يه ك ناسينه و ئيىكى دامه زراوى
 نه ميژينه يه ، تايىكى وام بو دامه زاندون كه برى تى به له ئاموزگار يانه ي
 كه (نوح) پيغمبه ر (عليه السلام) كروويه تى ، وه ئه وى كه (ئبراهيم
 موسا و عيسا) (عليهم السلام) پايان گه ياندوه .

ئه و پاگرتنى ئايى خوايه به شيويه كى پاست وه قه ده غه كړ د نه
 له بهرته وازه يى ، وه هه روه ها فهرموويه تى :

(ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا
 تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) الجاثية (۱۸۰) .

واته : له دوايدا تۆمان دانا له سه ر بهرنامه يه كى بهرزو دامه زراو
 بو كارى دونا توش شوئى ئه و بهرنامه يه بكه وه و ، شوئى ئاره زروى
 بوچى ئه وانه ي نه زانن و ئاگان له شتى پاسته قينه و به سوود نى به
 مه كه وه .

هه روه ها له ئايه تيكى ديكه دا فهرموويه تى :

(فَأَحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً
وَمِنْهَا جَا (المائدة ٤٨) •

واته : حوکیان له بهیندا بکه بهو دهستورهی که خوی گه وره
نازدوویه تی و ، وه به دوی هه و او ئاره زوویان مه که وه و ، لامه ده له و
به نامه بهی که بۆت هاتوو ، وه بۆ هه ره به کیک له ئیوه دهستوو
به نامه به کمان داناوه •

وه له ئایه تیکی تر دا ده فرموی :

(اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُمْ مِنَ الدِّينِ مَا سَمَّ
يَا ذَنْ بِه الله) الشوری (٢١) •

واته : یان ئه وان هاو ئایه کی دیسکه یان هه به که دهستوریان بۆ
داده ئیت که خوا بچی پازی نی به • وه ههروه ها فرمویه تی :

(اِنَّ الْحُكْمَ اِلَّا لِلّٰهِ اَمْرًا اِلَّا تَعْبُدُوْا اِلَّا اِيَّاهُ زَايِكَ
الدِّينِ الْقِيَمُ وَلَكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) یوسف (٤٠) •

واته : به پاستی داد پرسی ته نها شایسته ی خوا به وه فرمسانی
کردوو به بیجگه نه ئه و قل بۆ هیچ که سی دیکه که چ نه که ین ئه به ئینی
پاست به لام زۆربه ی خه لکی نازانن •

هیچ گومانی تیدا نی به که ئه و خوا به ی هه موو بوونه و ده ی
دزووست کردوو له هه موو که سیک زاتاته به دروست کراوی خۆی و
شاره زا تره به وه ی که چ پیا زیك له به رزه و نه دی ئه وان به که لکه
بۆیان ، ههروه کو چۆن که داد برسینی هه موو داد پرسانه ، له خودی
خۆی و له کارو فرمان و قه دهغه کردنی دا ، وه هه ره و کو چۆن سۆزو

بەزەیی بەرەبەر بە بەندەکانی لە ھەموو شتێک فراوانترە وە ھەر وە کو
چۆن پاك و بێ گەردە لە وەی کە پالەدریت بەلای کۆمەڵیکەوێ یان
چینیکیوێ ، وە یان پەگەزێک لە بەندەکانی یەوێ ، ھەر وە کو کە بێ
نیازە لە ھەموو ئەو سوودو کەڵکەنە ی کە دادەنرێت •

کەواتە ئەو ھەموو سێفەتە بەرزانە یاساو دەستووری خەوای
گەورە دەگەیتە پلەو پایە یەکی زۆر بەرزو نەپراوێ ، ھەر وە کو
چۆن ئەزموونەکانی مەرووف لە خولگی ژیان لە بواری یاسا داناندا
دەیتە ھۆی لە ناو چوونی خاوەنی یەتیان بۆ پێکھێستی کارو باری
ژیانیان ، ئاتەم جۆرە ئێسانانە یاسایەکی دادەنێت و لە دوایدا بە دەستی
خۆیان ھەڵی دەوێشتنەوێ ، وە لە یەکی بەرەدا لە دژایەتی یەکیوێ
دەگۆنزنەوێ بۆ دژایەتی یەکی دیکی • وە شتێک کە سروشتی مەرووف و
زیری و زانیاری و تاقی کردنەوێ بەزەرەرو زیننی داناوێ ئەوان بە
پەروای دادەنێت • وە کو : بە پەروا زانیی خواردنەوێ دەستی و داوین
یسی سود خواردن و ، چەند شتی دیکی ژیان بەخشێ کە لە ھەموو
کەلێن و قوربانیکی سەر زەوی کراوێ ، ئەویش لە لای یاسا
دانراوێ کەنەوێ : مادام ھەر خەوای پەروەردگار گەورە بێت و مەرووفیش
بەندە ی خەوای بێت ، ژیانیش بەخششیکی خەوای بێت بۆ ئێسان بۆ ئەوێ
بیتە جێ نشینی خەوای سەر زەوی و ، ئایینی ئێسلامیش ئەو ئایینە یە
کە خەوای ھەڵی بژاردووە بۆ ئادەمیزاد ، ھەر وە کو لە قورئاندا
دەفەرمووی :

(اِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ) آل عمران (١٩) •

واتە : ئایینی راست و پەروا لە لای خەوای گەورە تەنھا ئایینی ئێسلامە
ھەروەھا فەرەموویەتی :

(اَلْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ

دِينِي وَرَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا) المائدة (۳) •

واته : ئىمىرۇ ئاينە كەتەنم كە ئىسلامە بۇ تەواۋ كىردىن ۋە نازۇ نىعمەتە كەنى خۇم بۇ ئىۋە تەواۋ كىردى ، ۋە پارىم بەۋى كە ئاينى ئىسلام پىيازتان پىت •

پىۋىستە لە سەر پىۋاداران كە ژيانان پىك پىك بىكەن بەۋ ئاينە كە خوا بۇيانى ھەلۋاردوۋە • بەلام ئايا ئەم ياسايە كامەيدە سىفەتە كەنى چىن ؟ ۋە شۋىنەۋارى ئەم سىفەتەنە لە ژياندا چىن ؟ بە پاستى ۋەلام دانەۋى ئەۋ پىسپارانە بابەتى ئەۋ پەرتۈكەمانە كە بە شانازىۋە دەبىخەنە بەردەمى خۋىنەرانى بەپىز ۋە ئەم كىيە بىس نىۋىكىكە يان پەنگ پىشتىكى گىچكەيە كە دەگونجى دىۋارى بە دەۋردا بىكرىۋ فراۋان بىكرىۋ چۈنكە زۆر كۈرتە بەلام لەگەل ئەۋەشدا ئەم كۈرتە پۈۋىۋ ئاشكرايىيەكى زۆرۋ سۈر كىشائىكى ۋوردى لەگەلە •

لە سەرەتادا دەست بە شىكرەنەۋى ياساى پەۋشتى ئىسلامى دەكەين ، كە چۈن لە سەر بىروۋ باۋەپ دای دەمەزىتت ، بۇ جولاندنى ھەستى مەۋف ، پىدار كىردەۋە دىلان ، ۋە ئاينى ئىسلام بۇ دىارى كىردى چاكەۋ خراپە پىشت بە سۈشتى ئادەمىزاد دەبەستت ۋە لە ھەمان كاتدا ئاينى ئىسلام ئاينىكى چەسپاۋە گۆپان ۋە زىادۋ كەمى بە سەردا نايەت ، چۈنكە ئاينى ئىسلام ھەر ئە سۈشتا پەيۋەندى بە گىئى ئىنسانەۋە ھەيدە ، لە بەر ئەۋە سەرجاۋەيەكى ۋا دامەزراۋ نەمىرى ھەيدە كە قورئان ۋە پىيازى پىغەمبەرە (صلى الله عليه وسلم) ۋە تەنھا پەزنامەندى خۋاى گەۋرە ئامانجى ھەرە بەزى ھەۋۋە مۇسلماننە لە

دوایی دا هستاوین به پوون کردنه‌وی یاسای پامیاری و پاگه‌یاندنی به‌کنا به‌رستی خوای گه‌وره ، له به‌ندایه‌تی و مل که‌چی و داد برسی و فرمان کردن و قه‌ده‌غه کردن ، مانای دان پندا هیتان به‌وه که ته‌نیا خوای بالآ ده‌ست شایانی دانانی یاساو ، ده‌ستووو ، به‌رنامه‌ی ژیانه ، نه‌ک ئاده‌یزاده‌کان • ثم یاسایه‌ش له پینگای پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) و قورئانی پرۆزه‌وه پیمان که‌یشتوو ، وه ده‌وری ئاده‌یزادیش له مه‌دا ته‌نها جی شینی و هیتانه‌ کایه‌ی مه‌و شتانه‌یه که خوا ده‌یه‌ویت به‌چه‌سپیت •

وه فرمان په‌وایانی موسلمان پیوسته که موسلمانان هه‌لی بژیرن به‌ په‌زامه‌ندی خوین ، وه له هه‌مان کاتدا پیوسته ثم فرمان په‌زایه‌ چه‌ند مه‌رجیکی تیدا به‌دی بکریت ، وه خوا به‌رستی و شاره‌زایی به‌کی ته‌واوی هه‌بیت له ئاینی ئیسلام و ، له‌هاتوویه‌کی هه‌بیت بو ئاسان کردن به‌په‌یوه بردنی کارو باری ده‌ولت ، له کاتی ئاشتی و جه‌نگدا •

وه په‌وایی و ته‌واوی فرمان به‌ری موسولمان له دزو شویندا ده‌رده‌که‌ویت :

۱ - چه‌سپاندنی یاساو ده‌ستووری خوا •

۲ - پروا بێ کردن و هه‌لبژاردنی له لایه‌ن گه‌نه‌وه ، هه‌ر وه‌کو پاویژ کردن به‌مه‌یه‌کی بنچینه‌یی به‌ له بنچینه‌کانی یاسای ئیسلام •

وه مه‌و به‌په‌روه (ئیسلام) به‌په‌رویکی خو و په‌ووشتی به ، پینگه به‌ فیل و ، درۆ ، هه‌لخه‌له‌تاندن و ، زولم و ، زۆرداری و ، دوو پروویی ، نادات ، ته‌مه‌ش به‌ پیچه‌وانه‌ی چه‌مکی مه‌و پامیارانه‌ن که ئیمپۆ له جیهاندا بالۆن ، که پینگای (میکانیلی) یان کردوو به‌

بەرنامەى پاميارى • بەھانەى نا بەجى دەھىتنەو ، پاكانە بۆ وەسىلە
دەكەن (۱) ، گەورە ترين تاوان دەكەن ئىنجا سەدان پىانوو پاكانەى
درۆ دەھىتنەو •

ئىنجا ياساى كۆمەلایەتى ئىسلام دەخەینە پروو ، ئەو ياسایەى كە
ھەموو بەردەى ئادەمیزاد بە يەك چاوس سەیر دەكات ، لە پرووى
مروڤايەتى يانەو ، ھىچ جۆرە جياوازیەك لە ئىوانیاندا ناكات لە
سەر ئەو بنچىنەى كە پەيوەندىان پىو ھەيو ، دەسەلانى خۇيانى
ئىدا نە ، وەكو :

پەگەزو پەنگو نىستمانو زمان •

وە خواى گەورە لەو بارەو دەفەرموئى :

(يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ
اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ) حجرات (۱۳) •

واتە : ئەى خەلکىنە ئىمە ئىوتمان لە نىرو مەيەك دروست
کردوو وە کردوومان بە چەند گەلو ھۆزىك بۆ ئەو ى بەکتر
بناسن ، وە بەرپز ترىتان لای خوا ئەو كەسە بە كە خوا بەرستى لە
ھەموون زياتر بى • بە پاستى خوا زاناو ئاگادارە •

جا لە بەر ئەو كۆمەلگای ئىسلامى باوئى گرتۆتەو بۆ ھەو
ئادەمیزادىك بۆ ئەو ى ھەر يەكك لەوان بىت بە ئەندامىك لەم

(۱) واتە : چونكە ئامانچو ھەدەف پىروۆزە ئەگەر پىى خەراپىشى بۆ
بەكار بەئىرى قەيدى ناكە !! •

وەرگىتر

کۆمه‌لگایه به‌بی بجوکرین جیاوازی له مافو ئه‌رکی سه‌ر شانیاندا ،
مانای وایه ئه‌و کۆمه‌لگایه کۆمه‌لگایه‌کی جیهانی مرو‌فایه‌تی بیروو
باوه‌پییه .

وه له ئه‌و ئه‌و کۆمه‌لگایه‌دا هه‌موو ئه‌ندامه‌کانی پێک و پێک ده‌خات
له‌ چه‌ند خێزانی‌سکداو سه‌رنامه‌یه‌کی دوورو درێژ داده‌نێت بۆ
هه‌وسه‌ری‌یه‌تی ژنو و میردو کۆبوونه‌وه‌یان و هه‌ستان به‌ کارو باریان وه‌ ئه‌و
هه‌فانه‌ی که له‌ مابه‌ینی ژنو و میردا وه‌ یان پۆله‌کانو باوکاندا هه‌بی .
وه‌ ئایینی ئیسلام داوای خۆ پاراستن له‌و تاوانه‌ کۆمه‌لایه‌تیانه‌ ده‌کات که
ده‌به‌ هۆی تیکجیوونی ژبانی خێزان له‌ پێگای دانانی چه‌ند یاسایه‌که .-

١ - وه‌کو یاسای خۆ دا‌بۆشینی ئافه‌رت ، وه‌ قه‌ده‌غه‌ کردنی
تیکه‌ل بوونی ژنو و یاوو ، گۆرانی ووتن و سه‌ما کردنو ، چه‌نده‌ها
شتی تر .

٢ - به‌ هۆی دانانی سزا له‌ پێگه‌ی (حدی) شه‌ریعه‌ته‌وه‌ سزا
(حدی) داوێن پسی و بوختان و خواردنه‌وه‌ی مه‌ی : ئه‌مجا دام و ده‌زای
ئیسلام فراوان تر ده‌بێت و په‌یوه‌ندی ئیوان خزم و دۆست پێک دێن و
کارو باری ئیوانیان به‌ پێی یاسای ئیسلامی پێک ده‌خات به‌ شیوه‌یه‌کی
وا که‌ بێته‌ هۆی به‌ هێز بوونی و جۆش دانی مێشکیان به‌ چه‌ند
هه‌ستکی پێرۆز : له‌ دوایدا ئه‌م په‌یوه‌ندی پێک خسته‌ سه‌ر ده‌کیشیت
بۆ په‌یوه‌ندی ئیوان درواستی له‌ دوایدا بۆ ئیوان هه‌موو لایه‌ک به
گشتی . هه‌ر وه‌کو خوای بالا ده‌ست له‌ قورئانی پێرۆزدا ده‌فه‌رمووی :

(إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ)

واته‌ : به‌ پاستی بریواداران بران .

وہ سەرەپای ئەوەش یاسای ئیسلام وەنەبێ مافی (اهل الذمة)ی
 بشت گۆی خستبێ که لە خاکی ئیسلامدا دەژین ، وە هەروەها وە نەبێ
 ئەو ئەرکانە بشت گۆی بخرێن که زاناوانی شەرع بۆ (اهل الذمة)
 دیاریان کردووە ، لەم گۆتەیدا (قاعده) که دەفەرموێ *

(لَهُمْ مَا لَنَا وَعَلَيْهِمْ مَا عَلَيْنَا) *

واتە : ئەوێ بۆ ئێمە هەیە بۆ ئەوانیش هەیە وە ئەوێ لە سەر
 ئێمە لە سەر ئەوانیشە *

وہ لە دوایدا باسی رژیمی ئابووری ئیسلامی دەکەین و پوونی
 دەکەینەووە که تا چ پادەیهك جیاوازی لەگەڵ پزیمی سەرمایه‌داری و
 ئیشتراکی دا هەیە ، وەچۆن پزیمیکی مام ناوەندییەو * هەڵ قولاوی
 بیرو باوەپی ئیسلامی و بۆ چوونی ئیسلامە بۆ زیان * وە مەبەستی
 زیان و سەروەت و سامان و نرخ و چۆن سامان دەوری خۆی لە زیاندا
 دەبێت ، وە بۆ دیاری کردنی پشەوی مەرووف لە سەر ئەم زەویە *
 جا بە پێی یاسای ئیسلام هەموو مال و دارایی مۆلکی خواپەو ، خوا
 خاوەنەتی ، وە مەرووفیش جێ نشینی خواپە لە سەری *

لە بەر ئەوە پێویستە لە سەری که پەپەرەوی چەند مەرجێکی
 شەرعی بکات بۆ وەدەست هێنانی هۆیه‌کانی دەرامەتی * وە هەروەها
 پەپەرەوی شەریعت بکات لە خەرج کردن (انفاق)ی مالدا : دیسان
 ئاینی ئیسلام بەشێکی تایبەتی لەو مالە بۆ هەزارو پەك کهوتان دیاری
 کردووە ، جا بەم شێوەیە دان بە مافی خاوەنی یەتی تاک دادەنێت و
 پێزی لێ دەگرێت و دەبێتە هاندانی تاک لە سەر کار کردن و پراشتان و
 بەرھەم هێنان * وە لە هەمان کاتیشدا مافی کۆمەڵیش لەو سامانە
 دەبازێت * وە ئاینی ئیسلام هیچ کاتێک دەرگای هۆیه‌کانی وە دەست

هيتاني بهرهمو پوڙي دا ناخات بهرامبر به هيچ كهسك ، مادام له
 پنگه يه كي دروستو په واوه وه دهستي بخات ، كه همه دهپته هوي
 مسوگر كړدني په كساني له دهرفتو و تيكوشان بهرامبر تيكراي
 كومه ل ، به لام دان ناييت به په كساني بووني پوڙي له ناو كومه لي
 دده ميزاددا چونكه همه دزي سروشتي مروفو و پيچه وانهي دادگري به
 سهره پاي نه وه كي دهپته هوي به فيرو داني ووزي مروفو دوا
 خستي بهروبوومو ودهستاني جم و جولو جالاكي تابووري .

يان به لاي كه موه دهپته هوي سست بووني بهروبووم له بهر
 نه بووني هاندهري تاكه كهس ، وه ياساي تابووري ئيسلامي جياوازي
 ني به له گهل ياساكاني تري ئيسلام ، وه په يوه نديشي به باوه پو به ياساي
 په وشتي و دهستور دانانو كومه لايه ني به وه هه به ، به لكو ته ناهت
 په يوه ندي به لايه ني گيايشه وه هه به ، په يوه ندي كي به هزي وا كه
 نه توانادا هه پت پيش بر كه يي له نيواناندا له سهر بنچينه سوزو پشت
 به په كتر بهستن بهرپا بكات وه برايه تي بخاته نيوان بهرزه ومني تلو
 كومه له وه ، وه لايه ني مساددي و گياني له كاتي به خشي زه كات و خبردا
 ددر كه وي و به په كيه وه به سته وه . وه نهو ياسايه تنها پشت ناهه سته
 به تاكه شه خسه بو هه لسان به كو كړدنه وه مالي زه كات ، به لكو
 پيوستي ده كات له سهر ده ولت كه هه لسته بهم كاره پروزه ، كاتك
 كه زه كات نه دان له ناو خه لكدا پوي دا ، وه نهو جهنگانه كي به
 هوي نه داني زه كاته وه له سهره تاي ئيسلام دا پروي دا وه نه بي لاي هيچ
 كهسك په نهان و شار دراوه بن . وه له كوتايي دا ياساي گياني (روحي)
 ده خينه پروو نهو ياسايه كي په يوه ندي نيوان بهنده و خوا پك ده خت
 وه نهو پلانه ده خته پروو كه ئيسان ده توانيت بي دا سهر كه وي و بو

ترۆبکی مرقۇفایەتی و ئەویش بە ھۆی گەبشتی بە پلەي (ئېحسان)^(۱) بە
 شیوەیەکی وا بەندایەتی خوا بکات وا بزائیت که خوی گهوره
 چاوه دېری ده کات و دەبیئت ، وه ههروه ها ئەو یاسایه پوونی ده کاته وه
 که ئەم پزیمه چۆن ده توانیت زāl بیت به سەر ئەو هه موو بۆ چوون و
 خوو خده ناله بارو نامۆیانەي که له ناو خەلکی دا باون و وای بۆ ده چن
 که گوايه :

گیان و لاشه دوو شتی دژ به یه کن وه دنیاو قیامه تیش دوو دووژمنی
 یه کترین و ناگونجیت بۆ ئینسان که ههردوو گیان به یه که وه له یه ک کات
 له کاروانی ژيانی دا کوو بکاته وه .

چونکه گهشتن و به دهست خستنی یه گیان ده بیته ھۆی پشت گوئ
 خستن و وێران کاری (وێرانکردنی) ئەوی دیکه یان !! : هه و ئەو بۆ
 چوون و تیروانیه بوو که بوو به ھۆی جیا کردنه وەي ئاین له ده وڵت
 وه دوور که و ته وەي به رەي ئاده میزاد له خووو په وشتی به رزو پرۆز .

به لām ئاینی پرۆزی ئیسلام توانی چاره سەری ئەم مەسەلە یه بکات
 به ھۆی دانانی بۆ چوون و یاسایه کی راست و په و بۆ خوا په رستی ، وه
 ئەو یاسایه ش هه موو لایه نه کانی چالاکی مرقف بگرتە وه له هه موو
 بواره کانی ژياندا ، له قسه و گوفتار و هه ست و کرده وه کانی تاک و
 کۆمه لدا ، تا له ئەنجام دا ئەم یاسایه شوینه واره که ی له سوچی مزگه و ته وه
 گوێز رایه وه بۆ گوپه پانی ژيان ، وه هه ر ئەم یاسایه ش بوو که فه رمانی
 کرد به کۆمه لی موسلمانان که گرنگی بدن به لایه نه کانی ژيان بۆ
 ئەوه ی هه ر ئەوان خاوه ن پله و پایه و ده سه لاتدار بن ئا ئەمه یه پیگای به

(۱) لیره دا (احسان) مه به ست به رزترین پله ی بروایه

خوای گه یشتن ، هەر وه کو خوای گه وره له قورئان دا ده فەر، ویت :

(وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَى نَعْمَ بَكَ مِنَ الدُّنْيَا وَأَحْسِنَ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ فِي الْأَرْضِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) •

واته : له وهدا که خوا پێی به خشیوی ژیاڤی دوا پوژت په چاوا بکه (۱) و بهشی دنیشت له یاد مه که ، وه چاکه بکه ههروه که چوڻ که خوا چاکه له گه لدا کردوویت ، وه به دواي خهراپه کاری وا مه گه پێی چونکه خواي گه وره خهراپه کارانی خوش ناوی •

ئینجا ههستاین به خسته پرووی چوار پایه کانی ئیسلام و عیاده ته گه وره کان وه : نوێزو ، زه کات و ، پوژوو ، هه ج ؛ وه ئاماره بو هندیك له حوکه کانیان ده که یڻ •

وه ئهم یاسا گشتی به بو ژیان جیاوازی به کی به کجار ئانگرای ههیه له گه ل یاسا دهست کرده کانی دیکه ، ههروه که چوڻ له مهو بهر ههندی کهمان خسته پروو : وه له مهو دواش ههندیکی دیکه تان بو ده خهینه پروو • ئهم یاسایه هو به کانی چه سپاندنی له خودی خوئی دا مسوگهر ده کات ئهمهش له بهر ئه وه به چونکه یاسایه کی خواپی به ههروه خوئی ئاگدارو چاودیری ته ، وه سولمانانیش به شیوه به کی پێک و پێک مل که چن بو چه سپاندنی •

سه ره پای ئه وهش که خواي گه وره سام و هه به ته تیدا دروست

(۱) واته ژیاڤی دنیا و نیعمه ته کانی بکه به به یژه می گه یشتن به په زامه ندی خوا و ژیاڤی دوا پوژ •

کردوو ، چونكه ئه و خوايه ی كه ناردوو به تى به خواره وه هه ر ئه و شه كه چاوه دئرى ده كات و ، هه چ شتىكى لى وون نايت نه له ئاسمان و نه له زه وى ، ئه مه ش ده بته هوى ئه وه ی كه مل كه چى به كى ته واوى بو بكرىت به په نهان و به ئاشكرا • ئه و ياسايه باسى هه موو پئوسنه كانى ئاده ميزادى كردوو ، وه هه چ شتىكى بشت گوئى نه خستوو هه ر له به چوكترين شته وه تاوه كو گه وره ترين شت ، وه هه چ لايه نيك له لايه نه كانى زيان نه ماوه كه ياسايه كى سه ر به خوى بو دانه نايت •

به پاستى ئه و ياسايه ياسايه كى گشتى به بو هه موو به رى ئاده ميزاد به بى ئاو پر دانه وه بو لای پر گه زو پرنگ و نيشتمان •

شوتنه وارى گشتى به تى ئه و ياسايه برىتى به له پاراستنى تاكو كو مه ل له خرابه ی به چى بوونى گيانى و كو مه لايتى له ئه نه جامى سه ر هه لدان و زور بوونى ئه و ياسا و سه رچاوه ده سكر دانه پهيدا ده بن بو پيك خستى كار و بارى زيان هتيراونه كايه وه ، ده بنه هوى لىك به چران و دوژمن كارى و لىك دان هه ر وه كو پوون و ئاشكرا به دژايه تى كردن له گه ل بنچينه كانى خو و په وشت و دروشمه كانى ئاين دا سزايه كى ده روونى و ئازارىكى سه خت پهيدا ده كات ، به لام له كايتكدا ياساى ئىسلامى لومه و سه ر زه نشتى ده روون پيسى ده كات و ، ئشتى و ، ئاسووده به كى ناو خوى له جىگه دا داده مه زر ئينت •

ئه وش به هوى ده رچوونى هه موو ياسايه ك له لايه ن به ك ياسا دانه رى پاسته قينه وه كه كار به جى ترين كه سه ، ئه وش خواى په روه دگاره • هه روه ها ئاينى ئىسلام هه لده ستى به بلاو كردنه وه ی ئشتى له ناو كو مه ل ، ئه وش به هوى به كه خستى ياساى زيان له سه ر چاوه و كار به جى و مه به ستىكى ئه وتو كه ده بته هوى به رو بوى خوا

به يەك ناسين ، وه خواي گه وره لهم باره يه وه نمونه.ان له قورئانه
پروژه كهيدا بو ديتته وه كه ده فەرموي :

(ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَاكِسُونَ
وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ
أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) .

واته : (خوا نمونه يه کي ههتاوه ته وه : پياويك چەند هاوبه شي دژ
به يه کي تيدا به شدارن ، وه پياويك تايه ته به يه کي که وه ، تايه يه کسانن ،
سوپاس بو خودا به لکو زور به يان نازانن .

وه تيمه له کاتيک دا که ئەم کتيه ده خهينه به رده ست خوئنه راني
به پيز له خواي بالا ده ست داوا کارين که موسلمانان بتوانن که لک و
سوودي لي وه ر بگرن و ، پينمايمان بکات بو لاي به رزي تايه که مان و
دهوله مه ندي که به پوره که مان و به رزي پيازه که مان ، وه ههست به
چه باندي ئەم ياسا پا که له هه موو کاروباري زيانماندا ، وه بيته هوي
پزگار بووني موسلمانان له چنگ ئەو هه موو ياسا ده سترده بوو چانه ي
که به سەريان دا سه پيراو ، تاوه کو ده گه نه ئەو پله و پايه به رزه ي که
خوا له قورئاني پروژه دا مه دحي کردون که ده فەرموي :

(كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ) .

واته : تيو به شترين گه لن که وه دي ها توون بو خه لکي بو فرمان
کردن به چاکه و قه دهغه کردني خرا به ، وه باوه پتان به خوا هه يه .
هه روه ها فەرمويه تي :

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ) •

واته : ئەي بڕوادران هه مووتان بچه ناو ناشی به وه (۱) وه شوین ههنگاوه کانی شهیتان مه کهون •

وه لێره دا نایێ ئه وهش له یاد بکهین که له خوای گه وره داوا بکهین پاداشتی نووسهری خه بات گه پری پڕبازی ئیسلام بداته وه به باشترین پاداشت وه ههروه ها تهمش داوا کارین که هه موو هه وئ و تیکۆشانی کمان ته نها بۆ پره زامه ندی پهروه ردگار ییت •

له کۆتایدا سوپاس و ستایشی بێ پایان بۆ خوای پهروه ردگارمان •

(۱) لێره دا مه به ست خۆ ته سلیم کردنی بهرنامه ی خودایه ، چونکه ناشتی و خه یرو خوشی هه ره له شوین کهوتنی ئایینی خوا دایه •
وه رگه ی

ياساي په‌وشتي

هه‌ستی خوو په‌ووستی له نيو ئاده‌میزادا هه‌ستیکی سرووشتی به ،
خوای گه‌وره خستویه‌تی به نيو دل و ده‌روونی مروقه‌وه که پالی پښوه
ده‌نیت بو خوښه‌ووستی هیندیک سیفاتی ئینسانو پر لږ بوونه‌وی
هیندیکی دیکه •

وه تهو هه‌ست کردنه هه‌رچه‌نده جیاوازه و ، پادده‌یه کی جوراو
جوری هه‌یه به گوږم‌ی تاکه‌کانی ئاده‌میزاد ، به‌لام هه‌ستی گشتی (به
بی ناوړه دانه‌وه بو لای تاکه‌کان) به‌رده‌وام پریار له سهر هه‌ندیک
کرده‌وه ، هه‌لس و کهوت به باشی ده‌دات و ، وه له سهر هیندیکی تر به
خرابی له هه‌موو ده‌ورو زه‌مانیک‌دا ، بو نمونه : پراست گوږی و ده‌ست
پاکی و داد‌گه‌ری و په‌یمان بردنه سهر ، ئه‌مانه هه‌موویان مروقایه‌تی به
په‌وشتیکی به‌رزیان ده‌داته قه‌لم که شایه‌نی مه‌دحو ستایش کردن بن
له هه‌موو چه‌رخیک له چه‌رخه‌کانی زیان ، وه له هېج کاتو شویتیک‌دا
نه‌بووه که ئینسان درو و ، زور‌داری و ، ستم کاری و ، ناپاکی به‌باش
بزائیت ، وه به‌کسانی و به‌زه‌یی پیکدا هاتمه‌وه ، دل فراوانی و سینک
فراوانی و ، لږ بوردن ، ئه‌وانه هه‌موویان له‌و شتانه‌ن که ئاده‌میزاد به
چاوکی پږو پروزه‌وه له هه‌موو شویتیک‌دا تهماشایان ده‌کات ، به
پنجه‌وانه‌ی خو هه‌لدانه‌وه ، له خوای بوون و ، دل په‌قی و ، پژدی و ،

چاۋ چنۇكى ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتتىك بە چاۋى پىزىز پىرۇزىدە سەيرى ئەنەنى ئەكرىدەۋە نايكا ، ئىنجا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام پىزى ئىلارام كىرتىن ۋە ھىمىنى ، خۇ پىلگىرتىن ۋە ، ھىۋاشى ۋە ، پايە بەرزى ۋە ، ئىزىيەتلىك ۋە ، مەردايەتلىك دەگىرتى ۋە ، بە چاۋى پىزىدە ۋە بۇيان دەپۋائىت ، ھەروەكو بەردەۋامىش بە چاۋى سۈكەۋە سەيرى بى ئىلارامى ۋە ، خۇ پىلەگىرتىن ۋە ، ھەل پەرسىتى ۋە ، ترىسۇكى دەكەت ، ھەروەھا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام دابىن كىردىنى ھەۋا ئارەزوۋ ، ھادەمى ۋە پەۋش بەرزى ۋە ، ھۆگرى كىردىن ئەگەل مەردوۋم بە پەۋۋىشكى بەرزى پىرۇزى دادەنىت بەلام بە دۈۋاكەۋىتى ھەۋا ئارەزوۋ پەۋۋىش نىزى ۋە ، بى ئەدەبى ۋە ، خۇخەدى خىراپ ، مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتتىك پىزى بۇ ئەمانە دانەۋە ، ۋە ھەروەھا مۇۋاپىقەتلىك بەردەۋام ئەندازە جى بەجى كىردىنى ئىركى سەرشان ۋە ، پاراستى پەيمان ۋە ، چالاكى لە كار كىردىن داۋ ، ھەست بە لى پىرسراۋى پىۋون دەكەۋە ، ھەروەكو مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كاتتىك بە چاۋى پىزىدە سەيرى ئەۋ كەسانە ناكەت كە ئىركى سەرشان جى بەجى ناكەن ، ۋە پەيمان بەلئەكەن نەبەنە سەرو ، ۋە ئىش و كارى سەرشان بە پىلە پىلە ئىكە ئەنجام نەدەن •

ئەۋ سەفەتەنى كە باسما كىردىن ھەموۋىان سەفەتلىك تەكىن ، بەلام كارو بارى كۆمەلەينى بەكرەۋە چاكەكانى ۋە خىراپەكەنەۋە ، ۋە بە سەفەتە بەرزەكانى ۋە نىزىيەكەنەۋە بەردەۋام مۇۋاپىقەتلىك بە يەك چار بۇيان دەپۋائىت ، ۋە بە يەك تەرازوۋ دەيان كىشى • ئاۋەكو ئىستان نەزانراۋە لە ئاۋ كۆمەلەكانى مۇۋاپىقەتلىك ھېچ كۆمەلەكەن ھەيت كە شەبانى گەۋرەبى ۋە پىزى لى گىرتىن بىت تەنە ئەۋ كۆمەلە نەبىت كە خاۋەنى خىۋ پەۋۋىش جۈۋان ۋە ياسا پىلە ۋە ، پىلە بىت ۋە ، ئالە يارمەتلىك ۋە ، تەۋاۋى

خوشه‌ويستی و ، ناموژگاری و ، دادبه‌روه‌ری کومه‌لایه‌تی و ، یه‌کسانی له له سهر بشه‌کینه‌وه . بېنگومان مروّځایه‌تی هیچ کاتیک به چاوی پټزه و ، سهری نه‌و کومه‌لکایه ناکات که به تهنی بچرې بچرې جال‌جالوک‌وه به‌رتنه‌وازه‌یی و ، نازده‌وه و ، گیره و ، کیشه و ، ټک چوونی بارو ، دؤخ و کینه به‌رایه‌تی و ، لیک دوور که‌وته‌وه و ، چاو چنوکي و ، خراب کاری و : خو به زل زانین له به‌ینی تاکه‌کانی کومه‌لدا داپوشرايت ، وه هه‌روه‌ها کارو باری خوړه‌وشتی به چاکو خراپه‌وه به‌رده‌وام ماوه‌ته‌وه له سهر هه‌مان شپوه که له هه‌موو کات و ، سهرده‌مه پيش‌وه‌کان دا له سهری بووه .

مروّځایه‌تی به چاوی پټزه‌وه سهری کرده‌وی دزی و داوین پیسې و کوشتن و قوّل برین و ته‌له‌که بزی و به‌ریل خواردن و نازار دانی خه‌لکی و پاش له باس کردنی خه‌لکی و دووزمانی و بوختان بلاو کردنه‌وه و خراپه‌کاری له سهر زه‌وی ناکات .

هه‌روه‌کو که به چاوی پټزه‌وه سهری چاکه له‌گه‌ل دایک و باوک و خزم و کهس و کارو پټز گرتنی دراوسی و براده‌رو یارمه‌تی دانی براده‌ر له سهر شتی په‌واو سهر په‌رشتی کردنی پیوستی‌یه‌کانی هه‌توان و هه‌زاران و چونه لای نه‌خوشتان و یارمه‌تی دانی ليقه‌وماوان و ده‌ست گرتنی په‌ک که‌وتوان ده‌کات .

هه‌روه‌ها به چاوی پټزه‌وه سهری ئیسانی فیل بازو ناشوکرو دم دریزو پیا بازو دوو پوو ته‌ماع کار ناکات . که‌چی له هه‌مان کات‌دا پټزی له مروّځی داوین پاک و ئاکار به‌رزو سروشت خاوین و ده‌ست پاک ناه . بوخته‌ی قسه‌که‌مان نه‌وه‌یه که مروّځایه‌تی له هه‌موو کاتیک‌دا نه‌و که‌سانه‌ی به مروّځی ژيرو پټک و ټک داناوه که له گوشتارو

قسه کانیان دا پاست گو بوونه و باوه پئی کراوی ناو خه لک بوون و کۆمه ل
بشتی پئی به ستونه له هه موو کارو باسینک دا •

وه ده ره وه و ناوه وه یان قسه و کرده وه یان وه ک یه ک بووه • وه نه و
که سانه ی که به بهش و چاره نووسی پازین و پئش برکئی یی ده که ن بۆ
جئی به جئی کردنی ئه رکی سه ر شانیا ن به رامبه ر به خویان و خه لکی
دیکه وه نه و که سانه ی که زیان ده به نه سه ر به چه شتیکی ئاسایش و
کامه رانیه وه خه لکیش له ده ست و زمانیا ن د ل نیا ن ، ئا ئه مانه بئجگه له
چاکه و مه ردا به تی شتیکی دیکه یان ای چاوه پروان نا کریت •

لیره دا ده رده که ویت که بنچینه کانی خو و په ووشت جه ند
پاستیه کی چه سپاوی جیهانی به به رده وام هه موو نه وه کانی به رهی
ئاده میزا د شاره زایی یان پئی هه یه ، وه چاکه و خه رابهش شتیک نه که
له هه یج کهس په نهان و شارد راوه بیت ، تاوه کو پئو یست به لیکۆلینه وه یان
بسکات نه گه ر و یستیا ن بۆیا ن پروون بکرته وه ، به لکو خو و په ووشت
ئا کاریکه که به رهی ئاده میزا د هه ر له سه ره تایی په یدا بونیه وه خوا ئه م
هه سته ی پئی به خشیوه و خسته یه تیه ناو د ل و ده رونیه وه ، هه ر له به ر
ئوه شه ده بینن که قورئانی پرۆز کرده وه ی باشی به چاکه ناو بر دووه و
کرده وه ی نا په سندی شی به خه رابه ناو بر دووه (الخیر بالمعرف والشر
بالمکر) وه مه به سته قورئان لیره دا ئه وه یه که چاکه بریتی به له و شته ی
که ئاده میزا د ئاره زووی بۆ لا ده کات و خووی پئوه گرتووه وه خه رابهش
بریتی به له و شته ی که خه لک به نا په وای داده ئیت و قیزی لی
ده که نه وه به چاوی سووک سه یری ده که ن ، هه روه کو چۆن ده بینن که
خوا ی گه وره له قورئانی پرۆزدا له م باره یه وه فه رموویه تی :

(فَالْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا) •

مه بهستی له نه فسی ئاده مزاده ، مانای نه وه به که خوای گه وره به
 سروشت ئاکاری چاک و خرابی خستوته ناو دل و دروونی و وا ده بیت که
 خوینهر لهم شوینه دا پرسیار ده کات و ده لئی :- نه گهر به رده وام خو و
 په وشتی باش و ته و او له ناو خه لک دا ناسراوه و له جیهان دا بریاری
 له سهر دراو و به رده وام خه لکی سهر زه وی ههر له و کاته وه که سهر
 زه ویان ئاو و دان کردوته وه له سهر یه ک پرا بوون ، دهر باره ی باش و
 چاکی هه ندیک سیفاتی و خرابی و بئ که لکی هه ندیک سیفاتی تر .

که واته نه و هموو یاسا په وشتیه جیا جیا یانه ی جیهان بو
 داهینراون ؟ چ شتیک ده بیته هو ی بوونی جیاوازی له نیوانیان داو لیک
 جیا کردوونه ته وه ؟

وه چ به لکه یه کمان به ده سته وه به بو پشت بئ به ستن که ده لئن :
 ئایینی ئیسلام یاسایه کی تابه تی خو و په وشتی هه به ؟ وه له دوایدا نه و
 سیفه تانه چین که وای کردوو ئایینی ئیسلام بیته سهر پشک له نیوان
 هموو یاساکانی جیهان دا ، که به رده وام تا کو ئیستاش پراستی به کی
 پوون و ئاشکرا بووه له میزووی پربازی په وشتی دا ، وه گه وه هر یکی
 به هادار بووه له سهر سهری تاجی مرؤفایه تی ؟ نه گهر بیت و چاویک به
 یاسا په وشتی به جیا جیا کان له جیهان دا بخشین بو پوونکردنه وه ی نه م
 مه سه له به له یه کهم هه نگاودا بومان ودرده که ویت که نه و یاسانه ههر
 له به نه پرت دا جیاوازیان هه به له شیوه ی پیک هاتی یاسا په وشتیه کان دا له
 دیاری کردنی سنوره کانی و پله و پایه و شوینی به کار هتیا و یه کخستن
 له نیوانیان دا ، جا نه گهر به قوولی بو ی بچین و به وردی سه بری
 بکه ین هو ی نه م جیاوازی به مان بو دهر ده که وئ نه ویش که : نه و
 یاسایانه جیاوازیان هه به دهر باره ی دیاری کردنی پیوه ریک (معیار) بو

چاګه و خراپه له پښتدا که هویه که بڼو پروونکر دنه وه و جیا کړ دنه وهی
چاګه له خراپه ، هه ر وک چوڼ په ک ناکه ون له سهر بر یاردانی هیزنکی
جی به جی کهر کهوا له و دیو یاسنوه کاره کانی خو ی جی به جی ده کات و
وای لی ده کات که بجیته ناو خه لکه وه و ده ست نیشانی نه و هه له یه بکات
کهوا له مرو ف ده کات شوینی یاسا بکه وی و له سهری به رده وام بی ،
له دوایدا نه گهر له هوی جیاوازی نه و یاسایانه بکو لینه وه و به
تیروانینیکی وورده وه سهرنجی بدات هه قیقه و راسته قینه به ټاشکرا
بڼو د رده که ویت که : نه وهی پښګای نه و یاسا ده ست کړدانه ی به
شیوه یه کی گشتی نابووت و بی په و اج کړدوه و لسه یه کتری دوور
خستونه ته وه نه وه یه : که نه و یاسایانه جیاوازیان له گه ل یه کتری دا
هه یه له بڼو چوونیان دهر باره ی نه م بوونه ودره و نه و پله فراوانه ی که نه
یاسای زیان دا هه یه ، وه دهر باره ی مه به ستی زیانی مرو فایه تی لسه
بوونه ودره و ، وه هه ر نه م جیاوازی یه بوو که کاری تی کړدبوو به هوی
بهیدا بوونی جیاوازی یه کی به پرتی له ماهیه و سروشت و کارو
باره کایدا . نه و مهسلانه ی که بناغه ی زیانی مرو فایه تی له سهر
دامه زراوه ، وه دیاری کړدنی هه لو یست و بیرو بڼو چوونه کانی زیانی
مرو ف له دنیا دا دیاری ده کات . نه وه یه : نایا نه م بوونه ودره هچ
دروست که ری هه یه یان نا ؟ نه گهر هه یه نایا خوا یه کی به نه نهایه یا چهنه
خوا یه کی دیکه شی له گه ل هاو به شن ؟ وه نه و خوا یه ی که ټیمه له ناو
همو ویاندا پرومان پی ی هه یه کامه یه ؟

وه نه و سیفه تانه ی که شایسته ی نه ون چین ؟

وه نه و به یوه ندی یانه چین که له بهینی ټیمه و نه ودا هه یه ؟ نایا نه و
خوا یه مشوری پښمای و جی به جی کړدنی کاره کانسانی خواردوه
یان نا ؟

ٲاٲا ٲٲمه بهرامبه به ٲهو خواٲه بهر برسٲارٲن ٲان نا ؟ ٲه گهر
ٲهو وٲه چ شٲٲكه كه ٲٲمه بهرامبه به خوا بهر برسٲار ده كات ؟

ٲاشان ٲامانجٲ ٲٲانٲ ٲٲمه چٲه و ٲاكامٲ كاره ٲارى ٲٲانمان چٲٲه
كه هه مٲشه چاومان ٲٲٲ برٲوه به كوٲره ٲٲوٲسته كانه ٲٲانٲ ٲٲم
دونٲاه كاره ده كه ٲن ؟ ٲه وانه چهند مه سه له ٲه كٲ بنچٲه ٲٲ ترسانكن وه لآم
دانه وه ٲان ٲٲوٲسته به دامه زراندنٲ ٲاساه كه ٲٲانٲ ٲاده مٲزادانه ده كات ،
كه وٲو ٲاسا ٲووه وشت دانامه زرٲت ٲه ٲها به و شٲوه نه ٲٲت كه
له كه ل ٲاسته قٲنه ٲه وه وه لآم نه ٲٲت ؟ وه له و لٲد وانه كو رٲه دا ده سٲمان
ٲاٲوات كه به شٲوه ٲه كٲ ٲٲرو ٲسه ل ٲاسا چٲا چٲاكانٲ ٲٲان له
چٲهان دا بكه ٲن دهر ٲاره ٲه لآمٲ ههر ٲه كٲ له و برسٲارانه ٲه
دراونه ٲه وه له لٲهن ٲاسا ده سٲكرده كانه چٲهان دا ، له دواٲدا ٲهو
وه لآمانه چ نٲشانه و كاره ساتٲكان ٲه ٲدا كر دوه نه وه لآم كٲان داو له
دٲارى كردنٲ ٲم ٲٲگٲانه ٲه كه له سه رٲ ده ٲوٲن به لآم من له ناو
هه مووٲان دا ٲٲٲنٲ ٲٲسلا م هه لٲزاردوه . ٲو وه لآم دانه وه ٲه مه سه لانه
له لٲهن ٲاسا ده سٲكرده كانه وه ، وه هه روه ها ٲوون كر دنه وه ٲه ٲهو ٲاسا
ٲاٲه ٲه كه ٲٲسلا م ٲو ٲووه ٲه وشت هٲناوه ٲه كٲه وه له سه ر بنچٲه ٲه ٲهو
وه لآم وه چٲٲ به چٲٲ كردنٲ ٲٲوٲسته كانه ٲٲٲنٲ ٲٲسلا م ٲو وه لآم دانه وه
ٲهو مه سه لانه ده لٲت :-

ٲم ٲوونه ودره خواٲه كٲ هه ٲه و ٲٲجكه له و هٲچ خواٲه كٲ دٲكه
نٲٲه ، ههر ٲه و خواٲه ٲه كه ٲهو ٲوونه ودره و ههر چٲ ٲٲه ٲه
هٲناوه ٲه كٲه وه ، وه ههر ٲهو هه لٲسورٲنه رٲ كاره ٲارى ٲوونه ودره و
هٲچ هاو به شٲكٲ له كه لدا نٲٲه وه فرمان دهر كردن و قه دهغه كردن ههر
شٲسته ٲه ٲه وه ، وه ههر ٲهو ٲه روه رد گارى ٲاسه نه كان و زه وٲ و ههر چٲ

له نيواناندا هديه ، وه ئهو ياسا بوونه وهریهی که ده یسین به پړسکی
 ده پروا و هموو مل که چی فرمان و ویستی ئهو خواجه نو وه هدر ئهو
 کار به چی و به تواناو ناگداره به دیار و نادیار ، ئهو خواجهی که به
 نه ندازهی تۆز قائلک (که ردیله) یهک هیچ شتیکی لئی نا شاردریته وه نه له
 ئاسمانه کان و وه نه له زموی ، وه ئهو پاشاو خاوهن دمه لانه یه که
 کاروباری لهر بوونه وهره دا به نه ندازه یه کی دیاری کرا و ده پروا به
 پړوه و سووکی و که و کوپی نایه ته پړگا ، وه مروف به پی دی دروست
 بوون و فرمانی سروشتی به ندهی خواجه ، وه له جهان دا هیچ پیشه یه کی
 نی یه تنه ئهو نه بیت که بی په رستیت و مل که چی بو فرمانه کانی بکات ،
 وه ژبانی ئاده مزاد هیچ ماناو مه به سیتیکی ناییت تنه کاتیک نه بیت که
 هموو ژبانی به ندایه تی که پاک و بوخت بیت بو په روه ردگاری خوی ■
 وه شایه نی ئینسان نی یه که به ناو به ئاره زووی خوی پربازو به رنامه یه ک
 بو به ندایه تی که دیاری بکات ئهو به رنامه دانانه تنه ئهو بو ئهو خواجه یه
 که دروستی کرد و کردویه تی به به نده یه ک له به نده کانی ، پښگومان
 خوی گوره چنده ها پیغه مبه رانی (علیهم السلام) بو ئینسان پدوانه
 کرد ووه و په رتوکی خوی بو ناردونه خواره ووه بو پرتمای کی کردن و
 شاره زا کردنیان بو پړسگی چاک و به ختم وهری •

ئهمجا که واهو بو پیوسته له سهری که یاسای ژبانی وهر نه گریت
 تنه لهو یاسا پوښن و دره خشانه ی که خوا بو دیاری کرد ووه •

وه له پوژی دوایدا مروف به رپر ساره به رامبه به په روه ردگاری
 له وهی که له ژبانی دا پی هه ل ده ستی ، وه له پوژی دوایدا لئی
 بر سر او له باره گای خوا ، ئهو جهانیه کی تستانیدا ده ژی وهر کو
 قوتابخانه یه که بو تاقی کرد ووه ، وه پیوسته له سهر مروف که

مه به ستيكي دنيایي بو ژيانه كهي ديارى نه كات به شيو به كي وا كسه
 به رده وام بيتو ههول و كوشتن بكات له يتاو به دست هيناني دا ، بو
 نه وي كه له ده رجوانو سهر كه وتوان بيت له به رامبه ر په روه ردگاري
 له پوژي دوايدا وه ئينسان به هه موو هيزو نه ندانه كانيه وه ده چته زير
 نه و تافي كردنه وه وه ، چونكه نه و تافي كردنه وه به هه مووي پر له
 سزاو ناپه ده تمي بو هه موو هيزو نه ندانم به خشيته كاني وه تافي
 كردنه وه به بو هه موو لايه نه كاني ژياني .

بينگومان ئينسان تافي ده كرته وه له وه هه موو ههول و كوشتنه كي كه
 له دنيا دا داويه تمي ، تافي كردنه وه به كي پاكو بوخت كه دووره له چلك و
 چه به لي ئهم جيهانه ، سه رباري نه وي نه و كه سه ي كه هه ل ده ستى به و
 لي برسيمه وه نه و خوايه به كه به هه موو شتيك ناگداره ، وه نه و خوايه ي
 كه عيلمه كهي هيچ سنوريكي نه و ناوه ستيت كاتيک كه كرده وه و جمو
 جو له كاني مروف تو مار ده كات له هه موو لايه نه كاني ئهم بوونه وه ره
 له سهر زه وي له ناو هه واو ناو بو شايي وه له ناو دل و ميتشك و
 ده ست و قاچي دا .

به لكو عيلمى خوا ده وري هه موو نه و پازو نه يتي وه هه ست و
 نه ستى داوه كه به دلي ئاده ميزادوا ديت ، وه هيچ شتيكي له مانه لي
 ناشاردرته وه ، ئا نه وه وه لامي ئاييني ئيسلامه ده رباره ي مه سه له
 بنچينه كاني ژيان ، وه نه وه به بو چوونه كاني ده رباره ي بوونه وه رو پله و
 پايه ي مروف تيدا ، وه ئاييني ئيسلام نه و مه به سه پراسته قينه به رزو
 پيروزه ديارى ده كات كه پيوسته يته مه به ستى هه ره به رزي
 تيكوشانه كاني مروف و ههول داني لهم جيهانه دا (نه و يش كه بريتي به له
 په زامه ندى خىواي به روه دگارو گه شتن به په زامه ندى نه و)
 ئا نه مه به نه و پيوه ري كه له ياساي خو و په ووشتي

جې بکات ، بهلام له پاستي دا نهووی که باسماڼ کرد ټایني ټیسلام زور
 پست ده به سټیت به هیزیکي دبرونی و له سهر چاوهی پروا بوون به
 خواو پوژی دوايي هه لولا بې ، جا له بهر نهو ده بینن که ټایني
 ټیسلام پش نهووی فرمان بکات به ټیسان که پا به ند پټ به یاسای
 خوو په ووش دوايي ټی ده کات ترس و بیخی خوی له دلدا جیگر
 بیت و پندی ټی و در بگری له بهر نهووی هموو فرمانیکي تو
 ده که پته وه بو لای خواجه کی پنهرو زانایه کی وا که به نه ازی
 که ردیله بهک هیچ شتیکي له زهوی و نه له اسمان ټی وون نابې ، له ههر
 شویتک پټ دت بیت و تو ده توانی خوت له غیری خوا بشاریته وه
 بهلام ههر گیزاو ههر گیز ناتوانیت خوت له خوا بشاریته وه له تواناو
 ده سه لاتدا هه به که ههر چی ټاده مزاد هه به فریوی بدهی بهلام
 ټیگومان ناتوانی خوی خاوهن ده سه لات فریو بدهی . وه ده توانیت هدر
 چی له سهر زهوی ده ژیت ده سه و ستانیاڼ بکهیت بهلام ههر گیز ناتوانیت
 دروست که ری ټاسمانه کان و زهوی ده سه و ستان بکهی ، وه خه لکی
 سهیری نهو کردارو په ووشته پروا له تپانه ده کهن که به چاو دهی بینن
 بهلام خوی زانا به ټاشکراو په نهان ټاگداروه و زانایه به نهی ددرورن و
 پاژو نیازی دل ، ههر چنده لهو زیانه پراوه یه دا کار بکهیت و خوت
 ماندو بکهیت ، هیچ په نایه کی نه به که خوتی ټی په نهان بکهیت ، له ترسی
 چیشتی شه پایي مردن و که پانه وه بو به ردهم نهو داد گایه کی که هیچ
 پارزرو به ریل و تکا کاری و شایه تی به درو و قیل و ته له که یه کی ، نا
 توان و به فریات بین له پوژیک دا که خوی بالاده ست تهرارووی
 پاستی و دادگری داده بیت و ، پاداشتی هموو بهنده کنی ده داته وه پر به
 پری کرده و کانیاڼ . ټایني پیروژی ټیسلام تم پروا بوونه (پروا بوون
 به خواو پوژی دوايي) له دلی ټاده مزاددا ده چه سیتی به شتویه که

ههتايدا (الآخرة السرمديّة) و ئهه كهسه دهگات به زيانتيكي خوش و دوا
 پوژنيكي گهشاهه و نازوو نيمهتيكي نهپراوه و بهردهوام ، ههر چهنده
 لهم دنيا پراوهيدهدا تووشني جوړه ها نازارو ئهشكه نجهه و دلته نكي و
 ناپه حهتي بوويت ، بهلام نهگه ريت و لهم جيهانهدا زيانني به سهرينجي
 كردني فهرمانه كاني خوا به ريت سهر ئهوا هيچ گوماني تيدا نني به كه
 سهره نجامي ئهه كهسه له پوژني دوايي دا توله يه كي سهخت و سزايه كي
 هميشه بي به ، ههر چهنده له زيانني دونيادا لهه پهرني خوشي و له جوړه ها
 نازو نيمهت و پابواردن دا بوو ريت . نهگه ر ئوميد و ترس له خوا له ناو
 دلي كه سيكدا كو بوونه وهه له قولايي دهروونيا جيگير بوون وه كو نه وه
 وايه كه له قولايي دهروونيا هيزنيكي كاريگه ر بوويت و هاني بدات بو
 رينگاي چاكه و پالي پيوه بنني بو دهست گرتن و پا بهند بوون به رينبازي
 راست و تهواو له چهنده كات و گوزه ردا ، ههر چهنده وازاني پا بهند
 بووني به رينبازي راسته وه ده ريت هوي زيان گهياندي به بهرزه وه نديه كاني
 زيانني ئهه جيهانه ، وه ههروه ها ئهه پالنه ره دهرووني به ده توانيت كه له
 خهسارو خراپه كاري بياريزيت تهوهي لهم پروون كردنه وه يه دا
 ده رده كه ويت تهوهي به كه :-

ئايني ئيسلام بو چوونتيكي تايه تي ههيه بو بوونه وهرو وه پيوه رينكي
 تايه تي ههيه بو چاكه و خراپه و سهرچاوه يه كيشي ههيه
 بو زانيني خو و په ووش ، وه هيزنيكي جي به جي
 كه ري تايه تي بهه پالنه رينكي ههيه كه پالي پيوه بنني بو كار كردن ،
 وه ئايني ئيسلام لهم به شه دا رينبازيكي تايه تي ههله بزر ريت كه جياوازه
 له رينبازي هه موو ياسا په وشيه كاني جهان ، وه به هوي يارمه تي نهه
 پالنه رانه وه چهنده كه رسته يه كي په وشي ناسراو ده رده كه ويت به پي
 نه دازه ي تايه تي ، وه له هه موو لايه نه كاني زين دا جي به جي ده گات

جا نه بهر نهوه ده توانين بلين ثابتي يسلام ياسايه كي خو پوهوشي
واي هميه كه ده گونجيت ، له گهل سروشت و زانباري به كاني
ناده ميزاددا .

وه بو نهو ياسا خو پوهوشي به چهند تا بهت كارو سيفه تيكي
هميه ناگونجيت ليرده داسي بكهين . به لام تيمه ليرده دهمانه وي
باسي سي سيفه تي تاشكرا بكهين كه هه وين و بوختي نهو ياسا
پوهوشي بهن . بهلكو له پاستي دا نه مانه له پشه كيه كني يسلامن نه
ياساي خو پوهوشي دا .

سيفه تي به كم :- تم سيفه ته پازي كردني په روردگارو گه شتن
به په زامه ندي خوا ددكات به مبه بهست (هدف) ي سهره كي له زيني
ناده ميزاددا . جا به هوي نهوه وه پوه ريكي بهرز بو خو پوهوشي
دروست ده بيت كه له پووي بهرز بوونه وي خوره وشي دا هچ شتاك
نوتواني پيگهي بهرز بوونه وه و پشه كوتني لي بگري ، وه ههروه ها
نهو سيفه ته سهرچاويهك بو زانباري و زانست بريار ده داو به هره ي
خوگرتن و به هيزي به سهر خو پوهوشي ناده ميزاددا ده پيژي به
شيوه يهك كه بهرز بوونه وه و پشه كونني له گهل داده يي ، له دوا جاردا
گوپان و ههل گه پانه وي تدا پوو نه دات ، وه ههروه ها نهو سيفه ته
به هوي له خوا ترسانه وه هيزيكي جي به جي كه ر بو خو پوهوشي
نااده ددكات و نيسان هان ده دات بو ههستان و ناگادار بوون به
پويستيه كاني خوي ، به بي نهوه ي كه ده ستكي هو له هويه كاني
دهروه ي تدا بيت ، ديسان نهو سيفه ته هيزيك ده خانه دلي نيسانه وه
له سايه ي پروا بوون به خواو به پوژي دوايي هيزيكي هانده ري له ناو
دل و دهرووندا دروست ددكات كه ثاره زووي هه بيت بو ثيش كردن به
ياساي خو پوهوشي له خوودي خوي دا .

سيفه نى دووم : ئەو ھاندان و ئارەزوو پى دانە پووتەو ھىچ
 ئاۋات و خوو پەۋۋىتىكى تەزى نە ناسراۋ نايەتتە كايەۋە ۋە ھەۋل
 نادات بۇ لە ناۋ بىردىنى ھەندى خوو پەۋۋىتى مەۋقايەتى ۋە بەرز
 كەرنەۋە ھەندىكى دىكە ، ۋە ئەو ھاندان و ئارەزوو پىدانە لە خوو
 پەۋۋىتىدا ھىچ شىك لە ناۋ خۇيدا ناگرى تەنھا ئەۋە نەبىت كە لە ناۋ
 ھەموو خەنكىدا ناسراۋە . ۋە ھىچ شىك نەبىچۈك نەگەرە لە خوو
 پەۋۋىتىدا بە جى نەھلن و پىشت گوى ناخات ، بەلكو دەست نىشانى
 دەكات و ھەموۋى ۋەردەگرى . لە دۋايىدا ھەموو يەكك لە زىانى
 مەۋقايەتى لە شۈبى خۋى دادەنەت ، لە پىيازى زىانى مەۋقايەتىدا
 جىگرى دەكات ، دەرگى جى بە جى كەرنى زىانى مەۋقايەتى فراۋان
 دەكات بە فراۋان كەرنىكى زۆر بەر بىلاۋ لە لايەنەكانى زىان ۋە ھىچ
 بەشىك لە بەشەكانى زىان ۋەكو : كەرنەۋەكانى تاكو كارو بارى ناۋ
 مالى تىكەلۋى شارستانەتى ۋە كارو بارى پامپارى ۋە ئابورى ۋە بازىپو
 قوتابخانەۋە دادگاۋ سەر بازگەۋ كۆپەنە جەنگەۋ كۆنگرى ئاشتى ۋە
 چەندەھا لايەنى دىكە كە يەۋەندى بە زىانى ئادەمىزادەۋە ھەيە
 دەبىن شۈبەۋارى خوو پەۋۋىتى تىدا بەدى دەكرى ۋە جۈۋەتە
 ناۋەرۈكەۋە . كەۋاتە ئايىنى ئىسلام ۋا لە خوو پەۋۋىتى دەكات كە
 زال پىت بە سەر ھەموو لايەنەكانى زىانداۋ دەستى بەسەر پابىگات .
 ۋە بە ۋەيەۋە دەيەۋى كە جەلەۋى كاروبارى زىان لە دەست ھەۋاۋ
 ئارەزوۋ ھەست و بەرژۈەندى دەرىپىت و پىدانە دەست خاۋەن
 خوۋپەۋۋىتى پاك و داب و نەرىتى جوان . سيفه نى سىيەم : ئەو سيفه تە
 داۋا لە خەل كە دەكات ياسايەك بۇ زىان بەتتە كايەۋە كە بىچىنەكانى لە
 سەر چاكە دامەزراپىت ، ۋە ھىچ شىكى خرابى لە گەل تىكەلۋە نەبوۋ
 پى ، ۋە بە شۈبەيەكى ۋا بانگەۋازىان لى دەكات كە خىرو چاكە

بکەن ، بەو شۆمەیه کە مەرفەئەتی لە کات و شوێنێکدا بە چاوی
بەرزو پێزەوه بۆی دەپوانن ، وە هەروەها داوایان لێ دەکات کە
هەستەن بە لە ناو بردن و دوور خستەوهی ئەو خرابانەی مەرفەئەتی لە
هەموو کاتێکدا بە چاوی سووک و چروک سەیریان دەکات .

ئەم بانگەوازییەیه کە ئاینی ئیسلام هەموو بەرهی
ئەدەمیزادی بۆ لا بانگە دەکات ئەو کەسانەی کە وەڵامیان داوەتەوه و
بە دەم بانگەوازییە کەیهوه هاتون و لە سەر یەک وشە کۆی
کردونەتەوه و گەلیکی موسڵمانی لێ یەک هێناون ، وە مەبەستیش لە
کردنێان بە یەک گەل بۆ یەكخستنی ئەوهی کە لە توانایاندا هەیه
لە هەول و تێکۆشانێ کۆمەڵایەتی بۆ بەرپا کردنی چاکە و یارمەتی دان و
خۆشه‌ویستی ، وە بەرپەرچ دانەوه و گرتنی خرابەکاری .

وە گەپان و پۆشتن بە شوێنی ئەو کەساندا کە بەرەهەڵستی چاکە
دەکەن و لە پێناو کۆژاندنەوهی دا هەول دەدەن ، (لادانیش نییە لە
خرابە و توانا نیە بۆ چاکە مەگەر بە خوا نه‌ی) .

ياساى پاميارى

يەككا پەرستى و يىغەمبەرايەتى و جى نىشىنى (الخلافة) ئەمانە سى
پايەن كە ياساى پاميارى ئىسلاميان لە سەر بىيات نراو ، وە شىتىكى
ئاسان نى يە بۆ تىمە كە باسى ھەموو ياسا پاميارى كاتى ئىسلام بكدىن
بە ھەموو لقو چلە كاتى يەو تەنھا كاتىك نەپىت كە شارەزايى يەكى
تەواومان ھەپىت دەر بارەى ئەم سى بىنەمايە (يەككا پەرستى ، پەيام «
جى نىشىنى) ، وە لە يىش ھەموو شىك دا باشتى وايە كە يەك لە دواى
يەك بە كورتى باسى ھەر يەكىكىان بكدىن •

(۱) يەككا پەرستى (التوحيد) :

يەككا پەرستى ماناى وايە كە تەنھا خواى گەورە پەرۋەردگارە
بۆ ئەم جىھانەو ئەوۋى كە تىدايە لە بەرەى ئادەمىزاد ، وە ھەر بە
تەنھا ئەو بەختوگەرۋ پادشاىە ، وە داد پرستى و دەسەلات و فەرمان
كردن و قەدەغە كردن تەنھا بۆ ئەو ، وە ھەر ئەو شاىستەى مل بۆ
كەچ كردن و بەندايەتى بۆ كردنە •

وە بىجگە لەو ھىچ كەسىك ھاوبەشى لە گەلدا ناكات ، لە دوايدا
گىانى تىمەو ژيانمان و ھىزو تواناو ھەموو ئەو ئەندامانەى كە خوا
ئى بى بەخشوبىن و بەكارىان دەھىتىن لەو كارو بارانەدا كە ئارەزوومان

لېږي هه يه ، وه ههروها تهو کارو فهرانانه ي که نه م بوونه وهره دا بو
 مان ديارى کراون ، وه تهو بوونه وهره ي که زيانى تيدا ده بهينه سر ،
 ټيمه هېچ شتيکمان له مانه دروست نه کردووه و نه مان هېناو ته
 بوونه وه ، وديان به هو ي زانيارى په که وه هېنېمانه کايه وه که له خودى
 خو مان دايېت ، به لکو هر خوا ي په ورو درگارو که نه شتانه ي بى
 به خشيون به بى ته وى هېچ که سينک له گه لى دا هاوبه ش يېت .

وه بو ټيمه په و نى به نه زور نه کم که م به ستي پى نشاندانمان
 وديان سنو ورو پله و پا يه که به گوږمى ويستى خو مان بو هزو توانا
 مافه کانمان ديارى بکه ين ، وه ههروها دروست نى به بو هېچ که سينک
 هر چو نيك بېت تهو پړنگايه بگړيت و خو ي تى هه لېقور ټيټى ، به لکو
 نه مانه هم وويان تايېه تن به خوا ي په ورو درگارو وه ، وه هر تهو به
 نه نها تهو مافانه ي به سرووشت بى به خشيون و خستونيه ته زو دل و
 ددرو نه مانه وه و پړنگه ي دا وين بو سر به رشتى کردنى زور له دروست
 کراوه کانى خو ي له م جيهانه دا ، تا ته وى به بى و باوه پى يه کتا په رستى ،
 هر وده کو ده بېنيت له توانا ي دا هه يه که بى و باوه پى خو کم کردنى
 ناده ميزاد و لا بى به يه کجارى به سهريدا زال يېت وه هېچ که سينک
 م فى خو کمى نى به نه نها خوا نه يېت وه هېچ داد برسېکېش نى به نه نها
 خوا نه يېت وه هېچ دادو ياسايه کيش نى به نه نها دادو ياساى تهو
 نه يېت .

په يام (الرسالة) :

په يام برتې يه له و هو يه ي که ياساى خوا يى به هو ي ته و وه
 ده گانه ټيمه ، ته وى که به هو ي په يامه وه پيمان ده گات شى کردنه وه بو

قورئان و پرافه کردنی ، پال پشټیکه که پښه مېر (صلی الله علیه وسلم) به بهقهو کردار پشکه شې کردو وین به پئی تهو ی که جی نشین و خلیفه ی خواجه له م جیهاندا ، وه خوی گه وړه له قورئانی پروژدا هه وو نه و شتانه ی له بنج و بناوان دا پروون کردوته وه که پوښته یاسای ژیانی مرو فایه تی له سردا بری به لام تهو ی نه مه و دواوه پوښتمان پئی ده پئی به پروون کردنه وه شی کردنه وه پو بنج و بناوان تهوا پښه مېری مه زلمان (صلی الله علیه وسلم) پروونی کردوته وه له ژیاندا نواندوونی به دامه زرانندی یاسای ژیانی مرو فایه تی و هلسوپانندی به گوږه ی وستی قورئان ، پو تهو ی بیته پشپړه ویکي پک و پک و جوان پو شوین که وتوانی ، نه و دوو بنج و بناوانه له زارو ی ئیسلامدا پئی ده ووتری (شهریعت) که بریتی به له و ده ستوره بنجینه ی یه ی که کوشکی ده ولته تی ئیسلامی له سر داده مزریتیت .

۳ - جی نشینه تی (الخلافة) :-

جی نشینه تی له زمانی عه ره پیدا به سر جیگری (نیابة) دا ده پردیت ، وه پله و پایه ی مرو ف له و بوونه وه رده له پروانگه ی نایینی ئیسلامه وه جی نشینه تی به پو خوا ، مانای وایه که ئاده میزاد جیگری نه وه له هه موو کارو باری ژیاندا وه نابی هیچ شتک له کارو باری ژیانی بیات به پڼوه مه گه ر به پئی نه و مافه جی نشینه تی به نه پئی که خوی گه وړه پئی به خشیوه .

ئیا نه ت بینوه کاتیک که کارو باره کانت ده خه نه ژیر چاودږی به کیک و ده یکه یته جیگری خوت ، له جوار شتدا پروای به تو هه یه :

یه که م : ته نها تو خاوه نی پاسته قینه ی کارو باره کانتی نه ک نه و که سه ی که کارو باره کانت خستوته ژیر ده ستی .

دووم : پيوسته له سهر نهو كه سهي كه ئيش و كاره كانت خستونه
 بهر دهمستی به پئی فرمانو پښمايي تو پروات به پښوه .
 سئيم : بوی نږه كه سهر پيچي فرمانه كانت بكت و لهو سنوره
 نږه پږي كه بوت ديارى كردووه بو ئيش كردن .
 چوارم : پيوسته له سهر نهو جيگره كه به پئی ويستی تو
 كاره كان بكت نهك به ثاره زووی خوی .

نهو چوار خلاڼه ي كه باسماڼ كردن به شيوه يه كي تهواو بریتين له
 جی نشينه تي به شيوه يه كه تنها به دان نان به وشه ي (النباة) داده مزریت .
 نهگر هات و جيگر يكت ديت به پئی نهو چوار مهرجانه كاری نه كړدو
 به گوږه ي پيوست نهركي سهرشاني نه برد به پښوه ، نهوه لهو كانه دا
 بهو كه سه دهوتریت له سنور لای داوه و په يمانی جيگر يه تي
 هډلوه شانده و نهوه ، نهو دهوله ته ي كه به پئی نهو تيوره پاديار يه ده پروت
 به پښوه ته نږه جی نشيني مرؤفايه تي به له ژير دهسه لانی په ورو دگاری بالا
 دمست دايه وه مبه سستی سهره كيش هڼانه دي ويست و پده زامه ندي خواي
 گه وړه بيت ، وه به پئی پښمايي نهو پروات به پښوه به بي نهوه ي تي
 به پږيت نهو سنوره ي كه بوی ديارى كراوه بو به پښوه بردني ځياني
 خوي و كارو باره كاني .

وه نهوه ي ليره دا ده گوو جی باس بكری نهوه يه كه ټايني ئيسلام
 سيفه و مه دالاي جی (نشينه تي) نالکيني به هيچ كه سيكه وه له نه دانه ي
 كومه ل ، وه نه به هيچ مالک وه نه به هيچ چينك ، به لكو فدرماني
 جی نشينه تي ده دانه دمست هه موو تاكه كاني نهو كومه له ي كه پروای
 راسته قينه ي به بنجینه سهره كيه كاني يه كا په رستي و په يام هڼايت ، وه
 لپهانووی تدا به دي بكریت و ټاماده يي هډيت به هه ستن به هه موو نهو

ئىش و كارانهى كه جى نشينه تى ده يگريته زير خويوه وه ، نه گهر هات و
 له جهان دا كومه لگايه كه به و ناو نيشانان هه بوو نه وه هيچ گوماني تيدا
 نى به كه نه و كومه لگايه شاينه نى نه وه به كه بيت به جى نشين ، وه ئا
 نه شوينه به كه بىرو باوه پى كومه لگاي ئىسلامى لى پهروه رده ده بيت و
 سهر عدل ده دات ، وه هه موو به كيك له نه ندامه كاني كومه لگاي ئىسلامى
 به شىكى به جى نشينى و وه رگرتنى دا هه به •

وه نه و مافه هه موو نه ندامه كاني كومه ل وه كو ده نكه كاني شانه تيدا
 به كسان ، وه هه روه ها په و نى به بو هيچ كه سيك كه نه م مافانه قه ده غه
 بكات له هه ر كه سيك كه له كومه لگاي ئىسلامى دا ئاره زروى لى بى :
 شتىكى پروون و ئاشكرايه كه هه ر ده وله تيك بيه ويت كارو بارى وولات به
 ئسانى ببات به پيوه پيوستى به په زامه ندى و لايه نگرى گشتى كومه ل
 ده بيت ، وه هه ر نه وان لايه تيك له مافه كاني جى نشينان ده خه نه زير
 ده سته وه وه نه و جى نشينه ش يك نايهت و دانامه زريت ته نها به پاي نه وان
 نه بيت ، وه هيچ كارو بارىك نابريت به پيوه ته نها به پاي نى نه وان نه بيت ،
 كه واته هه ر كه سيك په زامه ندى جه ماوه رى بو لاي خوى پاكيشاو بو به
 جى بى پروا بى كراويان نه وه له و كاته دا ده بته جى نشينان بو هه ستان به
 پيوستيه كاني جى نشينى وه هه ر كه سيك متعانهى خوى له ناو كومه لدا
 له ده ست دا ناچاره ده بى واز له م بله و پايه مه زن و گرنگه بى ، كه واته
 كومه لگاي ئىسلامى كومه لگايه كى پيك و پيك و ته واره و هيچ
 مه به سىكى نه ، به لام ته نيا نه وهى كه كومه لگاي ئىسلامى له كومه لگه
 پوز ئاوا بى به ناسراوه كاني ئيمرو جيا ده كاته وه نه وه به كه تيورى پامبارى
 پوز ئاوا ده لى :

ده بى جه ماوه ر بيه جى نشينى خوا له سهر زهوى ، وه پروون

کردنه‌وی ئه‌و لایه‌نه‌ش ئه‌وه‌یه که مافه‌کانی دادو فرمان ، له کۆمه‌لگای
 پۆز ئاواپی دا ، کۆمه‌لای پۆ ده‌جه‌وسینه‌درینه‌وه وه ههر ئه‌وان جله‌وی
 کارو باریان به ده‌سته‌وه‌یه‌وه به ئاره‌زووی خۆدان به‌رنامه‌وه پێساز دا
 ده‌نین ، وه ئه‌وه‌ی که ئاره‌زوودان لێ بیت له دانانی ده‌ستوورو یاسا له
 سه‌ر زه‌وی‌دا به‌گوێره‌ی وێست و خواستی خۆیان جێ به‌جێ ده‌که‌ن .
 وه‌مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیش له حوکم گیرانیان بریتی به‌ له‌ پازی کردنی
 خواستی گشتی دانیشنوان پاکیشانی سه‌رنجیان و جێ به‌جێ کردنی هه‌واو
 ئاره‌زووی خۆیان .

به‌لام ئایینی ئیسلام به‌ پیچه‌وانه‌ی ئه‌وه‌یه حوکم گیران ، فرمان
 ده‌رکردن ، ته‌نها شایسته‌ی خوای گه‌وره‌یه ، هه‌ر خوایه به‌ ته‌نها که
 مافی یاساو ده‌ستور دانانی هه‌یه بۆ به‌نده‌کانی به‌بێ . هاوبه‌شو بێ
 به‌رامبه‌ر ، به‌لام پله‌و پایه‌ی کۆمه‌ل له پوانگه‌ی ئیسلامه‌وه وه‌کو پله‌و
 پایه‌ی ئه‌و جێ نشینانه‌ وایه که به‌ سرووشتی پله‌و پایه‌یان ناچارن که
 دوا‌ی پێزی ئه‌و خوایه بکه‌ون که پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم)
 له لایه‌ن ئه‌وه‌وه هیناویه‌تی به‌ موو ئێ‌ی لانه‌ن ، وه ئه‌وانه‌ی به‌ دوا‌ی
 پێزازی خوا که‌وتون له کۆمه‌لگای ئیسلامی‌دا هیچ مه‌به‌ستیکان نه‌بووه
 ته‌نها په‌زنامه‌ندی خوا و جێ به‌جێ کردنی فرمانه‌کانی نه‌بێ ، بوخته‌ی
 قسان ئه‌وه‌یه که کۆمه‌لگای پۆز ئاواپی پله‌و پایه‌ی خوايه‌نی بۆ خۆی
 داگیر ده‌کات به‌ زۆره‌ ملی و خۆ سه‌پاندن له سه‌ر زه‌وی خوا‌دا به‌ بێ
 ئه‌وه‌ی مافی ئه‌وه‌ی هه‌بێ ، وه هه‌رجی وزه‌ و تانا هه‌یه به‌ گوێره‌ی
 وێستی خۆیی و ئه‌ندامه‌کانی ده‌یخاته کار . به‌لام کۆمه‌لگای ئیسلامی
 به‌نده‌یه‌تی‌یه‌کی کۆمه‌لایه‌تی‌یه بۆ خوای گه‌وره‌و به‌ که‌مه‌ندی یاسای
 خواوه به‌ستراونه‌ته‌وه ، وه ئه‌و هیز و توانیه‌ی که هه‌یه‌تی به‌ کاری

ناهيتی تنها له چوار چيوهی نهو سنوره دا نهی که خوی گه وره بوی
دياری کردوو •

تستاش دهمانهوی به کورتی ونه یه کی پروونو ناشکراتان بخهینه
بیش چاو دهربارهی نهو کومه لگایه کی که بناغه کهی له سهر بنچینهی
یه کتا په رستی و بهیامو چی نشینی دادمه زړینیت ، وه مبهستی نهو
کومه لگایهش هر وه کو خوی گه وره له چهند شوین له قورنه
پروژه کیدا باسی کردوو نهو یه :- که نهو خووپه ووشته بهرزانهی
خوی گه وره دهمانهوی ژبانی مرو فایه نی پی شیرین و پازاوه بیت و
خیر و فیه کهی به هموو لایه کدا به گوړه ی توانا بلاو بیته وه و همل
بدات بو بهر زکردنه وه و زور کردنی پربازه چاکه کانی و به بر کردن و
نه میشتی هموو نهو خرابه و خرابه کاریانه کی که خوا پی ناخوشه له
سهر زدهوی بکریت ، وه پاکی بکاته وه له چلک و چه په لی گومان ، وه
ژیننی ئیسلام تنها سهر بو نهو نه هاتوو که دوه له تیک دابمه زړینیت و
گرنگی به همل سوپاندنی کارو باره کانی بدات و همل بستیت به گرنگی
دان به بهر زده وندی گه لیکي تاییهت له ناو هموو گهلانی جیهان داو
بقی گهلانی دیکهش پشت گوئی بخت •

به لکو نهو ی پاستی بیت نهو یه که ژیننی ئیسلام لهو دوه له تهی
که به پی بنچینه کانی ئیسلام دای دهمه زړینیت مبهستیکی زور پروژ
ترو بهر زتری هیه ، وه له سهری پیوست ده کات که ههر چی له
توانای دا هیه به کاری بهی پی له پناو به دی هتانی کومه لگایه کی
ئیسلامی دا بو وده رختی نهو ی که خوی گه وره دهمانهوی ژبانی
به نده کانی له سهر زده وی دا پی پراژینه وه ، وه به پهنگی پاکی و جوانی و
خیر و هواوی و پرزگاری و خوش بهختی په ننگ بداته وه ، هملستی به

له ناو بردنی هه موو ئه و شتانه ی که ده بنه هۆی خراپه و ئازاوه نانه وه
بۆ سه ر به رژه وه ندی به نده کانی خوای گه وره .

وه ئایینی ئیسلام وینه یه کی پروو و ئاشکرامان له چاکه و خراپه
ده خاته پیش چاو بۆ ئه وه ی له و پرووانگه یه وه به توانین بره وانینه ئه و
به رژه وه ندی یانه ی که خوای گه وره پێ یان پازی یه و ئه و خراپه و خراپه
کاریانه ی که خوا پقی لێ یان ده بیته وه ، که واته کو مه لگای ئیسلامی له
هه موو جه رخ و ژینگه یه کدا ده توانیت به رنامه ی چاک کردن و به روه رده
کردن بسات به پێوه ئه گه ر هات و ئه و وینه پروو و ئاشکرایه ی چاکه و
خراپه ی له پیش چاو دا به ریت . وه ئه وه ی که ئایینی ئیسلام زۆر
مه به ستی به داوا له نه وه کانی ده کات که ده ستی پێوه بگرن و له بنچینه
خو و په ووشته کانی لا نه دن ، وه هه ر به م شیوه یه نه خشه یه کی پته وی
به رده وام بۆ کو مه لگاکه ی ده کیشیت بۆ ئه وه ی لایه نی پامیاری یه که ی
له سه ر بنچینه ی پاست گو یی یه کی بوخت و داد گه ریه کی دره خشان و
ده ست پاک یی یه کی پێ گه رد دا به زرینی ، وه له هه یج کات و زه مانیک دا
ئایینی ئیسلام پازی ناییت که کو مه لگاکه ی له زۆر داری و قیل و ده ست
دریژی نزیک بکه وینه وه له پێناوی به دی هێنایی به رژه وه ندی یه کانی
نیشتمانی و به پێوه بردن و نه ته وه یی وه ئایینی ئیسلام له هه موو کاتیک
په وایی و ده ست پاک یی و داد گه ری به زیاتر داده نێ له سه ر هه وای
ئاره زوو په یوه ندی خه زمایه تی و نزیک ی له تێوان پێشه وای گه لدا له
زوه وه ی وولات وه له تێوان گه لیک و گه لیک ی دیکه له ده ره وه ی
وولات دا .

دیسانه وه ئایینی ئیسلام فه رمان ده کات به ده و له تی ئیسلامی و
ئه زانه ی هه ل ده ستن به به پێوه بردنی کار و بار و تا که کانی تر هه رکتی

به لیستان دا به لینه که به تهوای بهنه سهر ، وه کیشانهو پیوانه به تهوای
 ندرجام بهن وه مافی خه لکی به ناپهوا نهخون وه نهوهی که بهزار
 ده یلین کرده وهی پی بسکن ، وه نهو مافانه له بیر مه کن که له لایه ن
 خه لکی به وه به سهر تانه وه ههرومک چون که مافی خوتان به سهر
 خه لکی به وه له بیر ناکه ن ، وه دهسه لات و هیزی ماددی تان مه کنه هو ی
 زولم و زورداری ، نهوش بزانی که پاستی له هه موو کاتیک دا هه ر
 پاسته ، جا که وایه په له بسکن بو جی به جی کردنی ، وه هیزو
 دهسه لاتیش سپارده به کی خوایی به بو بهنده کانی هه ر کاتیک به کارتان
 هینا دنیا بن له وهی که لیرسراون له بهرده م باره گای خوا به بی که م و
 کووپی • ئینجا دهوله تی ئیسلامی هه ر چهنده له ناوچه به کی تاییه ت له
 ناوچه کانی زه وی ، یان له پارچه به ک له پارچه کانی دا به ریا بیست
 مافه کانی مرو فایه تی و شارستانیه ت بو سنووری جوغرافی دیاری ناکات ،
 بو وینه : ئایینی ئیسلام بو مرو فایه تی چه ند مافیکی پامیاری دیاری
 ده کات و فه رمان به چاودیری کردن و پاراستی ده کات له هه موو کاتیک دا
 بو هه موو ئاده میزاد له سهر زه وی ، جا نهو ئیسانه چ له ناوده وهی
 دهوله تی ئیسلامی دا بیست یا له ده ره وهی ، دوژمن بیست یا دوست بیست ،
 خو شه ویست بیست یا ناخه ز بیست ، به هو ی جه نگو وه ، وه نه وهی لیره دا
 ئایینی ئیسلام به گرنگی ده زانیست پیز گرتنی ئاده میزادو به فیرۆ
 نه چو نیه تی ، چونکه خوین پشتن له هه موو کاتیکدا حه رامه و دروست
 نیه ته نها به مافیکی په وانه بی ، وه له ئایینی ئیسلامدا په وانی به ده ست
 دریزی کردن بو سهر ئافره ت و مندالو په ک که وته و نه خوشو بریندار
 له هه ر کاتیکدا بیست ، وه ههروه ها به پیوستی داناوه که پیز له
 شه ر ه و نامووسی ئافره ت بگری ، وه به هچ کلوجیک دروست نیسه
 سوکایه تی و ده ست دریزی بو سهر بگری ، وه پیوسته خواردن بدریته

برسى و پۇشاك بىر تە پۈتۈپ ، بىر ئىدار دەرمەن بىر ئۆي نەخۇش دىلى
 بىر تەنە . ھەر چەندە كە ئۆي پۈتۈپ بىر ئىدارو نەخۇشانە لە گە ئېكى
 دۈزۈن بە دەۋلەتى ئىسلامى بىن ، ئا ئەم مافانە و چەندە ھا مافى دېكەش لە
 وانەى كە ئايىنى ئىسلام بەخشىۋىنى بە ئادەمىزاد لە بەر ئۆي ئىنسانە و
 پەلە و پاىە و مافى بىنچىنەى ھەيە لە دەستورى دەۋلەتى ئىسلامىدا .

بەلام مافە شارستانىە تەكەن ئايىنى ئىسلام تايەتى نەكردۈۋە تەنھا
 بە و كەسانەى كە لە ئاۋەۋى دەۋلەتى ئىسلامى لە دايك بوون بەس ،
 بەلكو لە پاستىدا ھەموو مۇسلماننىك لە ھەر شۇئىك لە دايك بو بى و
 بەرۈدە بو بى ئايىنى ئىسلام سەر پىكى دەكەت بۆ ۋەرگرتن و گەشتن
 بە مافە شارستانىە كان ، تەنھا بە ھاتە ئاۋ سۈۋرى دەۋلەتى ئىسلامى ، ۋە
 بەش و مافى ئۆي كەم تر نىە لە بەش و مافى ئۆوانەى كە لە ئاۋ دەۋلەتى
 ئىسلامىدا پىشتاۋ پىشت لە دايك بوون و ھەر چەندە زمارەى دەۋلەتە
 ئىسلامىيە كان لە سەر زەۋىدا بىگاتە زمارەيەكى زۆر ، پۈيۈستە لە سەر
 دانىشتۋانى ئۆي دەۋلەتەنە كە لە ھەموو مافە شارستانىە كاندا ھاۋبەش بىن ،
 ۋە مۇۋفى مۇسلمان ھىچ كاتىك پىۋىستى بە پەساۋورت نىە بۆ ھىچ
 ۋولائىك لە ۋولائىنى سەر زەۋى كە بىەۋى سەفەر بىكەت بۆيۈن و بىچتە
 ئاۋيانەۋە . ۋە بە گۈپرى تۈۋانۋ لىھاتۋى خۆى ئۆۋەندەى ئارەزۋى لى
 پىت دەتۈۋىت بەرز پىتەۋە بۆ پەلە و پاىە و لىپىراۋى و كار بەدەستى بە
 بى ئۆي ھىچ شىك لە پەچەلەك و ھۆزۈ چىنايەتى پىتۈۋىت پىۋى پى
 بىر پىت و پىتە بەر بەست لە بەردەمىدا . ۋە ئۆي كەسانەى لە ئاۋ خىاكى
 دەۋلەتى ئىسلامىدا دەژىن (بىچگە لە مۇسلمانان) ئايىنى ئىسلام چەند
 جۆر مافى بۆ دىارى كىردۈۋن كە ئۆمەش بە سىرۋىشت بەشىكە لە
 بەشەكانى دەستورى ئىسلام و لىۋى جىا ناپىتەۋە ۋە لە زاراۋەى ئىسلامىدا
 بەم جۆرە كەسانە دەۋۋىرى (اهل الذمة) كە بىر پىتەيە لە و كەسانەى

ټاينې ټيسلام مافي پاراستي گياياني مسوگر کردووه ، وه هيچ گوماني
 ټيډا نې په که گيانو مالي (اهلې ذمه) پاريزراوه ددست دريژي کردن
 بو سهریان قهدهغه په هره وه کو چون که گيانو مالي مسولمانان
 پاريزراوه ، وه هيچ جياوازيه له نيوان مسولمانو (اهل ذمه) دانې په
 لهو ياسايانهی که دانراون بو تاوانباران و به پړتوه بردني کارو باري
 شارستانيت ، وه په واهي په بو ددولتي ټيسلامي که ددست له ياسا
 که سايه تيه کاني (اهل ذمه) بدات ، وه له يرو باوهو بير کردنه وه
 به نديايتي و درووشه ټاينه کانيان دا سهر به ستن : نه وانهی که باسمن
 کردن نمونهی مشتکن له خهرواريک لهو مافانهی که ټاينې ټيسلام
 به خشيوني به هاوالاتي غيره مسولمان ، نه مانه لهو مافه سهر به خويي په
 دامه زراوانه که پيشه کني کردن و ددست به سهر دا گرتيان درووست
 نيه ، مادام له ژير سنورو پاراستي ټيمه دان ، هره چنده ددولتيکی نا
 مسولمان هاوالاتي په مسولمانه کان بجه وسيتته وه به جهنده ها شوه
 نه شکه نجه و تازاريان بدات له بهرامهر نه وه دا په واهي په بو ددولتي
 ټيسلامي که ددست دريژي بکاته سهر هاوالاتي نامسولمانه کان و له
 مافه کانيان بي به شيان بکات : به پنجه وانهی شهر يعه تي ټيسلام و
 هله و شاندنوهی پروا نامه و به يمان ، (وه سويند بي به راستي) نه گهر
 هموو مسولمانان له ددره وهی ددولتي ټيسلاميدا بکوژرين بو ټيمه په واهي
 نيه که له ناو سنوري ددولتي ټيسلامان دا خوني تافه که سيکی نه هلي
 ذمه (اهل ذمه) برتزين مه گهر تاوانيکی وای کردبي که شاياني
 کوشتن بي . وه به پړتوه بردني ددولتي ټيسلامي و ثاسان کردني نيش و
 کاره کاني دددرتیه ددست که سينکوه که له پله و پايدو لپهاوويي دا بتواني
 کارو باري ولات به پي کات و سهر دهم و ولاتاني تر به پړتوه بيات ،
 وه هره که سينک باوه پي به بنچينه کاني ياسای ټيسلام هديت مافي نه وهی

ههيه که پای خۆی بۆ ههلبژاردنی جێ نشینی دهر بېریت ، وه ئهوهی
 که به شێوهیهکی تابهت له ههلبژاردنی جێ نشینی دا تێ بینی دهکریت
 ئهوهیه : که خوا پهستی و له خوا ترسان و شارهزایی بهکی تهواوی
 دهربارهی ئیسلام ههیت ، وه له ههمان کات دا لێ هاتوویی بهکی تهواوی
 ههیت له ههلسوپاندنی کار و باری میللتهی ئیسلام ، له کاتی جهنگ و
 ناشتی دا ، وه بهلو پایه و جێ نشینهی نادریت تهنا بهو کهسه نهیت که
 نهو خو و پهو وشت و ئاکارانهی تیدا کۆ بیهتوه وه له ههموو کهس زیتر
 جیگهی متمانه و باوه پێی کراوی گهل بیت ، له دواي دا کۆپی پراویز
 کردن له لایهن ههموو جهماوه رهوه ههله بژێر دریت ، بۆ یارمهتی دانی
 جێ نشینی (الخلیفة) . وه له سه ر جێ نشین (خلیفه) یۆسته که ههموو
 کار و باره کانی ده ولت به پێی پراویزی (اهل الحل والعقد) کۆپی
 پراویز کردن ببات به پێوه . وه نهو کهسه هه ر به جێ نشینی ده میتیه وه
 مادام جیگهی متمانهی گهل بیت ، به لām نه گه ر هات و ئه و بر و او
 متمانه یی له ده ست دا نه ما ئه وه یۆسته له و بهلو پایه ی بته خواره وه ،
 به لām نه گه ل ئه وه شدا به رده وام گوێ بۆ قسه و فرمانی ده گیرێ مادام
 جیگای بر و او متمانه ی خه لک بی ، به لکو له و کاته دا بۆی هه یه که خۆی
 هه لبژیریت و به ر به رچی پای هه موو نه تدامانی کۆپی پراویز بدانه وه ،
 کاتیک بۆی ده رکه وت ئه وه ی که نه وان بۆی چوون پێچه وانهی
 پاسته قینه یه .

وه هه موو هاو لاتیان مافی په خه گرتیان هه یه کاتیک که له ده ولتی
 خه لیفه دا شتیکیان بینی شایه نی په خه لێ گرتن بیت ، به لām ده ستور و
 یاسا دانان له ده ولته ی ئیسلامی دا پێگهی پێ نادری ته نا له چوار چێوه ی
 ئه و سنورانه دا نه بیت که شه ریمه نی ئیسلام بۆی دیاری کردوه ، وه نابێ
 لێی لا بدریت .

وه تهو بهرنامه یی که خوا ناردویه ته خواره وه و یتفه بهر (صلی
 الله علیه وسلم) پای گه یاندوه و پیوسته له سهر گه لی مسولمان به
 تهواوی ملی بو که چ بکن ، وه بو هیچ کوپک له کوپه کانی یاسا
 دانان پهوانیه که بچو کترین گورانگری تیدا بکن ، بهلام دهرباره ی تهو
 حوکمانه ی که زیاتر له مه یه سیک ده گه یه نن پیوسته له سهر تهو
 کهسانه ی که له نابین شاره زان لایه نو مه بهستی راستی شهر یه تی تیدا
 پروون بکنه وه ، تهوانه و چنده ها شتی تر که له سهر تهو شتویه دن
 ده خرینه بهردهم لیژنه یکه له زانایان و شاره زانانی کوپی پراوژر . وه
 ته گهر هلت و کومه لیک له کارو بارو پرووداوی گهوره ی وایان بهر چاو
 کهوت که هیچ ده قیکی تایه تیان دهرباره ی نه ها توته خواره و . ، له و
 کته دا پیوسته له سهر کوپی پراوژر یاسایه که بو تهو کارو بارانه له
 چوار چیمه ی سنوری شهر یه تی ئیسلام دا دیاری بکات . وه داد پرسین
 له ئیسلام له نه له خلیفه و نه بهر پیوه بهرانی ده ولت هیچ کامیسان
 ده سه لاتیان تی دا نی یه . وه تهو که سه ی ده یته داد پرس مانای وایه
 نه وه ده یته جی نشینی خواو لی پرسراوه له بهر ده می دا . وه داد پرس
 (فاض) له گدل تهو وه که ده ولت دای ده تی سهر بهر شتی ده کات له
 کوپرو داد پرس دا بوی نه حوکم له تیوان خه لک دا بکات تهنها به بی تی
 تهو بهرنامه یه نه بیت که خوا ناردویه ته خواره وه و یتفه بهر (صلی الله
 علیه وسلم) پروونی کردو ته وه . وه تهو داد پرس یه نابیت داد پرسه که
 له هه ق و داد گهزی بگریته وه ههر چنده داد پرس یه که ی له گدل
 پیوانی ده وله تیشدا بیت ، به لکو پیوسته له سهر سهر وکی ده ولت که
 له بهردهم داد پرس دا ناماده بیت وه کو هاو لاتیانی دیکه ته گهر هات و
 داواکار یان داوا له سهر کراو بوو .

ياسای کۆمهلايه تی

ئەو تېۋرەي كە ياسای كۆمهلايه تی ئىسلامى لە سەر بنیات دەئری
ئەو یه : كە تاكه كانی بهرەي ئادەمىزار ھەموویان لە سەر زەوی دا لە
یەك پەچەلەكن خۆای بێ ھاوتا لە سەرەتادا بێجگە لە گیانیك ھېچى
دیكەي دروست نەكرد ، وە ھەر لەم گیانەش ھاوسەرەكەي دروست كرد
ئەوانەي كە ئىستا دەیان بېنین زەوی خۆیان لە ھەموو كۆن و قۆزىتاك دا
ئاوەدان كەردۆتەو وە لە سەرەتادا بهرەي ئەم تېرو مێیە (آدم و حواء)
یەك گەل و یەك ئایین و یەك زمان بوون و ھېچ جیاوازی و دوورە پەرنزی
لە نیوانیان دا نەبوو ، بەلام ھەر كە ژمارەیان زیادى كەردو بهرەو زۆر
بوون چوون و بلاو بوونەوەیان لە ھەموو ئاۋچەكانی زەوی دا بهرەي
سەند ، وە ھەر بە ھۆی ئەو پرژو بلاویەو دابې دابېو بەش بەش بوون
بۆ چەندەھا گەل و نەتەو و ھۆز ، وە ئەم جیاوازیانە خۆي كېشایەو و ناو
جل و بەرگ و شېوازی زبانیان و ، ئاوو ھەوای جیاگیای ئاۋچەكانی سەر
زەوی و کاریكى گەورەي كەردە سەر پەنگ و پوخسارو ئاكاریان •

و ئەم ھەموو جیاوازیانە لە جیھانی ئەمڕۆ بەر چاوو لە واقعی
كارو بارو پاستەقینەدا بەدی دەكریت ، وە ئایینی ئىسلام دان بەم
پاستی یەدا دەئیت وە بریاری لە سەر دەدات و نایەوئیت لە ناویان بسات ،
بەلكو لە سەروى ئەمەشەو ئایینی ئىسلام دەئیت ئەم جیاوازیانە
سوودمان بێ دەبەخش لە كارو بارى كۆمهلايه تىماندا ، چونكە

ئاشنايەتى و كۆمەكى كىرىدەن ئىنتايىن دا دروست ئايىت تەنھا بە ھۆى
 ئەم جىاوازيانە نەبىت بەلام لە گەل ئەمەش دا ئايىنى ئىسلام ھەموو ئەو
 جىاوازيانە ۋە لا دەبىت كە لە ئىتوان خەلكى پەيدا بوون ۋە لە دەمارگىرى و
 پەچەلەك ۋە پەنگ ۋە زمان ۋە بىرو باۋپى نەتەۋايەتى و نىشتەمان پەرسى ،
 بە ھەلەو سەر لى شىۋاۋى دەداتە قەلەم • ۋە ھەر جىاوازيەك كە پەيدا
 دەبىت لە ئىتوان دوو كەس دا لە سەر بىنچىنە دەۋلەمەندى ۋە ھەزارى و
 بەلەو پاىەو كەم دەستى و ، نىزىكى ۋە دوورى لە ۋانەبن كە بىنە ھۆى
 جىاوازي پەچەلەك ۋە خىزان ۋە زىنگەو دەورو بەر ، ئايىنى ئىسلام بەشتىكى
 بىرو بىچ ۋە خەرافى ۋە سەر لى شىۋاۋى دادەبىت ۋە پەيامى ئايىنى ئىسلام
 بۆ ھەر كەسك كە لە سەر ئەم زەۋى پەدا بىزىت ئەۋەيە : كە خوا
 نىۋى لە نىرو مەيەك دروست كىرە ۋە ئەۋ ھەموو تان بىر
 يەككىرەن ۋە لە مافەكەنى مەۋقايەتى دا يەكسان ۋە ئەم پەۋۋە ھىچ كەسك
 گەۋرەيى بە سەر ئەۋەي دىكەۋە نە •

ئا ئەمەيە بۆچۈنى ئايىنى ئىسلام بۆ مەۋقايەتى ، ۋە لىرەدا
 دەردە كەۋىت كە ناگۈنچىت جىاوازيەكى ئاشكرا لە ئىتوان مەۋقەك ۋە
 مەۋقەكى دىكەۋە ھەبىت لە سەر بىنچىنە جىاوازيان لە پەچەلەك ۋە
 پەنگ ۋە نىشتەمان ۋە زمان دا ، بەلكو ئەو جىاوازيە ئاشكرايانە لە ئىتوان
 ھەموو تاكەكەنى ئادەمىزادا دەردە كەۋىت بە ھۆى جىاوازي بۆ چوون ۋە
 مەبەستەن لە زىيان دا ، بۆ نمۇنە : دوو برا ھەر چەندە لە پەۋۋى
 پەچەلەكەۋە لە دايك ۋە باۋكىن بەلام لە پەۋۋە ۋە زىيان دا لە سەر
 دوو پىيازى جىاۋاز دەپۋن ، ھەر كاتىك لە بىرو باۋپىر خو
 پەۋۋەشتى دا جىاۋاز بن ، ۋە تاكەكەنى ئادەمىزاد لە سەر بىنچىنە نەتەۋە
 پەچەلەك يەككىرەن نەگرن ، بەلكو يەككىرەن تىبان لە سەر بىنچىنە بىرو
 باۋپىكى دىارى كراۋ • خو پەۋۋەشتى بەرزىت ، ۋە ھەر كەسك

بېروای به خوايه تې خواو پاشايه تې ټو هېټ پازى ده ټټ به وهى كه
 بېغه مېه ران (عليهم السلام) پى ى هه ستاون و ټايىنى پاسته قينه كه بېټ به
 به رنامه ى كرده وهى بۆ زيانى ، وه ده ټټ به به شېك له به شه كسانى ټو
 كۆمه لگايه وه به تاكېك له تاكه كانى ، جا چ له وه لآنى ټه فريقا دا بېټ يان
 له ټه وروپا بېټ وه يان له په چه له كدا بېټه وه سهر په گزى سامى وه يان
 بېټه وه سهر په گزى ټارى ، په ش بېست بېټ يان سې بېټ ، به زمانى
 كوردى بدو ټ يان به زمانى عه ربه ى ، هه مو ټه وانى كه له
 كۆمه لگايه دا به شراريان كرده وه له بله ى كۆمه لآيه تې و مافه كانياندا وه كو
 ده نكى شانه يه كسان و هېچ شېك له و جياوازي يه (الفوارق) به ربه ى و
 نه ته وه بې و تايفه گه ربه كان له نيوانياندا گوئى پى نادرئ ، به لكو
 هه مو يان وه كو يهك وانو ده سه لاتدارو بى ده سه لات له نيوانياندا يه ،
 وه به جاوى سووك ته ماشاى هېچ كامېك له پو لى نه ته وه كه مان ناكه ن
 وه هېچ كامېك يان به لايه وه شوربه ى نه كه ټيكه لآو بېټ (كۆبته وه) له گه ل
 برا مسولمانه كه ى له ترسى ټه وهى كه تووشى چلك و پيسى بى ټه
 ټه نجامى ټم ټيكه لآو بوونه ى له گه ل برا كهيدا ، وه هه روه ها هېچ كوسپ و
 ته گه ره و په رده يهك له نيوانياندا يه ده رباره ى زن و زن خوازي و
 خزمه يه تې و دانېستن و ټيكه لآوى و خواردن ، وه له ناو كۆمه لدا به هيز و
 بى هيز په چاو ناكريټ به هو ى ټو په چه له كه ى كه ده چېته وه سه رى
 يان ټو پېشه يه ى كه پى هه لده ستى وه خوى لى يان جيا ناكاته وه به
 تا بيه تې به و مافانه ى كه تا بيه ته به ټه وه وه شانازى به بنه چه يه كه وه يان
 به بنه مال هيه كه وه يان به چينېك له كۆمه لدا ناكات ، وه هه روه ها مرو ف
 له ناو كۆمه لدا به به پيزو قسه په و دانانريټ به هو ى بنه مال هيه يان به
 هو ى مال و دارايى يه وه ، به لكو كامېك مرو ف پيزى لى ده گريټ له
 نيؤ ټو كۆمه لدا كه به خو و په وشتى به رز له ناو خه لك خوى جوان و

شیرین کردیت ، وه له هه موو کهس زیاتر خۆی له تاوان پارێزیت و
 نرسی خۆای له دایدا بێ ئهوه کۆمهڵهکه به هۆی پهچه لهکو پهنگ و
 جوگرافیاوه سنووری بۆ دیاری ناکریت ، به لکو بۆی ههیه زیاتر له
 سنووره بپریت و به نێو هه موو قوژبنیکی سهه زهوی دا بگه پریت ، تاكو نه
 سهه ئهه بنچینهیه برایهتی بهکی مرقانهی جیهانی بنیات بنریت : بهلام
 کومه لگا کانی نه تهوهیی و نیشتمان پهروه ری بۆیان نه که به شداری بکهن
 تهنها لهو پهچه لهکو نیشتمانه تایه ته نه بیت که ده چنه وه سهه ری ، وه
 ده رگی هه موو شو کردن داده خه ن له هه موو پۆله کانی ئاده مزاد که له
 خۆیان نه بن . بهلام کومه لگهی ئیسلامی که کومه لگه یه کی خاوه ن بیری
 بیروزی په ووشتی به رزه هه موو کاتیک ده رگی له سهه پشته بۆ هه موو
 ته وانه ی که پروایان به یه که به رنامه هه بیت و خاوه نی خوو په ووشتیکی
 پرک بن ، بۆ ئه وه ی به شداری ئه و کومه له بکهن و بگه ن به مافه کانی
 خۆیان وه کو هه ر یه کیک له و کومه لگایه را به شیوه یه کی یه کسانێ ، له
 درایدا ئه و که سانه ی که پروایان به بیرو باوه ری ئیسلام نه ئایینی ئیسلام
 هه ر چهنده وه کو تا که کانی له ژیر به یداغی ئیسلامدا ده زین سهه ریان
 ناکات ، بهلام له هه م ن کات دا به سۆزی مرقایه تی گشتی ده یان گرته وه و
 مافه سهرووشتی یه کانی مرقایه تیان لێ زهوت ناکات : وه شتیکی پوون و
 ناشکرایه و ، له هه یج کهس شاراوه نه ته گه ر هات و دوو برا جیاوازیان
 نه بیرو باوه ردا هه بوو وه هه ر یه که یان به پێبازیکی جیاوازا ده پوشت
 له په و په وه ی ژیا نی دا ، ئه وه مانی وانیه که په تی وه چه و برایه تی له
 نیاواندا به چراوه ، وه هه ر وه ها ته گه ر وه چه ی مرقایه تی دابهش دابهش
 کرا یان دانیشتوانی ناوچه یه که له ناوچه کانی زهوی دابهش کرا بۆ دوو
 تایه فیه یه کیکیان پروای بهم به رنامه و بنچینه کانی هه بوو ، وه ئه وی دیکه یان
 پروای بێ نه بوو هه یج گومانی تیدا نه که هه ر بهم شیوه یه جیا ده بنه وه بۆ

دوو كۆمەلى تىك جياواز ، بەلام برايهتى و . مروفايەتى ۋەردەوام لە
 نيوانيان دا ھەبە ، وە لە سەر بنچينەى ئەم مروفايەتى و ھاوبەشىيە
 كۆمەلگەى ئىسلام بە گۆيرەى كە دەگونجى بىرى لى بكرتەو وە لە
 مافەكانى ئادەمىزاد سەلماندويەتى و داويەتى بە كۆمەلگەكانى ترى بىجگە لە
 ئىسلام . ئىنجا كە پاىەكانى ياساى كۆمەلى ئىسلامت ناسى وەرە بايىكەو وە
 دەست بىكەين بە لى كۆلنەو و چاو گېران لەو بنچينە و پڕۆگرامە
 كردهو وەبىيانەى كە ئىسلام نەخشەى بۆ كىشاوون بۆ ھەموو لايەنەكانى
 يارمەتى و پالېشتى يەكترى و مروفايەتى : وە يەكەم دامەزراو و
 گرنگترين و مەبەستى ترينان لە كارو باردا لە كۆمەلگەى مروفايەتى دا
 (دالە) وە لە ناو مالدا چەند تاكىك ھەل دەكەوئ وە بە ھۆى ھاوسەرى
 زنى و مېردايەتى وە بە ھۆى ئەو ھاوسەريەتىيەو و بنەجەيەكى تازە دېتە
 بوونەو و چەندەھا لى خزمایەتى و ئاشنايەتى و ھۆزايەتى لى دەيتەو و ،
 وە بەردەوام ئەو پەيوەندىيە پەرە دەستت و فراوان دەيت تاكو
 بالەكانى بلاو دەكاتەو و بەرەو كۆمەلگەيەكى فراوان و بەربلاو . ئىنجا
 خىزان ئەو دامەزراو وە كە ھەموو وەجەيەك پۆلەكانى مەشقى تىدا
 دەكەن وە ئامادەيان دەكات بۆ ھەلگرتنى سەر پەرشتى شارستانىيەتى
 مروفايەتى گەرە ، بەو پەرى خۆشەويستى و دل دانەو و دلسۆزى و
 ئامۆزگارى . جا ئەو دامەزراو وە نەبى تەكەكانى ئامادە بىكات بۆ
 ھىشتەو و شارستانىيەتى مروفايەتى و گەشە كردنى و بەس ، بەلكو ئەو
 دامەزراو و خۆشەويستى دەخاتە ناو دل و دەروونيانەو و بۆ ئەو وە كەمیان
 لە ھەموويان باشتەرەو كارو بار چاكتر دەبات بە پڤو بىكەن بە جىئىشى
 خۆيان ، وە ئەو پاستىيەى كە لەم پومەو لاملى لى ناكړئ ، ئەو وە
 كە خىزان پەگ و پىشەى بنچينەى شارستانىيەتى مروفە ، وە ئەو
 شارستانىيەتە بەندە لە سەر پاستى و دروستى ئەو پەگ و پىشەى ، ھەر

له بهر نهوومه ده بښن که په کم شتیک که ټایښی ټیسلام گرنګی پی داوه
 له مهسه له کانی کومه ل بنیات نانی دامه زراوی خزانه ، وه بریاری له
 سهر ددات که دامه زریټ له سهر باشتړین و پته و ترین بنچینه . نهو
 شپوه پراسته پی وینه بهی که له تیوان پی اوو ثافرت دا هه به له په یوه ندی
 هاوسه ری زن و میردایه تی له پروانګه ی ټیسلامه وه نهو به : که هر په کیلک
 له وان پازی بیت به هه ستان به هه لسو پاندنی کارو پاری ژیانان به پی
 نهو ی که بوی دیاری کراوه له گه ل سروشتی دا ده گونجی ، بو نهو ی
 له سهر هم بنچینه به مال و تیکه لوی و هاوسه ری به کی پتک دامه زریټ .
 وه ټایښی ټیسلام هیچ شتیکی هیچ و پوچ به کم سهر ناکات وه نهو
 په یوه ندی به نا شهر عی که له تیوان پی اوو ثافرت دا په یدا ده بیت به
 گالته و گپی سروشت سهری ناکات و وه کو شتیکی سووک و ناشیرین
 په فتاری له گه لدا ناکات ، به لکو نهو تیکه لوی په ناپه وایی به له پروانګه ی
 ټیسلامه وه تووشی بنچینه کانی شارستانی تی مرقایه تی ده بیت و هه ره شه ی
 پووخانو نه ناوچوونی لی ده کات . وه ټایښی ټیسلام وینه ی نه م
 په یوه ندی به قه ده غه ده کات ، وه به تاوانه یاسایی به کانی ده داته قه لم ،
 وه بو هر که سیک که به م کرده وه هه لست له ناو کومه لدا تو لوه
 سزایه کی تووندو تیزی بو بریار داوه نه مهش بو نهو به که له نار
 کومه لدا هم جوړه په یوه ندی یانه ی ده بنه هو ی به بری کردنی شارستانی تی
 مرقایه تی بلاو نه به وه ، وه بو نهو ی نهو کومه له پاک بیت و هه لهر
 باله رانه ی که زن و پیاو هان ده دن بو دروست بوونی هم جوړه
 په یوه ندی به ناپه وایی که هیچ سهر په رشتی کی له ژیردا به دی
 ناکریټ .

وه یاساکانی ټیسلام ده رباری خو داپوشینی ثافرت (حجاب) و
 قه ده غه کردنی تیکه لوی پیوان و زنان و قه ده غه کردنی بلاو بوونه و ی

گۆرانی و سووردان و خراپه کاري و بلاو بوونهوه یان تنها بو ئهم مه بهسته یه : وه مه بهستی هه ره بهرزو پاسته قینه شی به هیز کردنی خیزان و پاراستیه تی لهو شتانه ی که ده به نه هو ی بی هیزی و توانه وه ی ئاده یزاد •
 نه وه شی له لایه که وه وه له لایه کی تره وه ئایینی ئیسلام تنها نه وه ستاوه به وه ی که پینگه بدات بو په یوه ندی به کی شهرعی له نیوان پساوان و ئافره ت داو بهس به لکو ئهم په یوه ندی به شهرعی به به کرده وه به کی خیر و چاک و به ندایه تی خوی ده زانی •

وه هه ره له بهر نه مه شه که ئایینی ئیسلام زن نه هیتان و شوو نه کردنی (په به نی) به شیوه به کی زۆر توندو تیژ ده بو و غزیی • بو یسه ده بینن ئایینی ئیسلام هانی هه موو گه نجیک ده دات که بیخاته ئه سنوی خوی نه وه ی که دایک و باو کی له پیش نه ودا خستویه نه ته سه ره شانی خویان بو هه ل سو پراندنی کارو باری شارستانه ت •

وه هه روه ها ئایینی ئیسلام گوشه نشینی (الره بانیه) به کاریکی باش نازانی به لکو به دروست کراویکی (بدعه) خراپی ده زانی و پیچه وانه ی سرووشتی خواجه •

وه دیسان ئایینی ئیسلام به چاویکی باش سهیری ئهم باوو نه ریانه ناکات که ده به نه هو ی گران کردنی باری زن هیتان له سه ره پایو ، به لکو ده به ویت که زن هیتان بکات به ئاسان ترین کار له نیو کۆمه لدا ، وه داوین پیسیشی به ناشیرین ترین کار ده داته قه لēm • جا هه ره له بهر ئهم مه بهسته شه که ئایینی ئیسلام زن و زن خوازی قه ده غه نه کردووه تنها نه و خزمه نزیکه تایه تیانه نه بن که پیمان ناشین وه کو دایک و خوشک و پوو رو کچی براو کچی خوشک و دایک و خوشکی شیر ی ، وه بیجگه نه وانه په وایه بو پساو هه ره کاتیک ئاره زووی لی بوو له خزمه کنی

دیکه‌ی دووری ده‌توانی بیان کات به هاوسه‌ری ژیانی ، وه ئایینی ئیسلام
جیاوازی به تایفه گهریه‌کانی بنه‌پر کردووه بنچینه‌کانی تیک شکاندووه .
جا مادام وایه پینگا دراوه به هه‌موو مسولمانان به گشتی که ژنو ژن
خوازی له به‌ینی خویاندا بکه‌ن، وه له هه‌مان دات‌دا فەرمانیان پێ ده‌کات به
سووک و ئاسان بیه‌ن به‌پێوه ، وه هه‌روه‌ها له ماره‌یی و کهل و پهل‌دا
ئه‌ندازه‌یه‌کی مام ناوه‌ندی پریار بده‌ن به شیوه‌یه‌کی وا که هه‌ردووکیان
توانای هه‌لگر تیان هه‌بێ ، وه له پوانگه‌ی ئایینی ئیسلاموه به‌پینی ماره‌یی
پێویست به داو پرس (قاضی) و شهرع زان (مه‌لا) ناکات چونکه به
پاستی‌دا به‌پینی ماره‌یی له کۆمه‌لگه‌ی ئیسلامدا پشه‌یه‌کی ئاسانه‌و
ده‌توانرێت جێ به‌جێ بکری‌ت به په‌زامه‌ندی هه‌ردوو لا واته (ژنو
میرد) و دوو شایه‌دی پاستگۆو ده‌ست پک ، به‌لام وه نه‌بێ به‌پینی ئهم
ماره‌یی به به شیوه‌یه‌کی نه‌تی و به‌نهان بێت ، به‌لکو پێویسته له دێ و
گه‌ڕه‌ک و ناوچه‌دا ئاشکراو دیار بێت .

وه ئایینی ئیسلام پیاوی کردووه به سه‌ردار به سه‌ر ئافره‌ت‌دا بۆ
به‌پێوه بردنی کار و باری ناو مال ، بۆ ئه‌وه‌ی له سه‌ر بنچینه‌یه‌کی پت‌ه‌رو
یاسایه‌کی جوان دایمه‌زینێ ، وه هه‌روه‌ها فەرمانی به ئافره‌ت کردووه بۆ
گوێ پابه‌لی می‌رده‌که‌ی و ، خزمه‌ت کردنی ، هه‌روه‌ها فەرمانی به
منداله‌کانی کردووه بۆ گوێ پابه‌لی کردنی دایک و باوکیان و خزمه‌ت
کردن .

وه ئایینی ئیسلام یاسایه‌ک به‌باش نازانی که بیته‌هۆی دروست
بوونی ئازاوه له ناو مال و نه‌بوونی سه‌ر په‌رشتی که‌رو که‌سێک نه‌ بێ
که به‌ر پرسیار بێ له خو و په‌وشتی خا و خێزانی ناو مال و کار و باری
ژیانی پۆزانه‌یاندا . جا مادام شتیکی پوون و ئاشکرایه که ناگونجێت

ياساي هيچ مالئك له مالان به بئى سەر پەرشتى كەرو مشور خۆر بېرىت به پړپوه ، خو دياره كه خلوون مال لى هاتوو ترو شايسته ترين كەسه بۆ ئهم سەر پەرشتى به بهرزه له پروانگه ي ئىسلامه وه ، به لام ئهمهش ماناي ئه وه نى به كه ئابىنى ئىسلام يساوى كردبىت به سەر پەرشتى كەرىنكى زور دار له سەر ئه نداهه كانى ئه و خزانو به پړپوه بردنى كارو باربان به ناره زووى خوى ، وه ئافره تيشى كردبىت به كەنىشكه ي پياو هيچ ده وړىكى نه بىت بۆ به پړپوه بردنى كارو بارى ناو مال •

وه سوزو خو شه ويستى دوو بناغمى راسته قينهن بۆ دامه زرا ندزو به پړپوه بردنى خزان له ئىسلامدا • جا ئه گەر پيوست بىت له سەر ئافره ت كه گوئى پايه لى مېرده كەى بىكات هر بهم شيوه يهش پيوسته له سەر مېرد به گوئرمى توانا سەرداريه تى و ده سه لاتى خوى به كار بىتى له و شتانه دا كه ده بنه هوئى هېناه دى كمه پانى و خوش به ختى خزان ، وه نايىت ئهم ده سه لاته به كار به نىيت له زوام و ستم دا ، وه ئابىنى ئىسلام نايه وىت په يوه ندى ژنو مېردايه تى به رده وام بىت له سەر بنچينه ي سوزو خو شه ويستى و تېكه لاوى كردنىكى پلئ و پلئ نه بىت ، به لام ئه گەر هاتو ئه و سوزو خو شه ويستى به نه ما لېره دا ئىنى ئىسلام پياو ده كاته سەر بىشك كه ژنه كەى ته لاق بدا • وه ئافره تيش بۆى هه يه داواى جوودا بوونه وى بىكات له مېرده كەى به و مهرجه ي كه ئه و ماره يى يه ي بدا نه وه به پياوه كه كه وه ختى خوى له سەرى ماره كراوه ، وه هه روه ها دادگاى ئىسلاميش سەر بىشك ده كرئىت بۆ هه لوه شانده نووى ئهم په يوه ندى به ، هه ر كاتئك ناكوكى كه وته نيوان ژنو مېرده وه • وه نزىكترين ده رگا له دواى مال ده رگاى خزم و كس و كاره •

ئابىنى ئىسلام ده يه وىت ئه و كەسانه ي كه په يوه ندىان له گە

یه کردا هه یه له گه‌ل یه کردا تیکه‌لاو بوون • به باوه کایه‌تی و برایه‌تی و
زن و زن خوازی ، که گیانی یارمه‌تی و پشت به یه‌ک به‌ستن و دل نه‌وای
له نیوانیان را برویت •

وه خوای بالا ده‌ست له په‌رتوو که پرۆزه‌که‌ی (فورئان) دا زیاتر له
چهند شویتیک فرمانی پیمان کردوو چاکه له‌گه‌ل خزم و کس و کارو
هۆزه‌که‌ماندا بکه‌ین و سۆزی خۆمانیان بۆ ده‌رخه‌ین ، وه هه‌روه‌ها نه
فرماشته پرۆزه‌کانی پیغه‌به‌ر (صلی الله علیه وسلم) باسی چاکه
کردن و هاموشۆ کردنی خزم و کس و کار چهنده‌ها جار دوو باره
کراوه‌ته‌وه ، وه به‌گه‌وره‌ترین چاکه داده‌نریت له خزمه‌ت خوا •

وه خراپترین و ناخۆشه‌ویست‌ترین کس له پوانگه‌ی ئیسلامدا
ئه‌و که‌سه‌یه که به‌ناشیرین شیوه‌و خوو په‌وشت هه‌لس و که‌وت له‌گه‌ل
خزم و کس و کارو هۆزه‌که‌ی دا ده‌کات ، به‌لام ناگادار به‌له‌وه‌ی که
گوایه خۆشه‌ویستی و ده‌مارگیری بیاو بۆ خزمه‌کانی له‌کاری چاکه‌و
خراپه‌دا شتیکی باشه‌و ئیسلام پرێگه‌ی داوه ! نه‌خیر : به‌لکو له‌پاستی‌دا
یارمه‌تی دانی بیاو بۆ ده‌مارگیریه‌تی و پرێگه‌ی خراپه‌و لادان نه
پاستی‌دا به‌رامبه‌ر به‌خزمه‌کانی ئایینی ئیسلام به‌هه‌لویتیکی نه‌فاهه‌وه‌ی
ده‌داته قه‌له‌م •

وه هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر بیاوینکی فرمانبه‌ری ده‌ولت هه‌لسا به‌جی
به‌جی کردنی پووستیه‌کانی خزمانی له‌سه‌ر مال و دارایی گه‌ل ، وه‌زان
ده‌ستی یارمه‌تی بۆ پاده‌گیشان و له‌داد پرسی‌دا به‌بی پره‌واو به‌لگه
لایه‌نگری ده‌کردن ئه‌مه‌ش هه‌ر دووره له‌داد گه‌ری ئیسلام •

به‌لکو ئه‌وه وه‌سوه‌سه‌ی شه‌یتانه خستویه‌به‌ناو ده‌روونیه‌وه به‌لام

مه رجی یه کهم بۆ به جی هینانی به یوهندی خزمایه تی و سه ر لی دانیه ن
 که ئایینی ئیسلام فه رمانی یه من کردوو نه وه یه ییاوه که خوی ییاویکی
 باش و چاکه که ر یی و له ناو چوار چیه ی هه ق و راستی و داد گه ری دا
 بیت • نه دوا ی دا نزی کتریه به یوهندی دوا ی به یوهندی خزمایه تی
 به یوهندی دراوسی به تی به ، دراوسی هه ر وه کو ئایینی ئیسلام
 فه رمویه تی سی جو ره : (۱) دراوسی خزم (۲) دراوسی یه گانه
 (۳) هاو پیتی یه گانه ، نه مه شیان نه وه که سه یه که بووه به هاو پیت له
 سه فه ریکدا ، یان هاو به شته له کار یکه دا ، یان له ته که دانیشه وه نه
 کو پیک ، یان له مز گه وت ؛ هه مو نه وانه شایسته ی چاکه و سو زو
 خوشه و یستین زیاتر له خه لکی دیکه ، هه ر وه کو هه زره تی عه شه
 (رضی الله عنها) بۆ مان ده گیر یته وه له یهغه به ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رمویه تی : (ما زال جبریل یوصی بالجار حتی ظننت انه
 سیورته) رواه الاربعه :-

واته : بهر ده وام هه زره تی جو برائیل ده ر باره ی دراوسی
 نامۆز گزی ده کردم تا وام گومان برد که ده یکه ته میرات گری •

وعن ابي شريح (رضی الله عنه) أن النبي (صلی الله علیه وسلم)
 قال : (والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، والله لا يؤمن ، قيل من
 یارسول الله ؟ قال : الذي یأمن ' جاره بوائقه ') رواه البخاری ومسلم •

واته : شوره یح بۆ مان ده گیر یته وه له یهغه به ره وه (صلی الله علیه
 وسلم) که فه رمویه تی (سویند به خوا بر وای نی به ، سویند به خوا
 بر وای نی به ، سویند به خوا بر وای نی به ، گو تیان کچی نه ی یهغه به ره ی
 خوا فه رموی نه وه که سه ی که دراوسی که ی له شه پرو ئازا وه ی نه مین
 نه بیت •

وروي عن النبي (صلى الله عليه وسلم) : قول : ليس المؤمن الذي يشبع (وجاره جائع) رواه البخاري •

واته : له يَغْمِبْهُ رَوْه (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووِيه تَي : بَرُوا دار ثَوه نِه كه بُو خَوِي تِيرَهو دراوسِي كَهِي بَرَسِي يه •

(قيل للنبي (صلى الله عليه وسلم) يا رسول الله انَّ فلانة تقوم ليلة وتصوم النهار وتفعل وتصدق وتؤذي جيرانها بلسانها ، قول : رسول الله (صلى الله عليه وسلم) لا خير فيها هي من اهل النار ، قالوا : (وفلانة تصلي المكتوبة وتصدق باثواب ولا تؤذي احداً) فقال رسول الله (صلى الله عليه وسلم) هي من اهل الجنة) رواه البخاري في كتاب الآداب •

واته : (به يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) گوترا تَمِي يَغْمِبْهُرِي خوا فلانة ثافرمته به شهو نويز ده كاو به پوژ به پوژو ده بِي و كار ده كاو خيرو چاكه ده كاو له ههمان كندا نازاري دراوسِي كَهِي ده دا) يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) ووتى : (تَمَشْش باش نِهو تَم ثافرمته به زمان نه ناگري دوزخه) ، وه گوتيان تَمِي يَغْمِبْهُرِي خوا (فلانة ثافرمته يَتِيچ نويزه كان ده كو جلو بهرگ ده به خشي و نازاري هِيچ كَهِيك نادات) ، يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووِي : (تَم ثافرمته له تَهْهَلِي به ههشته) •

قال النبي (صلى الله عليه وسلم) : يا أبا ذر إذا طبخت مرقّة فأكثر ماء المرقّة وتعاهد جيرانك أو أقسم في جيرانك (رواه البخاري •

يَغْمِبْهُر (صلى الله عليه وسلم) فهُرْمُووِي (تَمِي تَهْبا ذر تَهْگَر شله يهكت لَبْنا ثاوي زور تَبْكهو بانگي دراوسِيكه ت بكهو يان بهشي جيرانه كَه تَمِي لِي بده •

بوخته ی قسان تهووه : که ئایینی ئیسلام ده یه وئی ته بایی دروست بکات له نیوان تهو که سانه ی که په یوه ندی دراوسئ یه تی یان به یه که وه هه یه و بیان کا به یه که له هه موو خوئی و شادیه کیاندا • وه په یوه ندی متمانو پشت به یه که به ستن له نیوانیاندا په یدا بکات ، بو تهووی هه . یه کیل له وان دلیا بیت لهووی دیکه یان ، له سهر خوئی و مال و دارایی و نامووسی ، ئا ته مه یه په یوه ندی و ده ستورو یاسای ئیسلامی • به لام هه لئس و که وتی تهو دوو دراوسئ یانه ی که له یه کتری نیزیکن و هیچ شتیک له نیوان ماله کانیاندا نه بیجگه له دیواریک وه به درئیایی ژیانیش یه کتری نازاسن ، وه تهووی که ته بینن هیچ خو شه ویستی یه که نی یه له نیوان دانیش توانی گه پره که کاندا ئا ته مانه هیچیان ناگو نچین به هه لئس و که وتی ئیسلامی دابترین : له دواپی دا ته م په یوه ندی یه نیزیکانه ده رگای چه ند په یوه ندی یه کی فراوانی ترمان پرو به پرو ده که نه وه ، وه هه موو کومه نی . سولمانان ده گرته وه ، جا فهرموو توو چه ند نموونه یه که لهو بنچینه و پایانه ی که ئایینی ئیسلام له سهر ته م ده زگا فراوانه دا ژبان ی کومه لایه تیمانی له سهر بنیات ناوه :

(۱) - (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ) المائدة (۲) •

واته هاوکاری یه کتری بکه ن له سهر چاکه و له خوا ترسان ، وه هاوکاری یه کتری مه که ن له سهر خرابه و دوزمنکاری •

(۲) - (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) آل عمران (۱۱۰) •

واته : تپوه چاکترین گهل بوون که خوا ی گه وره ناردونی بو

خەلك فەرمان دەكەن بە چاكەو قەدەغەى خراپە دەكەن •

(۳) - (اياكم والظن فان الظن اكذب الحديث ولا تجسسوا ولا تنافسوا ولا تحاسدوا ولا تبغضوا ولا تدابروا وكونوا عباد الله اخوانا) رواه مسلم •

واتە : ئاگادارى خۆتان بىكەن لە گومان بردن چونكە گومان درۆ ترين شتە ، وە جاسوسى مەكەن ، وە چاۋ جىنۇك مەين ، وە حەسود مەين ، پەقەن لە يەكەرى تەبىئەتە وە ، پەشت لە يەكەرى مەكەن و بىن بە بەندەى خواۋ براى يەكەرى •

(۴) - (مَنْ احب لله وابغض لله واعطى لله ومنع لله فقد استكمل الايمان • المصابيح باب الايمان •

واتە : ھەر كەسنى خۆشويستىن و پەق لى ھەستەن و بەخشىن و نە بەخشىنى بۆ خوا بوو ئەو ھەم براى تەۋاۋە •

(۵) - (مَنْ مَشَىٰ مَعَ ظَالِمٍ لِّقَوِيهِ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنَّهُ ظَالِمٌ فَقَدْ خَرَجَ مِنَ الْإِسْلَامِ) •

واتە : ھەر كەسنىك لە گەل سەم كارىكدا بىرۋا بە پىدا بۆ ئەۋەى بە ھىزى بىكاۋ بىيارىزى ئە ھەمان كاتدا بىزانى كە ئەو كەسە زۆر ئادە ھىچ گومانى تىدا نە لە ئىسلام دەچىتە دەرى •

(۶) - (لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ) رواه الخمسة •

واتە : ھىچ كەسنىك لە ئىۋە بىرۋا تەۋاۋى نا بىت تا وە كو بىى خۆش نەبى بۆ برا مەسولمانە كەى ئەۋەى كە بۆ خۆى بىى خۆشە •

ياسای ئابووری

ئایینی ئیسلام چەندین سنوری دیاری کردووو چەندین بنجینهی داناون بۆ ئەوەی کارو باری ئابووری ئادەمیزاد لە سەر چەندین بنجینهی هەق و راستگۆی و داد پەرورەری و دەست پاکێ دابەزریت ، وە وای بریار داوێ کە یاسای بەپێوەبردنی کارو بارو بە دوا مەل و دارایی و بە دەست خستن و بەخشیندا چۆن بەجۆرێ نە کریت تەنها لە جوار چۆنەو ئەو سنورە دیاری کراواندا نە بێت کە بۆی دیاری کراوە ، بە مەو و لێنی لا ئەدات •

بەلام پێنەزەکانی بە دەست هێنانی مەل و دارایی و شیوازی هەلسۆپاندن و دەستاو دەست پێ کردنی ئایینی ئیسلام بچوکرین گەرنگی پێ نادات ، بەلکو وازی لێ دێت بۆ هاتنە کایەوێ تازە بوونەوێ لە هەموو کات و سەردەمێکدا ، چونکە ئەمانە لەو شتانەن کە شان بە شای شارستانیەتی تازەو گۆڕانکاری تازەدا دەپوا پۆز لەدوای پۆز ، وە بە پێی بارو دۆخ و پێویستەکانی خەلکی پێک دەهێرێن و دیاری دەکەن ، لە هەموو قۆناغە جیا جیاکانی زیان • وە ئایینی ئیسلام دەیهوێ کە ئەم بنجینانە بشت گۆی نەخێرێن و ئەم سنورانە نەشکێنێن هەر چەندە کە باری ئابووری مەرفایەتی بگۆڕدێت و لە چەندەها قەلبی جۆراو جۆردا خۆی دابەزێت ، بەلکو پێویستە جاودیری بکەیت و پێزی لێ بگیریت ، لە هەموو ئەو شتانەو کارو باری ئابووری ئادەمیزاد هەلێ دەبێزێت لە

بارو زروڤو شټوازی جیا جیا له هموو چهرخو سهر دهمبکدا • وه له
 پوانسگهی ئیسلاموه ، خواي گهوره زهوی و نهوی که تیډایه نی
 دروستی نه کردووه تنها بو بهرهی ئادهمیزاد نه بی ، جا که وابو مافی
 هموو ئادهمیزاد دیکه له لایه نهی که ئادهمیزاده ههر له سهره تی
 بوونیه وه که هوئی به دست هینانی رزق و پوزی بزیوی خوی بدات
 له سهر خوانی پاخراوی نيممه ته کانی خواي گهوره که له بهر ده سنی
 بهنده کاند له سهر زهوی پاخراوه ، وه نهو مافهش هموو بهرهی
 ئادهمیزاد تیډا هاو بهشنو وه کو دنکی شانه تیډا یه کسان ، وه
 هیچ که سیک له گهشتن بهو مافه سروشته بی بهش ناکریت ، هیچ
 کامیکان له سهر یه کتری به گهوره ترو زیاتر دانانریت ، وه بهر نامه ی
 ئیسلام پینگا نادات همدیک له نهمده کانی کومه ل وه یان چند
 خیرانیک و چند چیتک قهدهغه بکریت له که لک لی وهرگر تیډا به
 شیهویه که بو یان نه بیت که لک له همدیک هویه کانی وه دست
 هینانی رزق و پوزی وهر بگرنو دهرگای همدیک کارو پشه یان له سهر
 دابخریت ، وه ههروه ها به پی یاسای ئیسلام په وانه بریار له سهر
 نهو جیاوازی و تایهت کارانه بدری که ده بیته هو ی نهوی همدیک چین
 وه یان همدیک په چه له که وه یان همدیک بنه ماله تایهت بکرین له
 همدیک هو ی به دست هینانی رزق و پوزی و پینگا کانی زیان به بی
 هاو بهشی کردن و به شداری کردنی خه لکی دیکه ، وه هموو بهرهی
 ئادهمیزاد یه کسان له مافی ههول دان بو وه دست هینانی نهوی که
 خوا له سهر زهوی بلاوی کردو ته وه له هویه کانی به دست هینانی
 پوزی ئادهمیزاد • له بهر نهوی پیوسته لهم ههوله دا پینگا بدری به
 ههر یه کیک له وان له ههر شویتیک بیت • وه هموو نازوو نيممه تیک
 نه گهر هاتو بو وه دست هینانو چاک کردنی کارو باره کانی پیوستی به

ههول و تیکۆشانو لێ هاتووێ مرۆف ده کرد ، نهوه لهو کاته پهوايه بو . ههمويان که به نهندازهی پيوستيان سوودو کهلکی لێ وهر بگرن ، کهواته ئاوی پروبارو سهر چاوهکانو داری دارستانهکانو بهرو بومی میوهجاتی درهخته خۆ پشک و بێ خاوهنهکانو گزو گیاو ههموو پرووه کهکانی سهر زهوی و ئاوو ههواو گیان له بهرانی بیابان و کازا گشتی بهکاتی سهر زهوی و وێنهێ نهمانهش دروست نی به که تایهت بکڕین به تاکه کهسکهوه ، وه یان به کۆمهلیکی تایهتی یهوه ، که دهستیان به سهردا بگرن و پاش قوونیان بدن (احتکار) وه یان له پرووی بهندهکانی خوادا دهڕگایان له سهر دابخهن . تکه نهتوانن به بێ کرێ سوودو کهلکی لێ وهر بگرن . بهلام ئهو کهسانهێ دهیاندهویی نهندازهیهکی زۆر لهو شتانهی بو خویان دابهرن بو مه بهستی بازرگانی کردن . ئا لهو کاتهدا میری ئیسلامی دهتوانیت که سهرانهیان له سهر دابنیت ، بهلام ئهو شتومهکانهێ که خوای گهوره له سهر زهوی دا بو بهرزه وهندی گشتی و کهلک لێ وهر گرتی دروستی کردون ، پهوايه که پشت گوێ بخزیت و پابگیریت بهلکو ، له سهر خاوهنهکی پيوسته که بهکک لهم دوو پینگایانه بگریته بهر :-

۱ - یان نهوته خۆی بهکاری بهیتی وه سوودی لێ وهر بگریت .

۲ - یان نهوته وازی لێ بهیتی بو . خه لکی دیکه ، بو نهوهی کهلکی لێ وهر بگرن . ئینجا به پێی ئه مه پهوايه ، پینگا نادریت به هیچ کهسک ، که زهوی بهکی زیاتر له (۳) سال پابگری ، نه گهر له ماوهی ئهو سێ ساله دا ئاوه دانی نه کردوه ، به خانوو کردن له سهری وه یان به کشو کال تیدا پواندن نهوه دواي تیه پ بوونی سێ ساله که حوکی زهوی و زاری بێ خاوهنی به سهردا دهدریت ، ههر کهسکی

دیکه بیجگه له خاوه نه که ی پښووی ویستی ئاوه دانی بکاته ووه به کاري بهننې نه وه . بو خاوه نه پښووه که ی نه له دادگادا هیچ داوایه کی له سهر تومار بکات ، به لکو له و کاته دا ده ولته تی ئیسلامی سهر بهستی هه لبراردنی ته وای به دهسته بو داپړینی پارچه زهوی به که بو ههر که سینک که ئاره زووی لی بیت ، بیجگه له خاوه نه که ی خوی .

وه ههر که سینک چهند مافیکي ملک داریه تی به چهند پړیگایه کی شرعی و په و له جیهاندا به دهست هینا ، هیچ گومانی تیدا نه که نه و مافانه ی شایانی پړیز لی گرتن و ، پاراسته له هه موو کاتیکدا . وه بو نه و ی بزاین که نه مملکه هه موو مه رجه کاتی شرعی تیدا کوو ته وه پو یستی به لیکو لینه وه و باس کردن هه به ، جا نه و دی هه موو مه رجه کاتی دروستی تیدا نه هاتیته کایه وه له پوانگه ی شریعه تی ئیسلام وه ، نه وه له و کاته دا ده بیت له خاوه نه که ی بستیندریته وه . به لام نه و مافه ی که شریعت و یاسای خاوه نایه تی بریاری له سهر داوه نه وه بو هیچ کوپرو یاساو ده ولته تک نی به که دهستی به سهر دا بگریت و لی بستینه وه و یان که و زیادی تیدا بکات ، وه به هیچ شیوه به که دروست نی به له سهر زهوی خوا دا پړیمیک په یدا بیت به ناوی به رژه و ونندی گشتی به وه دهست به سهر نه و مافانه دا بگریت ، که شریعه تی ئیسلام بریاری له سهر دا و ، وه ههر وه کو چو ن که م تهرخه می کردن له به دی هینانی نه و مه رجه تی که شریعه تی ئیسلام دیاری کردوون بو خاوه نایه تی تاک و چاوه دیری کردنی به رژه و ونندی کو مه ل به ستم و دهست دریژی کردن بو سهر هق داده نری ، ههر به م شیوه به زیاده په ویش له م مافانه دا وه نه بی حوکمه که ی که م تر بیت له حوکمی که م تهرخه می کردن تی یدا .

وه له ئه رکه کانی ده ولته تی ئیسلامی نه وه به که چاوه دیری

باريز گاري مافه شهرعی په کانی تاکه کانی کومه ل بکات ، وه نه وهی که
 شهریهت له سهری پیوست کردوون له مافه کومه لایه تیه کان لئی یان
 وهر گریټ . وه خوای په ورو درگار گرووی ثاده میزادی درووست کردووه
 به لام له دابهش کردنی نازو نیعمه ته کانیدا وه کو په کی دانه ناوون به لکو
 به پی ی کار به جی ی و ویستی خوی هندیکیان به سهر هندیکیاندا
 بهرز کردوته وه ، وه نه و جیاوازی یانهش له نیوان بهنده کاندا به پروون و
 ناشکرایي که له چاکی و جوانی و دهنگ خوشی و هیزی لاشه یی و لئی
 هاتووی و ژیری و نه و ژینگه یی که تیدا له دایک بوون و چنده ها
 شوینی تر بهر چاو ده که وی ، وه پزق و پوزیش هر له هه مان
 شپوه یه دا بهش کردووه . وه نه و سرووشته یی که خوای گه وړه
 خستویه تیه ناو دلی بهنده کانی به وه وا ده خوازیټ که جیاوازی پزق و
 پوزی له نیوان بهنده کاندا وه کو هه موو به خشه کانی دیکه ی خوا
 وایت ، وه له په وانگهی نیسلامدا هه موو نه و یاسایانه ی که
 هه لده بژیرین و ثاماده ده کرین بو به دی هینانی نه و په کسانیه نابووری به
 که له نیوان بهنده کاندا پروو پاگنده ی بو ده کریټ له بنچینه دا بو وچن و
 بی نیوه روکن ، له بهر نه وهی نایینی نیسلام له خودی پوزی دا دان به
 په کسانیا دا نایت ، به لکو له هه و مهرجی هه و ل و تیکوشان له پتاو
 وه ده ست هینانی پزق و پوزی و بژیودا دانی پدا ده نیت . وه نه وهی که
 نایینی نیسلام ده یه ویت نه وه یه که له ناو کومه لگای ثاده میزادا هچ
 شیک له و په رده و نیوانه یاسایی و چاو نی که ریانه نه بیت که ده بنه هو ی
 له کار خستی ثاده میزادو پاگرتی له به رده م به خشی هه و ل و توانای دا
 بو به ده ست هینانی بژیوی ژیانی و به گو برمی نه و هیرو به خشه ی که
 خوا بی ی به خشیوه هه و وه کو ده یه ویت نه و تمیازو جیاوازی یانه نه یه لیت
 که خوشی و ثاسوده یه کی به میرات به جی ماو بو هه ندیک چین و

پەنجەلەك و بىنە ماله مەسكەر دەكات ، وە بە شوورە يەككى پارىزگارى
 ئاسايى دەورى دەگرن • ئەم دوو پىكايانەي كە لە سەرەوە باسما
 كردن جياوازە سرووشتى يەكان و جياوازە چىنايەتەكان بە زۆرە مىلى
 دەگويزنەوە بۆ چەند جياوازي يەككى پرو پاگەندە بۆ كراو و دوور نە
 سرووشت ، كە ئايىنى ئىسلام قەدەغەيان دەكات و دەيەوت بە سەرياندا
 زال بىت ، وە بىر يار لە سەر ياسايەككى كۆمەلەيتى وا دەدات كە لە سەر
 پىيازىكى سرووشىدا بىروات و ، دەركاي ھەول و تىكوشان بۆ ھەموو
 تاكىك لە تاكەكانى كۆمەل لە سەر بىت بىت ، وە ئەو كەسانەي دەيەنوئى
 بە زۆرە مىلى لە ھۆيەكانى ھەول و تىكوشان و مافەكانىدا يەكسانى لە
 نيوان بەندەكانى خوادا بخەن ئايىنى ئىسلام بىت گىريان ناكات ، بەلكو
 زۆر بە توندى دزيان دەووستى ، چونكە ئەمانە دەيەنوئى جياوازي
 سروشتى بگوازنەوە بۆ جياوازي يەككى دوور لە سرووشت ، نزيكترين
 پىزىمىش بۆ سرووشت ئەو يە : كە پىگە بدات بە ھەموو ئەندامەك نە
 ئەندامەكانى كۆمەل ئادەمىزاد ، كە دەست بە بەپىو بەردى كازوانى
 زىيانى بىكات ، بە زىيانىكى خوش و بەختەوەرانە لەو زىنگەو بارو
 زروفەدا كە خوا بۆي ئامادە كىردووە بە سرووشت پىي بەخشيە • بۆ
 وىنە ئەگەر يەكەك توانا دەسەلاتى ھەبوو ئۆتۆمۆبىلەك بىكپى ئەو لەم
 كاتەدا بۆي ھەيە بە ئارەزووى خۆي ھاتو چۆي پى بىكات ، بەلام ئەگەر
 يەكەك ئۆتۆمۆبىلى نەبوو ئەو دەپى بە پىيان پروا ، وە ئەگەر يەكەكش
 لاقەكانى تەوا نەبوون (وانا ئازاريان ھەبوو يان نوقسان بوون) ئەو
 لەو كاتەدا دەپى بەدار شەق بىروات • وە مەنى باباي شەل و سەقەنىش
 ناكات كە سەيارە يەك بە دەست بەيىت لە ھەر قوناغەك لە قوناغەكانى
 زىياندا • وە ھەروەھا بۆ ياساي كۆمەلگا ناگونجىت بىر يار بدات كە
 دەپىت زىيانى ھەموو تاكىك لە تاكەكانى كۆمەلگا لە يەك پلەو يەك بارو

گوزەراندا بىت و • تا دوا قۇناغى ژيان پىكىانەۋە بېستەۋە بە يى لىك
 بىچرانو جيا بوۋنەۋە • ئەمە بە ھىچ شىۋەيەك ناگونجى قانونى عەدل و
 مام ناۋەندى ئەۋەيەك دەرفەت بېلىتەۋە بۆ ھەر كەسەك كە قۇناغى
 ژيانى بە شەل و نوقسانى دەست يى كىردىت بە ھۆى ھەول و
 تىكۇشانى و لى ھاتوۋى خۇيەۋە بېۋىت كە لە ماۋەى ژيانى داھاتوۋى دا
 ئۆتۆمۈبىلىك بە دەست بېلىت بە مەرجىك نەبىتە ھۆى درووست كىردى
 كىرەسات لە بەردەم كەسكى دىكەى وادا كە قۇناغى ژيانى بە خاۋەنايەتى
 سەيارە دەست يى كىردوۋە • ۋە يان بىتە ھۆى لە ناۋ بىردى ئۆتۆمىلەكە
 بە ھۆى نەفامى و نەبوۋى كىرامەى لە كاتى لى خورپىندا بە شىۋەيەك كە
 نەتۋاى بە پىك و پىكى بىرات بە پى دا ، ۋە ئاينى ئىسلام بەۋە ناۋەستى
 كە پىش بىر كەى ئابوۋرى نە ناۋ دەستەى كۆمەلەيتەى دا بۆ ھەموۋ : اكىك
 لە تاكەكانى ئادەمىزاد بە شىۋەيەكى داد پەرۋەرانە بىت و دەرگەى لە سەر
 بىت بىت و بەس ، بەلىكو لەگەل ئەمەدا ۋا دەخوازىت كە پىش بىر كى
 كەران لە ھەلسوراندنى كارو بارى ژياناندا دەبىت لە ناۋ خۇياندا بە
 بەزەبى و دل نەۋاۋ يارمەتى دەرى يەكەرى بن ، ۋە نابى لەگەل يەكەرىدا
 دل پەق و توندو تىز بن بە شىۋەيەك كە ھىچ كامىكىان ئاگەى لە دراۋسى و
 ھاپى كەى خۇى نەبىت •

ۋە ئاينى ئىسلام لە لايەكەۋە دەبەۋىت بە ھۆى تەعلیماتە
 پەۋشەتەيەكانەۋە گىانى يارمەتى و پىش بەستىن لە ناۋ مېشكى خەلىكى دا
 بىرۋىتى ، بۆ ئەۋەى ھەموۋ ئەۋانەى كە لە بارو گوزەرانىكى گونجاۋدا
 ژيان دەبەنە سەر بىن بە پالېشت و يارمەتى دەر بۆ ھەزارو دەست
 كورەكەنىان ، ۋە لە لايەكى دىكەشەۋە بە پىۋىستى دەزانىن كە كۆمەلگا
 ھىچ كاتىك خالى نەبىت لە دەزگەى يەكى (المؤسە)ى جىگىر بۆ دابىسن
 كىردن و يارمەتى دانى ئەۋەك كەۋتەۋ لى قەۋماۋانەى كە ھىچ پىگەيەك

شك نابەن بۇ بە دەست ھېتايى بۇيويان نە ماوەى ژياناندا ، بۇ ئسەودى
 ھەر كەسك كە تواناي نەبوو بەشى خۆى لەم پېش بر كە ئابوورىيە داين
 بىكات برپوات لەم دەزگا ئىسلامىيەدا(۱) بەشى خۆى بە دەست خۆى
 بىخات • وە ئەوانەش كە پۆزگار بەكى خستوون و ناتوانن بە بەردەواى
 ژيانى خۆيان بېن بە پېو • وە ئەركى سەرشانى ئەم دامەزراو • ئەو •
 كە مافى ئەو پەك كەتەو چەوساوانە داين بىكات • وە ھەر كەسك
 پېوستى بە يارمەتى ھەيت بۇ دابەزىنە نېو گۆرەبانى ھەول و كۆشش
 ئەو لەو دەزگايەدا دەگات بە ئاوات و مەبەستەكانى • جا لە بەر ئەو
 ئاينى ئىسلام پېوستى كەردووە، وە بە حوكمى ياسا برپارى داو • كە ھەمو
 سالىك ۲۵٪ لە (سەدا دوو ونيو) لە بەرو بومى داكراو سەرتاپاي مال و
 دارايى بازىرگاني وەربگىرى وە لە ۱۰٪ (سەدا دەو) ، لە ۵٪ (سەدا
 پېنج) لەو زەويانە وەربگىرى كە بە ئاوى باران يان پوو بار دەچىرىت •
 وە ھەروەھا شەرىعەتى ئىسلامى لە ۲۰٪ پېوست كەردووە • لە
 دەست كەوتى ھېتايك لە كانگاكاندا ، وە ھەروەھا پېوستى كەردووە كە
 بەشىكى ديارى كراویش لە مەرو دالات بە گۆرەى جياوازی ژمارەيان
 وەربگىرى •

دېسانەو • ئاينى ئىسلام پېوستى كەردووە كە دەپت ئەو داھانانەى
 لەم پېنگايانەو بە دەست دەھىترين لە پېناو فرىا كەوتنى ھەزارو داسارو

(۱) مەبەست لەم دەزگايە ئەو • يە كاتيك كارو بارى مسولمانان بەپى
 قورئان و سوننەت لە ژىر حوكمىكى ئىسلامىدا بەپېو برا ئەو • لەم
 كاتەدا دەزگايەكى تايبەت تەرخان دەكرى بۇ كۆ كەردنەو • زەكاتى
 مسولمانان و دابەش كەردنى بە سەر ھەزارو نوقسانو •
 قەوماواندا •

وەربگىرى

هه تیوو نه داران دا خه رج بکریټ • ئا ئه مه دابین کردنیکی کۆمه لایه تی به
ئهسته مه له گه ل بوونی ئهم دابین کردنه دا ، که ئاده میزاد شتیک بمیټ له
پیوستیه کانی زیانی دابین نه کرایټ • وه ههروه ها پیاویکی ههزار له
ترسی ههزاری و نه داری پزق و پۆزی خۆی به ئاره قی نیو چاوانی پهیدا
ده کات ، مه حاله مل که چ بکات بۆ هه موو ئه و مه رجه کری گرتیه
ناپه وایانه ی که له لایهن خواهن ملک و کارگه کانه وه به سه ری دا
ده سه یتریټ • وه به و پێ به ناگونجی توانایی هیچ کس له تا که کانی
کۆمه ل له و ئاسته نزمه نزمتر بێ که پیوسته هه پێ بۆ به شدار کردنی له
پهنج دان بۆ به ره و پیش بردنی ئابووری ، وه هه ر که سیک شتیکی له
کهنجینه ی پهروه دگارا به دهست هینا وه به هه ول و کوشش خۆی وا
لی کرد که شایه نی ئه وه بیټ که لک و سوودی لی وه ربگری ئه وه که سه
به خواهن سه ره شتکه ری ئهم شته داده نری ، وینه ی ئه مه ش زه وی و زاری
(موانه) بێ خواهنه که مافی ملکایه تی هیچ که سیک تیدا نی به ، جا ئه گه ر
یه کیک ئه و زه وی به ی خسته ژیر پکیفی کار و باری خۆیه وه کار و
باره کانی بۆ چک کردو به شیوه یه کی سوود به خشانه و به ره هم - دارانه
به کاری هینا ئه وه نایټ لی بسیتندریته وه له ژیر دهستی ده ره یتریټ ،
به م شیوه به هه موو مافه کانی خواهن دارینی بۆ زه وی به پێی بۆ جوونی
ئیسلام دهستی پێ کردوه • کاتیک که ئاده میزاد له سه ره تادا ئهم
زه وی به ی ئاوه دان کردۆته وه هه موو شتیک به شیوه یه کی گشتی بۆ
به ره ی ئاده میزار هه لال بووه ، که وانه هه ر که سیک شتیکی بۆ خ-خۆی
دابړی و دهستی به چک کردن و پیکه خستی کار و باره کانی کرد ، تا کو
وای لی هات که شایه نی به کار هینان و که لک لی وه رگرتن بێ ، ئه وه ئه و
که سه ده بیته خواهن و سه ره به رشتی که ری شه ری بۆ ئهم شته ، مازی
وا به : به ته نها خۆی بۆی هه یه که به کاری به یتیت ، وه ههروه ها

ده توانیت داوای کار تیدا کردنی بکات له هر که سیک که به زئی به کاری بهیڼی و سوودی لږ وه ربرگری • تائمه تهو بنچینه به سرووشتی بهیه که هه موو کارو باره کانی نابووری ئاده میزادی له هر بنیات نراوه ، جا مادام وایی جیگای خویتی که تهو بنچینه به دامه زراوی و باریزراوی و پیزه وه بهیڼته وه ، وه تایی نیسلام ویستی وایه که تاک و کومه له هر پیزه گی که پاست و په و دابه زریڼتی له هر بنچینه داد گه ریه کی ته واکوایان بکاته وه به شیوه یه : که مافو هر بهشتی هه موو تاک بباریزیت و زیان به بهرزه وه ندی کومه له نه گات ، وه له پوانگهی نیسلام وه به سهند نی به پزیمکی پامیاری یان نابووری له پیناو بهرزه وه ندی کومه لدا مافه کانی تاک هه لوشی ، و پیزه نادات تو زقالتک له هر بهسته که سایه تی به کی پروشیریت که پویسته هه بیت بو ته واکو کردنی به خنراوه سروشته کان •

وه نه بجای حه می گشتی کردنی هه و مهرجه کانی زیان و هوکاتی بهرهم هینان ته ویه : که هه موو تاکه کانی ولات به پتی کومه ل ده پیزین و ناگونجی بهر هه لدا بن و پزگار بن و بجوین ، وه ناشکرایه زور گرانه به لکو مه حاله که له ئاوا حالیک دا تاکه کان که سایه تیان بهیڼی و گه شه بکات و بهرزه پته وه •

وه شتی پوون و ناشکراشه که پاریزگاری کردن له هر که سایه تی تاک به پیزه یه کی زور گه ووه پویستی به سهر بهستی نابووری هیه ، هر وه کو پویستی به سهر بهستی پامیاری و کومه لایه تی هیه ، وه مادام نامانه وی که لیهاتووی ئاده میزاد به پز بکه بن پویسته له ناو کومه لگای تیه دا دهرفت بدریت به هه موو بهنده یه که له بهنده کانی

پەرۋەردگار كە بە گۈزەل پۇستو ئارەزوۋى خۇي بۇ زىيانى
 خۇي بە دەست بەتتۈ ھىزى بىر ھۇش پەۋۋىتى بە گۈزەل بىر
 باۋەپ خۋاستەكانى خۇي بىخاستە كار • ۋە لە پاستىدا ئەۋ پزقو
 پۇزىيە رەسمىيە دىارى كراۋانەي كە كىلى كىرنەۋەيان بە دەستى
 بىگانەۋەيە ھىچ كاتىك دىۋ دەروۋنى ئادەمىزاد پىي خۇش نىۋە ناي
 خۋازىت ، ھەر چەندە بە ئەندازەيەكى زۇرۋ فراۋانىش بىت ، چۈنكە
 تىرى و ورگ و قەلەۋى جەستە ناگونجى كە ئەۋ دوا خىتى و
 باشە كىشەيە پۇزى بەيدا كىرن لە چۈنە پىش و چاۋ قايىمى بى
 گىرنەۋە ، ھەر ۋەكو چۈن ئايىنى ئىسلام پقى لەم جۆرە پۇزىمانەيە ھەر
 بەم شىۋەيەش بە چاۋى پۇزەۋە سەيرى ئەۋ پۇزىمە كۆمەلەيەتە ناكات
 كە لە دائىرەكانى كۆمەلەيەتى و ئابۋورى دا جەلەۋ بۇ ناكەكانى كۆمەل
 شل دەكات و بەرھەلدەن دەكات ، بۇ ئەۋە ھەر يەكە بە گۈزەل
 ۋىست و ئارەزوۋى خۇي بىجۈلەتەۋە بە شىۋەيەك كە بىت بە ھىۋى
 شەپ نەگەتە بۇ كۆمەلەۋ بەرۋەۋەندىيەكانى ، ۋە ئەۋ پۇزىگە مام
 ناۋەندىيەيە كە ئايىنى ئىسلام ھەلى بۇراردۋەۋ لە نىۋان ئەۋ دۋۋ لايەنە
 دۇر بە يەكتەدا (لايەنەيە كەم تەرخەۋى و زىدە پەۋى) ئەۋەيە كە لە
 سەرەتادا تاك بە چەند كۆمەلەۋ سۈرۋ ئەركىك بىسەرتەۋە لە پىساۋ
 پاراستى بەرۋەۋەندى كۆمەلەدا ، باشان لە چۈر چىۋەي ئەۋ سۈرەدا
 سەربەستى تەۋاۋى دەدرىتەي كە تاك بە ئارەزوۋى خۇي كارۋ بارى
 زىيانى بات بە پىۋە ، ۋە لىرەدا دەرفەتى ئەۋەمان نىيە كە بە دۋۋو
 درىزى باسى ئەۋ سۈرۋ ئەركانە بىكەن ، بەلام بە شىۋەيەكى كۈرت و
 پۇخت ھەندىك لە لايەنە گىرنگەكانىان باس دەكەن •

لە سەرەتادا بە باسكردنى بۇۋۋ داھاتەكانى پۇزى دەست پى

ده که یڼ : ټایڼی ټیسلام گرنګی په کی زوړی به هوپه کانی وه ده ست
 هټانی بژیو داوه ، وه بایه څیڅکی زوړی داوه بو جیسا گردنمهوی
 خه لالو حه رام له یه کړی ، به شپوه په که هیچ یاسایه که له یاساکانی
 جیهان نه یان توانیوه بهم شپوه په گرنګی یی بدن ، بوپه ده بین
 فهرمانی ده رکردووه به قهدهغه گردنی ههر کارنک بیت به هوپ
 گه یانرنی زیان به خه لکی دیکه ، وه یان بیت به هوپ هټانه کایه ی
 زیاننکی خو وپه وشتی ، یان مادی بو سهرتپای کوپه ل ، ههروه ها
 شهریمه تی ټیسلامی هه ستاوه به قهدهغه گردنی مه ی کپین و فروشتن و
 به خشین ی نو مه شروبتانه ی که ده به هوپ لبردنی هوپ و عه فلی
 ناده میزادو بلاو بوونه وهی داوین پیسو سووپ دان و گورانی ووتن و
 گالته جاپی و قوماړ کردن و یانسیب و سود خواردن و خیانت کردن و
 فروشتی شتومه کی نه دیتراو (بیع الفر) وه ههروه ها نو و پپسازه
 باز رگانیانه ی که سوودو که لکی مسوگر نی به بو هه موو لایه نه کان ،
 وه ههروه ها پاش قوول دان (احتکار) چهنده ها شتی دیکه که ده به
 بهیدا گردنی زهروه زیان بو سهر کوپه ل • جا نه گهر بیت و لسم
 پرووه وه ته ماشایی یاسای ټابووری ټیسلام بکه یڼ و ، به ووردی سهرنجی
 به یڼ زاوه روکی دوورو درېژ به دی ده که یڼ ، له و پښگایانه ی که ټایڼی
 ټیسلام له کاتی به ده ست هټانی بژیو قهدهغه ی گردون ، وه له زیوان
 نو و پښگایانه شدا هه مان نو و پپسازه ناشیرین و قهدهغه کراوانه ت به
 رچاو ده که ویت که خه لکی ټیمپو له پژیمی سهرمایه داریدا به کاری
 ده هټن ، وه ده یان باته پژیی نو و سهرمایه داره قیل بازانه ی که
 به نه جیهان بو درېژ ده کړی وه ټایڼی ټیسلام به حوکمی یاسا ده رگسای
 نو و پښگایانه داده خات ، وه ناچار یان ده کات که نایت مال و دارایی
 وه ده ست به ټن ته نها به و پښگایه نه بیت که ده پینه هوپ وه ده ست

هيناننى خزمەتگوزارىه كى پاستەقىنەيى بەكەلك بۆ ھە،وو بەرەى
ئادەمىزاد ، وە لە پاداشتى ئەمەدا كرىي خۆى بە دادو يەكسانى و
ويژدانەو وەردە گرىت ، وە ئەو مال و دارايى يانەى كە لە پرىنگاى
خەلألەو وە دەست دەھىنرىن ئايىنى ئىسلام دان بە مافى خواەن
دارىتى يان دادەنيت ، بەلام لەگەل ئەوئەش دا ئەم دافانە دوو بارە لە ناو
بازنەيەكدا بە چەند سنورو (زنجىريك) بەستراونەو ، وە بۆ پروون
كردنەوئەى ئەو لايەنەش پىنويستە لە سەر مروؤ ئەو مالەى كە لە
پرىنگەيەكى خەلألەو وە دەستى دەخات سەرفى نەكات تەنھا لە ھەمان
پرىنگاوە نەيت ، وە بۆ ئەم مەبەستەش ئايىنى ئىسلام چەند سنورىكى
بۆ خەرج كردن ، ديارى كردو بە جۆريك كە مروؤ بتوانى نە چوار
چىوئەى ئەم سنورانەدا زيانكى بەرزو خۆش بەختانە بە سەر بيات ، بەلام
لە ھەمان كاتدا پرىنگا نادات مال و دارايى يەكەى لە پرىنگەى تەفامى و بەد
پەروشتى يەو خەرج بكات ، وە يان لە پرىنگەى خۆ بە زل زانين و
پابواردنەو خەرجى بكات ، تاوەكو خۆى بە سەر تاكەكانى
كۆمەلەكەى دا فەرز بكات ، بە شىوئەيەك كە خەلكى دەورو بەرى وەكو
بابايەكى زۆردارو ستم كار سەيرى بكەن . ئەمانە چەند وئەيەك بوون
لە دەست بلاوى لە مال و دارايى دا كە ياساى ئابوورى ئىسلامى بە ئاشكراو
پاستەو خۆ قەدەغەى كردون ، چەند وئەيەكى ديكەش ھەن ھەر چەندە
ئايىنى ئىسلام بە ئاشكرا قەدەغەى نەكردوون بەلام ويست و ئىرادەى
داوئە دەست دەولەتى ئىسلامى كە بە حوكمى ياسا دەستى خەلكى
بگرىت و ، قەدەغەيان بكات ، لەو جۆرە ھەلس و كەوتانەى كە دەبنە
ھۆى لە ناو چوونى مال و دارايى يان وە ئەو مال و دارايى يەى كە لە لاي
مروؤ زياد دەيت لە دواى ئەوئەى كە لە پرىنگايەكى خەلألەو خەرجى
كرد ، لەم كاتەدا ئەو كەسە بە ئارەزووى خۆيەتى يان ئەوئە كۆى

بکاتهووه هه‌لی بگری ، وه‌یان ده‌یخاته کار له‌چهند پروویه‌کی کارو کاسبی و بازرگانی ، به‌نیازی زۆر بوون و له‌سه‌ریه‌ک دانان • به‌لام له‌هه‌ردوو حاله‌ته‌که‌دا نابینی ئیسلام چهند سنوورو یاسایه‌کی بۆ دیاری کردوو • جا نه‌گه‌ر ویستی مال و دارایی به‌که‌ی کۆ بکاتهووه نه‌وه له‌و کاته‌دا پتویسته که له‌هه‌موو سائیک دا زه‌کات ده‌ربکات له‌وی که زیاد ده‌بیت به‌گوێره‌ی نه‌و نه‌ندازه‌یه‌ی که بۆی دیاری کراوه ، به‌لام نه‌گه‌ر ویستی یخاته کار نه‌وه پێگه‌ی نادری ته‌نها بۆ وه‌ده‌ست هێنایی مالیکی هه‌لāl و بازرگانیه‌کی په‌وا نه‌بیت •

ته‌مجا نه‌و بازرگانیه‌ یان نه‌و تا مرقوف بۆ خۆی پێه‌وه هه‌لبستی ، یان نه‌و تا یه‌کیکی دیکه له‌ سوودو زیانی دا به‌شداری له‌گه‌لدا بکات • نه‌گه‌ر هاتو مال و که‌لو په‌له‌که‌ی له‌ سه‌ر بنجینه‌ی هاوبه‌ش ته‌سلیم کرد ، جا نه‌و مال له‌ پاره بیت یان زه‌وی بیت یان که‌لو په‌ل بیت •

جا نه‌گه‌ر هاتو مرقوف له‌ دوا‌ی ماوه‌یه‌ک له‌ چوار چۆه‌ی نه‌و سنوورو یاسایانه‌دا بوو به‌ خاوه‌ن مالیکی زۆر نه‌وه له‌ پروانگه‌ی ئیسلامه‌وه هه‌یچی له‌ سه‌ر نه‌ به‌لکو نه‌وه نهمه‌ت و به‌خه‌شیه‌که له‌ به‌خه‌شه‌کنی خوا به‌ سه‌ر به‌نده‌ی خۆیدا پێزانده‌وه • به‌لام له‌گه‌ل هه‌موو ته‌مانه‌شدا نابینی ئیسلام دوو مه‌رجی دیاری کردوو :

١ - هه‌موو سائیک زه‌کات له‌ مال و دارایی به‌که‌ی ده‌ر بکات ، وه نه‌وه‌ی که خوا له‌ سه‌ری پتویست کردوو له‌ ده‌یه‌کی به‌رو بوومی کشتو کال لێ ده‌ر بکات •

٢ - نه‌و که‌سانه‌ی که هاوبه‌شی بازرگانی و پشه‌ سازی و کشتو

کالیان له گەلدا ده کاو زه وی و زاریان به کریځ ده داتی پښوسته له سهری که به جواترین شتوه هه لئس و کهوتیان له گەلدا بکات ، له گەلیان پښک بکهوئ ، وه به ویزدانوه مامه لیان له گەلدا بکات •

خۆ نه گهر هاتو به داد گهری و ویزدان له گەلیاندا نه جوو لایه وه نه وه لهم کاته ده ولته ئیسلامی به زۆر ناچاری ده کات که به پښک و پښکی هه لئس و کهوتیان له گەلدا بکات • ئنجا نه و ماڤو دارایی بهی که له جواو چئوه ئه و سنورانه دا کو کراوه ته وه به سهر به ک نراوه ئایینی ئیسلام پښکه نادات تا کو ماوه به کی زۆر دورو درئیر به دا کراوی بمیته وه ، به لکو به حوکمی یاسای میرات فەرمان ده دات به دا به شکردن و بلاو کردنه وه پیر له دوا ی پیر ، وه پوو به پوو بوونی یاسای ئیسلامی له و مه سه له یه دا جیاوازی به کی زۆری هه یه له گەل هه موو یاساکانی دیکه ی جیهان ، به لām له پوانگه ی یاساکانی دیکه ی جیهان نه و ماڤو دارایی بهی که به جارنک کو بوته وه پښکه ی دراوه که به کو کراوه یی بمیته وه ، چین له دوا ی چین به پښچه وانه ی نه مه وه ئایینی ئیسلام به یاسایه کی کو که ره وه هاتو فەرمانی دا که نه و ماڤه ی که سینک له ماوه ی ژبانی دا کو ی کردۆته وه له دوا ی مردنی له ئیوان خزم و که سو کاره کانیدا ده ست به جئ دابهش بکریځ ، نه گهر هاتو هه یج که سینکی نزیکه ی نه بوو له هۆزه که ی خۆی که میراتی لی بگریځ ، نه وه لهم کاته دا ده درت به وانه ی که له دوا ی چینی به کم میراتی نی ده گرن ، وه ههروه ها ده درت به وانه ی که په یوه ندی خزمایه تی یان له ئیوانیان دا هه یه به گویره ی بهش و بهر کهوتیان ، به لām نه گهر هاتو هه یج که سینک نه بوو میراتی لی بگریځ له وانه ی که په یوه ندی پشایه نی پی یانه وه هه یه ، وه یان لی یه وه نزیکن ، نه وه لهم کاته دا نه و ماله

بهجي ماوه ده دريټه گه نجيټه مسولمانان ، وه يان ده دريټه کومه لگي
 نيسلامي به شيوه يه کي گستي ، وه نهم ياسايه (قانون الوراثة) پريگه
 نادات به هيچ شتيک له مال و دارايي کو کراوه ، وه يان به هيچ رزيټيک
 له پزيټه دهره به گي يه کان که به بهرده وامي بمينيټه وه ، به لکو له پراسيدا
 فدرمان ده کات به له ناو بردني هه موو خرابه يه که له نه نجيټي
 کو کردنه وه ي مالدا پيدا ده بيت له گهل بووني هه موو نهو مه رج و
 سنورانه که له پيشه وه باسماں کردن .

ياسای گيانی الروحي

ياسای ئیسلام ددربارهی په یو بندی نیوان به ندهو خوا چی به ؟ وه
به یو بندی نیوان ئیسلام و هموو پږیمه کانی دیکه چی به له ژبانی ئسم
جیهاندا ؟ ئمه مهسه له یه که پیوسته له سر یمه بو ټیگه یستن و ههست
کردن به واتاکه ی ئاگاداری به کی ته و اومان هه بیت به جیاوازی له نیوان
ئو په یو بندی بهی که له نیوان به ندهو په رود د گاریدا هه به له ئیسلامدا ،
وه له نیوان بو چوونی په یو بندی له گه ل هموو پږیمه فلهسه فیه ی به کانی
دیکه دا ، جا نه گهر مروف لهم جیاوازی به دا زور وورد نه بیت و شاره زرا
نه بیت و بشیه ویت لهم باره بکولته وه ئه وه چهن دین خه یالات و بوچوون له
زور بهی کاته کانی دا به میشکی دا دیت (مه بهستی بیت یان مه بهستی نه بیت)
که له پوژگاری یمه دا به هه لس و کهوتی گیانی (روحي) ناو ده بریت ،
جا لیره دا کاره که ی لی ټیکه ل ده بیت و له سه ری قورس ده وه سبتت که
بزانی ئو یاسا نامویه گیانی به که هیزو ده سه لاتی له چوار چیوه ی گیانی
به ره و چوار چیوه ی ماده وه لاشه تی ده په پړی و خوی ده خزینته ناو کارو
باریه وه ، وه له هه مان کات دا ده یه ویت که ده ست به سه ر ماده دا بگریت و
خوی له هه لس و کهوت و کارو باره کانیدا هه لسوپړتی وه ئو بیرم که
تا کو ټیستاش له گوږه پانه کانی فلهسه فو ئاینه کانی دیکه دا زاله ئه وه به که
گیانو لاشه (الروح والجسد) دوو شتی دژ به یه کن و دانویان له گه ل

یە کتریدا ناکوئیت ، هەر یەکه یان لە ئاشیک لێ دەکەن ، ئەوێ کە
 یەکیکیان دە یخوازیت و پێوستی پێی هەبە ، جیا یە لە گەل ئەوێ
 دیکە یان کە بۆی هەول دەدات ، لە بەر ئەوێ شتیکێ ئەستەمە کە شـن
 بە شانی یە کتری بەرز بکرتەووە و گەشە یان پێی بەدریت ، وە جەستە و
 جیهانی ماددە بەندیخانە ی گیانن ، وە پە یوئەندی یە کانی جیهان و پۆچوون
 لە ناو تام و چنزو ئارەزووە کانییدا بریتیه لە چەند کۆت و زنجیریک کە
 گیانی ئادەمیزادی پێی کۆت کراوە ، کارو بارە کانی جیهانی و پێگاکانی
 کارو بژیوی لە جیهاندا بریتی یە لە چەند کەندو کۆسینک کە پوو بە
 پووی گیان دەووستن و دەبنە بەرچ لە پێگای بەرز بوونەوێ گیان بۆ
 بارو دۆخی بەرزو پێشکەوتن !! •

لە ئەنجامی ئەم بیردا پێبازە کانی گیانی و مادی لیک داپراون و
 پێبازو بەرنامە کانیان لیک جیا کردنەووە ، جا ئەوانە ی کە پێبازی
 ماددە یان هەلئاردو کردیان بە پێشمەنگی ژبیان لە کارو باری جیهاندا ،
 هەر لە یە کەم هەنگاودا پێی ئومێد بوون لەوێ کە لە گەل پێبازی گیانی
 (روحی) بە پێگادا برۆن و ، لەم قۆناغدا هاوسێ یەتی لە گەلدا بکەن !! •

و لە بەندیانەتی ماددە بەرستیدا تا کو بناکوێ یان پۆچوون و ، هەموو
 بکۆمەلگا و شارستانێت و لایەنی پامباری و گوزەرازو هەموو یاساکانی
 دیکە ی ژبیانی جیهانی یان کە لە لایەنی گیانی (روحی) داپنێووە لە مانا
 پێ پێزو فەپە کە ی پوتیان کردەووە ، تاوێ کو هەموو سەرزەو ی پێ بوو لە
 جەورو ستم و روزمن کاری • ئەوانە ی کە لایەنی گیانیان هەلئاردو
 بەدوایی دا گەپان بۆ بەرز کردنەوێ لایەنی گیانیان ، چەند پێبازو
 بەرنامە یەکیان هەلئارد کە لە کارو باری جیهاندا پێی لایەنی کردن •
 لە بەر ئەوێ بۆچوونی ئەوان بۆ بەرز کردنەوێ گیانی شتیکێ ئەستەم

بوو كه پئى گايەك بگر نه بهر له بهىنى ژيانى جيهان و كارو باره سه رنج
 پاكي شه به جيا جياكان دا يئت ، وه ئهوان (پو حانى به كان) له پتياو بهرز
 كردنه وهى گيان و پا به پاندنى كارو باريان هيچ پيگايه كيان نه ديت شه
 جگه له پشت گوئى خستى لاشه و به سو ك سهر كردن نه بئى .!! :
 جا له بهر ئه وهى ده يانينى كه چه نده ها جو ره وه رزنى لاشه يى قورسيان
 داده هيتا بو له ناو بردنى هه واو ئاره زوى مروف ، وه به هوئى ئهم
 وه رز شه وه لاشه وه كو جه سته به كى مردوى بئى هه ست و جو لاوى لئى
 ده هات .

ئينجا وايان به باش زانى كه شيو دوئى شاخه كان و كونو
 كه له بهرى بيا بانه كان و ئه شكوت و كونه شاخه كان گونجاو ترين شوتين
 بو بهروه رده كردنى گيان ! له ئه نجام دا چوونه ناو ئه شكوت و كونه
 شاخه كان « بو ئه وهى خوئيان له هاتو هاوارو دهنگه دهنگى ژيانى
 شارستانه تى ده رباز بكهن ! : وايان به باش زانى بو گيانيان كه خوئيان له
 هه موو شتاك دا بپرن و وه له هه موو شتاك دا بو خوا لئى بپرين بپرين لئى
 ده كرد شه وه له مانى خوئيان وورد ده بوونه وه هيچ پيگايه كى باشتريان
 نه ده دو زيه وه بو گه شه پيدان و بهرز كردنه وهى گيان « جگه له وه كه
 پشت له دونيا بكهن و به ته واوى خوئيان له به يوه ندى به كانى جيهاندا
 دا بپرن و هه موو به يوه ندى و ئاشنايه تيهك بپچرن كه ده پته هوئى
 به سته وه يان به جيهانى مادى به وه . !

وه بو چوونى ئيسلام لهم باره وه جياوازه له گه ل بو چوونى پزيمه
 ئاينى و نه له سه فه يى به كانى ديكه ي جيهان . ئاينى ئيسلام ده فرموت
 كيانى ئاده ميزاد جئى نشينى بهروه ردگار له سه ر زه وى و كو مه ليك له مافى
 هه لئس و كهوت كردن و جئى به جئى كردنى ئهركى سه رشان و هه لئسوپانى

كارو بارى پيشكهوتن و شارستانى يه تى خستوته ژير دىست وه بو نه نجام دابى هم ئهركانهش خواى گه وره باشترين لاشى پى بهخشيوه له هيزو تواناو شيوه دا ، وه له راستى دا گيانى ئاده ميزاد شهو لاشه يه پى نه بهخشاوه ته نها بو شهو نه پى كه به كارى به پى بو شهو شتانهى خوا پى بهخشيوه و پى گه ي هلسوپاندنى داوه ، وه بو شهو به هوى هم لاشه وه بتوانيت شهو ئهركانه جى به جى بكات كه له سه رى پيوست كراوه .

كهواته دهركهوت كه لاشه بهنديخانهى گيان نى يه ، بهلكو كارگه يه كه بو گيان . ئه گه ر شهو گيانه هه ر شتى كه له نه شونماو به رز بوونه وى بو ديارى كرابى ، كاتيك ده توانى به مه بگات ئه گه ر هم بهخشش و ئاماده كراوه سروسنيانهى كه به كارگه ي جهسته بهخشاوه بتوانى به كاريان بهيت . وه نه پى هم جيهانه جى گاي سزاو شهكه نهجهو ئازارى دهروون پى و گيانى ئاده ميزاديش له ناو قور و زهلكاوى هم سزاو ئازاردا بتلته وه به هويهك له هويه كاني ، بهلكو له راستى دا هم جيهانه گوپه پانى كار كردن و قوناغى هه و و كوشش و په نچ دانه و خواى بهروهرد گارش گيانى به ئاده ميزاد بهخشيوه بو شهو به فرمانه كاني سه ر شانى هه سبت له بهر شهو خواى گه وره ئازادى داوه ته دىست گيان ، بو شهو هه لس و كهوت و ئال و گوپى له زوربه ي شهو شتانه دا بكات كه خواى گه وره له سه ر هم زه وى يه دا پى بهخشيوه . ههروه ها له گه ل هم شتانه دا كومه لى كى زور له ئاده ميزادى دروست كردوه بو شهو به ئهرك و فرمانى هم جى نشينه ههستن و كارو باره كاني بهن بهپيوه ، ههروه ها چه ندين جور له شارستانيهت و كومه لايه نى و ئابوورى و پامبارى بو ده رختون و هتاويه ته جيهانى بوونه وه ، شهوش به هوى

ئەو ۋە يەكە سىروۋىتى ئادەمىزاد دەيخوۋاڭىت و يېۋىستى يەكە زۆرى
 بىي ھەيە • جا لە بەر ئەو جىڭاى خۆى نە كە مەۋف بىستى خۆى ئەم
 قۇناغە لە لايەتلىك لە لايەنە كائىدا دوا بخت •

بەلىكو دە بىي لىھاتوو بىت و بەخششە سىروۋىتى يەكەنى بە كار
 كەردن و ھەۋل و كۆشش كەردن لە چوار چىۋەى ئەم مەۋدايەى كە بۆى
 دىيارى كراۋە بە كارى بىيىت ، وە وا بزانى كە ئەم جىھانە شۋىتى تاقى
 كەردنەۋى مەۋف ، وە ھەموو لايەتلىك لە لايەنە كەنى ئەم زىانە وە ھەموو
 لىقلىك لە لىقە كەنى پەرسايرىكە لە پەرسايرە كەنى ئەم تاقى كەردنەۋەى ، وە
 مالى و گەپەك و بازارو بەپىۋە بەرايەتى و كارگە و دەزگە قوتابخانە و دادگاۋ
 پۇلىس خانە و سەر بازگە و كۆپى جىگران و كۆنگرە ئاشتى و گۆپە پانى
 جەنگ ، ئا ئەمانە ھەموۋىيان چەند پەرسايرىكن جيا جيان بۆ تاقى كەردنەۋەى
 بەندە لە چەندىن ھونەر و زانىارى يە جۇرا و جۇرە كەن • جا دە بىت دوا
 پۇز و سەرە تىجىمى ئەو كەسە بە چى بىگات ئەگەر گەنگى يەك بەم
 پەرسايرانە نەدات ؟ يان ھەموۋىيان واز لى بىيىت بە بىي ئەۋەى وە لايى ھىچ
 كاميان بەداتەۋە ؟ ئايا بەخت و چارە نوۋىسى ئەو كەسە لە پەلەى (سەر) زىاتەر
 ھەيە ؟ بە پاستى چاۋە پروان كەردنى دە چوون و بەرز بوونەۋە نايەتە دى
 مەگەر كاتلىك كە مەۋف گەنگى يەكەى زۆرى بەم تاقى كەردنەۋەى بەداتەۋەى
 بە ھەموو ھىزو و توانايە كەۋە خۆى بۆ ۋە لام دانەۋەى ئەم پەرسايرانە
 ئامادە كەردىت كە پوو بە پروۋى دىن ، ھەروەھا ئايىنى ئىسلام بە گۆشە
 ئىشىنى و پەبەنى و دوۋرە پەرىزى پازى نە ، چۈنكە ھىچ پىڭا يەك لە
 لە دەروەى ژىنگەى شارىستانى تە بەدى ناكات بۆ بەرز بوونەۋەى مەۋف
 خوا ناس ، بەلىكو بەرز بوونەۋەى ئادەمىزادى خواناس لە ناۋ كۆمەل و
 زىنگە كەى را دە بىت ، وە دوۋر كەۋتەۋە لە ناۋ كۆمەل و زىان بە سەر

بردن له دهره وهی شارستانیته و لئواره کانی ، نابینه هوئی بهرز بوونه وه
 نهش ونمای گه شانه وه و خوش بهختی و پزگار بوونی گیان • به لکو له
 پروانگهی ئیسلامه وه بهرز بوونه وهی گیان و ئاسوده بوونی له ناو جهرگهی
 کۆمه لدا ده بێت • جا له بهر ئه وه پنیسته له سه ر یمه که ته ماشا بکه ین و
 به وردی سه رنج بده ین له و تیۆرانه ی که بو بهرز بوونه وه و نزم
 بوونه وهی گیان دیاری کراون • ئه مهش پرسیار بکه وه لاله که ی له مانای
 جی نشین (خلافة) دا ده ست ده که وئی که تۆزیک له مه و پیش باسما ن کرد ،
 وه ئاده میزاد به بی ئه وهی که جی نشینی خوای پهروه ردگار له سه ر ئه م
 زه وی یه دا بهر پرسیاره به رامبه ر به خوا له وهی که ده یکا وه به ده ستی
 ده هیئتی ، له قوناغی زیانیدا • وه ئه رک و پیشه ی سه ر شانی ته نها ئه وه یه که
 ئه و ماف و ده سه لات و هو یانه به کار به یئیت به گو یه ری په زامه ندی
 پهروه ردگار و پئی نموونی و یستی ئه و ، وه هه موو به خشن و هیزو
 توانایه کی که خوا پئی به خشیوه به گو یه ری تواناو ده سه لاتی خوئی و
 په زامه ندی خوا به کاریان به یئیت ، له هه موو جوړه په یوه ندی و
 ئا ئه یه تی به که که له گه ل خه لکی ده یه ستیت و مه به ستی سه ره کی ته نها
 په زامه ندی پهروه ردگار بێت •

وه بوخته ی قسا ن ئه وه یه که ئینسا ن هه موو هه ول و کوششیک
 مه به ستی چا ککردنی زه وی و پیک خستنی یاسای ژیا نی سه ر زه وی بێت •
 وه به و ئه ندازه یی که خوا ده یه ویت سه ر زه وی پئی پرازیته وه و
 چا که و چا که کاری له سه ر دا به زر بیتی • وه تا وه کو مرؤف زیاتر به و
 خزمه ت گوزاری و هه ست کردن به هه ل سو پاندنی کار و باری ژبا ن و
 زاینی ئه رکی سه ر شان گوئی پرایه لی و مل که چ کردن بو فره مانه کانی
 خوا و په زامه ندی ئه و هه ستیت زیاتر له خوا نرێک ده بێته وه به

په حمت و به زه یی په کانی شاد ده بیت •

تا مېم نړیك بوونه و په بو لای خوا بهرز بوونه و ی گيانی تېدا
به دی ده کریت ، به لآم به پنجه وانه و ، تاوه کو ئاده میزاد زیاتر ته مه ل و
دوا کهوت و بیت له کارو ټیځو شاندا ، وه بی ئاگا بیت له هلسو وړاندنی
کارو باری زیان ، وه یان زیاتر سر پیچی کهرو یاخی بیت ته و زیاتر
له خوا دوور ده که و ټه و . جا نه و دوور که و ته و په له خوا ده ټه و
نرم بوونه و دابه زینی گیان ، به پی ی بووونی ئایینی بهرزی
نیسلام •

وه نه و ی له م دریږه پندانه دا ده رده که و ټ ته و په که قو ناغی
کارو ټیځو شانی پیاو ی ئایینی و پیاو ی دنیایی له پروانگه ی نیسلام و ه یج
جیاوازی په گیان نه به لکو هه ردو و گیان له یه ک گوړه یان دا هاو به شی
ده که نو له یه ک کاروان دا پیش برکټی ده که ن ، به لکو بابای خوا بهرست
خوا بهرستی خو ی له نیو باز نه ی کارو باری دنیا دا ده بی نی ، وه شوینی
گه شه گردن و بهرز بوونه و ی پرووح نه ک هه ر له ده رده و ی ژیا نی دنیا دا
نی په به لکو نه و ی بابای خوا بهرست ده یه و ی و بو ی تده کو شی بابای
دنیایی هه ر نا نی گاتی • (واته بابای خوا ناس له هی دنیا پیش ئاوات
به رز تره سه با و ته به زیان • پیاو ی ئایینی هه لده مستی به هلسو وړاندنی
هممو و کارو باره جیا جیا کانی زیانی دنیا و قو ناغه کانی که دینه پی ی ،
هه ر له ټیکه لاوی ناو مال تا ده گاته لیژنه جیهانی په ده و نه تی په کان هه ر
وه کو چو ن پیاو ی دنیایی پی ی هه لده مستی به لکو له هه مان کات دا
پیاو ی ئایینی پیشی ده که و ټه و به جواترین شیوه نه جیامی ده دات ، وه
هیج هه نگاو ټک نا بیت له کاره که ی دا به پی نه و ی بزانت بهر پر سیاره

بەزامبەر پەروەردگاری و هیچ مەبەست و نیازبیکى لە ئەنجام دانى ئەم کارە لە دڵدا نى. یە تەنها پەزامەندى پەروەردگارى نەبێت ، بەلام پساوى دىا تەنها خۆى دەبێت ، بە بچەوانەى پساوى ئایىنى بە سەربەستى و بەرەلایى بى هەست کردن بە بەرپرسارى لە بەرامبەر کەسدا ، وە هیچ کارىک ئەنجام نادا تەنها بە گوێرەى هەواو ئارەزووى نەفسى خۆى نەبێت ، وە هیچ گوێ نادا بە وەرمانەى کە بە سەرىدا دادراوە ىن لى قەردەغە کراوە : ئىستاش دەمەوى پىتان پابگەيەنم و پوتان پوون بگەمەو ، کە چۆن ئایىنى ئىسلام نەخشەى پىبازى بەرز بوونەوى ئىنسانى پوحانىمان لە ژيانى جىهانى ماددى دا بو دەکىشى و چۆن دەرگای نەش و نماى بو ئاوەلا دەکاتەو . جا یە کەمین قوناغ : لە قوناغى ئەم پىبازە برىواى پاستەقینە بە خوا ، بە شىوێکە کە بچىتە ناو دى دەرونى مرؤف و پەگبو پىشەى تىدا داکوتىت ، وە بىرو برىواى وابىت کە هیچ بەسترانىک وە هیچ پاشایەک و هیچ دادگەرىک نى. یە لە سەر زەوى بىجگە لە خواى پەروەردگار ، وە لە ژيانى پۆژانە و ئەو هەول و تەقەلایەى کە دەیدات نایبىت هیچ مەبەستىکى هەبىت بىجگە لە پازى کردنى خوا ، وە هیچ بەرنامە و یاسایەک لە ژيانى پۆژانەدا بەپىرەوى نەکات تەنها ئەو نەبىت کە خوا بوى دىارى کردووە وەرمانى بى داو .

جا ئەم بىرو باوەرە تاكو زیاتر بچىتە مىشکى مرؤفەووە زیاتر خۆى دادەکوئىت و پەنگ دانەوى ژىرى ئىسلامى زیاتر دەبىت و توانای بەرز بوونەوى گىانى بەرز تر دەبىتەووە بو بەرز ترىن پە .

قوناغى دووهم : لە قوناغەکانى ئەم پىبازە برىتى. یە لە گوێ پرایەلى (الطاعة) مەبەست لە گوێ پرایەلى ئەوێکە کە مرؤف خۆى دوور

بگريٽ له سهر بهخويي و ټازاري كه سايه تي خوي له هموو كردارو
 كوفتاري پوژانه ي دا ، وه له هموو كرداره كانيدا مهبستي گوي پايه لي
 كردني تهو خوايه بيت كه پرواي پي هديه و دنيايه له وه ي كه بيجه لهو
 هيچ خوايه كي دي ني به ، تا هم گوي پايه لي به له زار او دي قور ټاندا به
 • نيسلام ناو ده بريټ •

قوناغي سي يه م : له قوناغه كاني هم پريازه باريز گاري (التقوى) به كه
 ده توانين بلين مهبست له (تقوى) ټاگدار بوون و شاره زا بوونه له ټركي
 سهر شان و هست كردنه به هلسوپاندي كارو بار ، وه ماني له خوا
 ترسانيش تهويه كه بنده هيچ كاريك له هيچ لايه ټيك له لايه نه كني
 ژباني دا ټه نجام نه دا مه گهر له كاتيكا دا كه دنياو پي گومان بيت له وه ي
 كه له هموو بيرو كردارو كوفتاره كاني دا له بهردهم خوا دا بهر پرياره ،
 وه خوي دوور بخانه وه له هموو تهو شتانه ي كه خوا قهده غه ي كردوون ،
 وه قولي لي هه لمالي بو ههستان به ټه نجام داني تهو كارو فرمانانه ي كه
 خوا فرماني پي كردوون ، وه له داوه ي به سهر بردني ژباني پوژانه ي دا
 ناگداري به كي تهواوي هه بيت به جيا كردنه وه ي حال و حرام و پاست و
 هه له و چكه و خرابه ، ټه ممش به هست كردني كي تهواوو ټاره زوويه كي
 دهروني تهواوه ټه نجام ده دري •

قوناغي مواردم : له قوناغه كاني هم پريازه چاكه كردنه
 (الاحسان) مهبست له چاكه تهويه ويست و ټاره زووي بنده
 له گه و ويست و ټاره زووي خوا دا يهك بگر نه وه به شيوه يهك
 كاريك ټه نجام نه دات تهنها تهويه نه پي كه خوا پي خوشه ،
 وه له هيچ كاريكيش دوور نه كه و تهويه ته نيا تهو كارانه نه بيت كه خوا

فهدغهى كردوو ، وه تهيا نهوئنده بهس نيه بو ئينسان كه ئاره زووى
خوى فهدغه بكت و دوورى بختهوه لهو خراپه كارى و كار
ناپه وايى يانهى كه خواى گه و دهيه وئ سهر زهوى خوى لىيان پاك
بكتاوه و بهس ، بهلكو پيوسته له ههول و كووش كه ته رخمى
نه كات و هه چى له وزه و توانيا هيه بىخاته كار بو بنه بر كردن و له منخ
هه لكه ندى په گ و پيشهى دره ختى خراب و خراپه كارى .

وه ههروه ها نايت درى خى بكت له پناو پازاندنه وى زيانى
پوژانهى بهو ئاكارو خووپه وشته بهر زانهى كه خواى پهروه ردگار
دهيه وئ سهر زهوى پى پرازينته ووه هيجى تر ، بهلكو پيوسته هه چى
له توانادايه بيه خست له پناو بلاو كردنه وى فهدو بهر كه تى خواى له
سهر زهوى ، هيج كاتك نه له خوى دا وه نه له مال و دارايى يه كه بيدا پزدر
چاو چنوكى نه نوئيت ، وه هه كاتك بو پهمسا كه بكت بهو بيه
بهرز نهوه ماناى وايه كه له پهروه ردگار نزيك بوته ووه ، كه واته ئي حسان
بهرز ترين بيه كه ئادميزاد چساوى تى ده پريت بو بهرز كردنه وى
لايه نى گيانى .

ئا ئه مه يه پيازي بهرز كردنه ووه گه شه پندانى لايه نى گيانى له
ئاينى پرۆزى ئيسلامدا ، وه ئه و قوناغانهى كه له مه و پيش باسان كردن
تايهت نى يه به چهند تاكك و به چهند كومه ئيكى تايهت يه ووه ، بهلكو له
مانه تى ده پريت بو ناو چهندين كومه لگا و چهندين گهل و نه ته ووه ، چا
مادام وايت هه ووه گه لك ده توانيت كه قوناغه كنى بر وا بوون به خوا ،
گوئى پايه لى فه رمانه كانى و له خوا ترسان و گه يشتن بهو به پى بيه
چا كه و چا كه خوازى بپريت . وه ههروه ها هه مو و لايتك له ولاته كانى

جيهان به ياسا فراوانه گانياته وه ده توانن كه به دلياني و داني خوازانه
 زين به نه سهر و بگن به و په پي پله ي چاكه و چاكه كردن به هوي لسه
 خوا ترسانيانه وه ، وه له پاستيدا هيچ كاتيك ثانيي پروزي ئسلام ناوات و
 مدهسته گاني نايه ته دي ته نها كاتيك نه بيت كه سهر تاپاي گهلاني جيهان له
 سهر هم پربازه برؤن و له سهر زهوي خوا و لائيكي پازاوه به له خوا
 ترسان و چاكه كردن ياك نه هينن .

كه واته تيستا جيگاي خو به تي كه و اگادار بين و چاو ياك بخشيين
 به و ياسا په روه رد گاريانه ي كه ثانيي پروزي ئسلام هلي بزارد و وه ،
 نه خشمي بو كيشاوه و بنچينه گاني بو بنيات ناوه بو ينگه ياندي ته ندامه گاني
 كو مه ل و مه شق كردنيان له سهر هم شتوازه تايه تي به بو بهرز بو ونه وي
 لابه ني گياني ، جا هم ياسا بهش له سهر چوار بنچينه دامه زراوه :

بنچينه ي به كم نويزه : نويز له هممو و شه و و پزيكدا به لاني كه م
 بينج جارن له ناو ميشكي مروف دا ياد كردنه وي خوي تاكو ته نيا تزه
 ده كته وه له سزاو ده سه لاني توندو تيزي خوا ده ترسييت ، وه هيو او
 نو ميدي سوزو به زه يي و نزيك بو ونه وي خوي له دلدا ده پوييت ، وه جار
 له دواي جار ياسا گاني خوي ده خاته به رده م و له سهر گوئي پايه لي و مل
 كه چ كردني بو فرمانه گاني خوا پاي ديت ، ته مجا هم نويزه ش وه نه بي
 ته نيا به شيو به كي تاكي له سهر ته ندامه كان پويست كرايت ، به لكو
 خوي به روه ردگار له سهر ي پويست كردون كه نويزه گانيان به كو مه ل
 بگن .

بنچينه ي دووم پوژووه : پوژوو مسولمانان به تاكو كو مه له وه له
 سهر خو باراستن و له خوا ترسان پاديت ، بويه خوي گه وړه پويستي

کردوو له سهر هموو مسولمانان كه له هموو سالتك دا مانگت
به پوژوو بن .

بنچينه ی ستيهم مال پاك كردنه وه (الزكاة) :

زه كات خو شه ويستی و براي ته ی و دل دانه وه له ناو دلی مسولماناندا
ده پرویتیت و ، له سهر مال به خشین و گیانی یارمه تی له نیوانیاندا پادیتیت ،
به لام تهوی جینگه ی داخه تهویه كه زوربه ی خه لکی له م چه رخه دا
مانای زه كات به سهرانه (الضريبة) لك ده دهنه وه ، به لام له پاستیدا ته م
مانا به رزه ی له زه كات دا هه یه و ، خوا بو ی دیاری کردوو هه یه به یوه ندی و
ناشنا به تی به کی نی به له گه ل ته و مانا مادی یه ی كه بو سهرانه دانراوه ،
چونكه ووشه ی زه كات له زمانه ی عه ره بی دا به مانای به رز بوونه وه و نه ش و
نماو گه شانه وه و پاك و خاوتی هاتوو ، وه تهوی كه نایینی نیسلام له
وشه ی زه كات دا به كاری دیتیت تهویه كه له میشکی مروف دا بیچه سینتی
كه ئینسان هه یه نه فقه یه کی مادی بچووك یان گه و ره نا به خشتیت له پتاو
یارمه تی دانی برا مسولمانه كه یی و په زامه ندی خوا كه نه بته هوی جینگیر
بوون و تواناو نه ش و نمای سفته مه عنه ویه كانی و پاك كردنه وه ی خو و
په وشته گشتی به كانی .

بنچينه ی جواره م سهردانی مالی خوا (الحج) :

حه ج كردن وا له بر و ا داران ده كات له هموو ناوچه جیا جیا كانی
سهر زهوی بن به كۆمه لکی یه ك گرتووی جیهانی وا كه بنچینه كه ی له
خوا به یه ك ناسین و به ندایه تی كردن بو خوی تاكو ته نیا دامه زریت ، كه
به مهش گیانی برای ته یه کی فراوانی جیهانی له نیوانیان دروست ده بیت و ،

ده بټه پال پټت بو بزووتنه وه په کي جيهاني ، که بهرده وام له دټر زه مانه وه
بانگه وازی هق و پاسته قینه ده کات له سهر هم زه وی په ، وه به پشټیواني
خواس هم بانگه وازی په هه تا هه تا په بهرده وام ده بټت •

دوا داواشمان سوپاس و ستایشنکی فراوانه بو په روږد گاري
جيهان •

وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین •

رانيه مزگه وتی نورسی

۱۹۸۶-۴-۱۵

پښت

سہ ریاس	لاہورہ
پیشہ کی	۵
یاسای رہ وشتی	۲۳
یاسای رامیاری	۴۰
یاسای کۆمه لایه تی	۵۳
یاسای تابووری	۶۷
یاسای گیانی الروحی	۸۳

رقم الاجازة ۷۷ في ۲۹-۴-۱۹۸۶

رقم الايداع في المكتبة الوطنية بغداد ۱۹۲ لسنة ۱۹۸۷

نهم بهر توو که

- دهري دهخات که عيزت و شهرف مهندي کومه لي
 نادمه ميزاد به ستر او ته وه به چنده تي پا به ند بووني
 نهم کومه له به ناگارو په وشتي بهرزو جوان ،
 ناگارو په وشتي بهرزو جوانيش بهرهمي
 ناشناختي و زياته به گه ل گياني خور تاندا .

- پووني ده کاته وه که ياساي پامباري له نيسلامدا
 چ دهوريکي کار يگرانه ي هه به يو ته نها ناسيني
 خوي په روه ردگار له بواري به نديا تي و ، مل
 که چي و داد پرسي ، فرمان کردن به چاگو ،
 قه دهغه کردن له خرابه ي .

- دهري دهخات که ستر بابي بهردي نادمه ميزاد له
 ترازووي خوي دا له يه ک ناستو پله دان له
 روانگي ته وه وه که هه مويان نادمه ميزادن با له
 زمانو ، په تگشو پوخسارو ، په چله کيشدا ليک
 جياواژ بن .

- پووني ده کاته وه که باساي نابووري له نيسلامدا
 تا چ راده يه ک جياواژه له گه ل ياساکاني
 نيشتر اكي و سهرمايه دارى دا ، وه دهري دهخات
 که تاکه ياسايه کي مام ناوه ندي وه هه تقولاوي
 نور تاني پيروزه .

- دهستان دهگريت و پتو مايجان دهکات که چوڼ
 په يوه ندي له نيوان خرمانو په روه ردگار دا
 به ستيڼ .

نرخي (۷۵۰) فلسه